

Economic National Daily

आर्थिक

राष्ट्रिय दैनिक

वर्ष १४ अडक ४२४८ २०८० चैत २ गते शुक्रवार नै.स. ११४४ पृष्ठ ८+४ Friday, March 15, 2024 मूल्य रु. ५/- Web: www.aarthikdaily.com

आर्थिक

www.aarthikdaily.com

विविध

२०८० चैत २ गते शुक्रवार

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

कोशी प्रदेश ताप्लेजुङ्ग जिल्लाको तिरिजङ्गा गाउँपालिका वार्ड नम्बर ६, ७ र ८ लाई प्रत्यक्ष प्रभावित गर्ने गरि श्री हिल्टन हाईड्रो इनर्जी लिमिटेडद्वारा निर्माणका लागि प्रस्तावित सुपर कावेरी खोला जलविद्युत आयोजनाको पुरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (SEA) प्रतिवेदनमा राय सुझावको लागि आह्वान गरिएको सम्बन्धमा।

सार्वजनिक सूचना

प्रथम पटक प्रकाशित मिति २०८०/१२/०२

नेपाल संवत् १९४४

प्रस्तावक श्री हिल्टन हाईड्रो इनर्जी लिमिटेडद्वारा निर्माणका लागि प्रस्तावित सुपर कावेरी खोला जलविद्युत (१२ मे.वा.) आयोजनाको पुरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (SEA) प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ।

प्रस्तावित आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदन वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट १२ मे.वा. जलविद्युत उत्पादन गर्ने गरि स्वीकृत भएकोमा हाल कार्यान्वयनको क्रममा विभिन्न संरचनाहरूको परिवर्तन भएको छ। हेडवर्क (Ogee Shaped ४५.२० मि. लम्बाइ Free Flow) डिस्पन्डर लगायतका संरचनाहरू थप भएका छन् भने केही संरचनाहरूको आकार प्रकारमा परिवर्तन भएका छन्। आयोजनाको लागि आवश्यक वन क्षेत्रको जग्गाको भोगाधिकार (कचनजङ्गा संरक्षण क्षेत्र मातहतको) १.०१ हेक्टर र डिभिजन वन कार्यालय ताप्लेजुङ्ग अन्तरगतको १.२७ हेक्टर) प्रदान गर्ने भन्ने व्यहोराको नेपाल सरकारको निर्णयको छायाप्रति प्रतिवेदनमा संलग्न राखेको छ। पुर्व स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनमा उल्लेख नभएको डिस्पन्डर बनाउनु पर्ने भएकोले निजी स्वामित्वको ०.८८ हेक्टर थप जग्गा आवश्यक परि निजी स्वामित्वको कूल ५.६८ हेक्टर आवश्यक पर्ने व्यहोरा प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ।

आयोजनाको तुलनात्मक विवरण

क्र. सं.	विवरण	विषयसूची		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पुरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
१	सामान्य विवरण			
	आयोजनाको नाम	सुपर कावेरी खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजना	सुपर कावेरी खोला जलविद्युत आयोजना	
	जडित क्षमता	१२ मे.वा.	१२ मे.वा.	
	आयोजनाको प्रकार	क्यास्केड रन-अफ-रोर (Cascade RoR)	रन-अफ-रोर (RoR)	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR Scheme मा आयोजनाको डिजाइन गरिएको
	खोला	कावेरी खोला	कावेरी खोला	
२	आयोजना स्थलको विवरण			
	पूर्वी देशान्तर	८७°५२'३३" देखि ८७°५४'०२"	८७°५२'३३" देखि ८७°५४'१७"	नयाँ डिजाइन अनुसार पूर्वी देशान्तर परिवर्तन भएको
	उत्तरी अक्षांश	२७°२५'०९" देखि २७°२७'२४"	२७°२५'०९" देखि २७°२७'२४"	
३	जलविज्ञान			
	जलाधार क्षेत्र	१५९.८८ वर्ग कि.मि.	१७६.५९ वर्ग कि.मि.	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR प्रारम्भमा आयोजना निर्माण गरिने हुँदा जलाधारको क्षेत्रफल बढेको, हेड घटेको र डिजाइन पलड डिस्चार्ज बढेको
	ग्रस हेड	१७२ मि.	१६७ मि.	
	नेट हेड	१६५.८६ मि.	१५९.३९ मि.	
	डिजाइन डिस्चार्ज	८.३५ घनमिटर प्रति सेकेण्ड (Q _{25.33%})	८.६० घनमिटर प्रति सेकेण्ड (Q _{25.33%})	
	डिजाइन पलड डिस्चार्ज	२६२ घनमिटर प्रति सेकेण्ड (१०० Yrs. Flood)	४८९.९७ घनमिटर प्रति सेकेण्ड (१०० Yrs. Flood)	
४	हेड्रेस पाइप			
	प्रकार	गोलाकार	गोलाकार	हेड्रेस पाइपको लम्बाइ बढेको
	व्यास / लम्बाइ	२.२ मि. (आन्तरिक) - ३.५२ मि. (इन्लेट पोर्टल सम्म)	२.२ मि. (आन्तरिक) - ४.१२ मि. (सेन्ट्रल बेसिन देखि इन्लेट पोर्टल सम्म)	

५	हेड्रेस टनेल			
	आकार	Inverted U-shaped	Inverted U-shaped	टनेलको लम्बाइ घटेको
	टनेलको आकार	३.५ मि. x ३.५ मि.	३.५ मि. x ३.५ मि.	
	लम्बाइ	१९.१० मि.	१८.३९ मि. HRT	
६	Surge Pipe			
	प्रकार	Circular, Vertical	Circular	सर्ज साप्टलाईसर्ज पाइपमा परिवर्तन गरिएको छ
	व्यास	५ मि.	३.१ to ३.२ मि.	
	उचाइ	५० मि.	७० मि.	
७	पेनस्टक पाइप			
	प्रकार	Mild Steel ER५०/ER५० १.९ मि.	Q२३५B & Q२३५B steel २.१ मि.-२ मि.	पेनस्टक पाइपको लम्बाइ बढेको
	लम्बाइ	२९० मि. (द्विभाजन सहित)	४८६ मि.	
	Thick	१० मि. मि.	२२ मि. मि.	
	Branch पाइप			
	आन्तरिक व्यास		१.४ मि.-१.२ मि.	
	लम्बाइ		९० मि.	
	Thick		१६ मि. मि.	
	भर्टिकल साप्ट			
	प्रकार	गोलाकार	गोलाकार	
	लम्बाइ	८० मि.	११६.६ मि.	
	व्यास	३.५ मि.	३.५ मि.	
	आयाम (चौडाइ x उचाइ)	३.५ मि. x ३.५ मि.	३.५ मि. x ३.५ मि.	
	लम्बाइ	६० मि.	१७३ मि.	
८	टेलेस्कोप बयानल			
	प्रकार/ लम्बाइ	बक्स कल्भर्ट - ६ मि.	बक्स कल्भर्ट - ६ मि. (कावेरी-३ को हेडघोण्ड सम्म)	प्रस्तावित आयोजनाको क्यास्केड आयोजनाका रूपमा कावेरी-३ जलविद्युत आयोजना रहने
	आकार	२.५ मि. x ३ मि.	२.५ मि. x ३ मि.	
	टेलेस्कोप पानीको स्तर	समुद्री सतहबाट १४१२ मि.	समुद्री सतहबाट १४१९ मि.	
९	पावर तथा इनर्जी			
	ग्रस हेड	१७२ मि.	१६७ मि.	ग्रस हेड घटेको
	नेट हेड	१६५.२१५ मि.	१५९.३९ मि.	नेट हेड घटेको
	औसत वार्षिक ऊर्जा उत्पादन	७१.५८६ गीगावाट आवर	७४.३३१ गीगावाट आवर	औसत वार्षिक ऊर्जा उत्पादन बढेको
	सुरुवात मौसममा ऊर्जा उत्पादन	११.५४९ गीगावाट आवर	१३.०९७ गीगावाट आवर	सुरुवात मौसमको ऊर्जा उत्पादन बढेको
	वर्षा मौसममा ऊर्जा उत्पादन	६०.०३६ गीगावाट आवर	६१.२३४ गीगावाट आवर	वर्षा मौसमको ऊर्जा उत्पादन बढेको

अतः वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम १९ को उपनियम (३) बमोजिम यस प्रतिवेदनमा राय सुझाव दिनुका लागि सर्वसाधारणले प्रतिवेदन पढन वा उत्तर गरी लैजान पाउने व्यवस्था रहेकोले श्री हिल्टन हाईड्रो इनर्जी लिमिटेडद्वारा निर्माणका लागि प्रस्तावित सुपर कावेरी खोला जलविद्युत (१२ मे.वा.) आयोजना प्रस्तावको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदन देहाय बमोजिमका स्थानहरूमा सार्वजनिक गरिएको र वन तथा वातावरण मन्त्रालयको WebSite: www.mofe.gov.np मा समेत सार्वजनिक गरिएको छ। प्रतिवेदनमा उपयुक्त राय सुझाव प्राप्त भएमा यस मन्त्रालयले उक्त प्रस्ताव कार्यान्वयनका लागि स्वीकृति दिने क्रममा त्यस्ता राय-सुझावहरूलाई यमैत ध्यानमा राखिन्छ। उक्त प्रतिवेदन सम्बन्धमा सर्वसाधारण व्यक्ति वा संस्थाको कुनै राय सुझाव भए वा सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले सात (७) दिन भित्र आफ्नो राय सुझाव निम्न ठेगानामा पठाई दिनु हुन यसै सूचनाद्वारा आह्वान गरिन्छ।

प्रतिवेदन अध्ययन वा उत्तर गर्न सकिने स्थानहरू:-

- श्री ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं।
- श्री वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रको पुस्तकालय, बबरमहल, काठमाडौं।
- श्री नेपाल राष्ट्रिय पुस्तकालय, हरिहर भवन, ललितपुर।
- श्री विप्लव विश्वविद्यालय, केन्द्रीय पुस्तकालय, कीर्तिपुर, काठमाडौं।
- श्री पुस्तकालय, संसद सचिवालय, सिंहदरवार, काठमाडौं।
- श्री आदिवासी तथा जनजाति महासंघ नेपाल, कुसुन्ती, ललितपुर। (फोन नं. कुसुन्ती-५५५५४४४, महाराजगंज-४४१५३७६)
- श्री जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, ताप्लेजुङ्ग, ताप्लेजुङ्ग।
- श्री कचनजङ्गा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद् फर्काइलुङ-६ ताप्लेजुङ्ग।
- श्री तिरिजङ्गा गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, ताप्लेजुङ्ग।

राय सुझाव पठाउने ठेगाना, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वातावरण प्रभाव अध्ययन शाखा, सिंहदरवार, काठमाडौं। फोन नं. ०१-४२११५६७, ४२११६३८ फ्याक्स नं. ०१-४२११६८८ Email: info@mofe.gov.np

सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजना, (१२ मे.वा.)

सिरीजङ्घा गाउँपालिका, ताप्लेजुङ जिल्ला, कोशी प्रदेश

पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

प्रतिवेदन पेश गरिएको निकाय

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

सिंहदरवार, काठमाडौं, नेपाल।

मार्फत

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय

सिंहदरवार, काठमाडौं, नेपाल।

प्रस्तावक

हिलटन हाइड्रो इनर्जी लि.

ठेगाना: ज्ञानेश्वर, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३०, काठमाडौं नेपाल।

फोन न: ०१-४५४२७८२

इमेल: hiltonhydroenergy@gmail.com

चैत्र, २०८०

विषय सूची

विषय सूची	i
तालिकाहरूको सूची	iii
अनुसूचीहरू	v
संक्षिप्त शब्द	vi
अध्याय १	१
१ प्रस्तावको परिचय	१
१.१ परिचय	१
१.२ पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनका उद्देश्यहरू	३
१.३ प्रतिवेदन तयार गर्नुको कानुनी औचित्यता	३
१.४ प्रस्तावको सान्दर्भिकता	४
१.५ प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्ति वा संस्थाको नाम र ठेगाना	४
अध्याय २	६
२ आयोजनाका विवरण	६
२.१ आयोजनाका संरचनाहरूको तुलनात्मक विवरण	६
२.१.१ आयोजनाको मुख्य भागहरूको वर्णन (पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार)	
१७	
२.२ आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफल	१८
२.२.१ पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	१८
२.२.२ स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	१९
२.३ आवश्यक जनशक्ति	२४
२.४ निर्माण ऊर्जाको किसिम र स्रोत खपत हुने परिमाण	२४
२.५ स्पोइल उत्पन्न तथा पुनः भरण सम्बन्धी विवरण	२५
२.६ निर्माण सामग्री परिमाण र स्रोत	२७
२.७ पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा परिमार्जन भएका विवरणहरू	२९
अध्याय ३	३८
३ पुनरावलोकन गरिएका नीति, ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मापदण्ड, सन्धी सम्झौता	३८

अध्याय ४	४७
४ प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाइएको विधि.....	४७
४.१ सार्वजनिक परामर्श, छलफल, अन्तरक्रिया र सार्वजनिक सुनुवाई.....	४७
अध्याय ५	४९
५ विद्यमान वातावरणीय अवस्था.....	४९
५.१ भौतिक वातावरण.....	४९
५.१.१ वातावरणीय बहाव.....	४९
५.१.२ माथिल्लो र तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको जलविद्युत आयोजनाहरू.....	५०
५.२ जैविक वातावरण.....	५२
५.३ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण.....	५२
५.३.१ जनसांख्यिक विवरण.....	५३
५.३.२ उमेर समूह र लिङ्ग.....	५३
५.३.३ धर्म.....	५४
५.३.४ जातीयता.....	५४
५.३.५ पेशा.....	५४
५.३.६ आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गा र जग्गा धनीको विवरण..	५६
अध्याय ६	५९
६ वातावरणीय व्यवस्थापन योजना.....	५९
६.१ सार्वजनिक परामर्शमा र सार्वजनिक सुनुवाइमा उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन.....	७६
६.२ सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत सारांश.....	९२
अध्याय ७	९६
७ निष्कर्ष.....	९६

तालिकाहरूको सूची

तालिका १.१: आयोजनाको प्रगति विवरण.....	२
तालिका १.२: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्न संलग्न विज्ञहरूको विवरण ..	५
तालिका २.१: आयोजनाका संरचनाहरूको तुलनात्मक विवरण	८
तालिका २.२: स्वीकृत र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफल सम्बन्धी विवरण.....	२१
तालिका २.३: स्वीकृत र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफलको सारांश.....	२३
तालिका २.४: आवश्यक जनशक्ति.....	२४
तालिका २.५: निर्माण ऊर्जाको किसिम र स्रोत खपत हुने परिमाण.....	२५
तालिका २.६: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुसार अनुमानित माटो निकाल्ने र भर्ने आयतन.....	२६
तालिका २.७: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुसार आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक निर्माण सामग्रीहरू सम्बन्धी विवरण	२८
तालिका २.८: स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको तुलनात्मक तालिका	३०
तालिका ३.१: पुनरावलोकन गरिएका नीति, ऐन, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि सम्बन्धी विवरण	३८
तालिका ५.१: आयोजनाको औसत मासिक बहाव.....	५०
तालिका ५.२: माथिल्लो र तल्लो तटीय क्षेत्रमा पर्ने जलविद्युत आयोजना.....	५०
तालिका ५.३: आयोजना प्रभावित परिवारहरूको जनसंख्या सम्बन्धी विवरण.....	५३
तालिका ५.४: उमेर समूह र लिङ्ग अनुसार जनसंख्या	५३
तालिका ५.५: धर्म सम्बन्धी विवरण.....	५४
तालिका ५.६: जातीयता सम्बन्धी विवरण.....	५४
तालिका ५.७: आयोजना प्रभावित परिवारहरूको पेशा सम्बन्धी विवरण.....	५४

तालिका ५.८: आयोजनाका संरचनाहरू अनुसार आवश्यक निजी जग्गा र जग्गा धनीको विवरण.	५६
तालिका ६.१: वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरूको तुलनात्मक तालिका.....	६०
तालिका ६.२: सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन.....	७६
तालिका ६.३: सार्वजनिक सुनुवाईमा उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	८१
तालिका ६.४: वन तथा वातावरण मन्त्रालय द्वारा प्रदान गरिएको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरूको सम्बोधन	८२
तालिका ६.५: डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन.....	८४
तालिका ६.६: कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन.....	८९
तालिका ६.७: सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागि लागत सारांश.....	९२
तालिका ६.८: वातावरणीय लागत.....	९४

अनुसूचीहरू

- अनुसूची १: आयोजनाका लागि आवश्यक कानूनी कागजातहरू
- अनुसूची २: आयोजनाको अध्ययनसँग सम्बन्धित नक्साहरू तथा पावर, ऊर्जा सन्तुलन र वातावरणीय सन्तुलन तालिका
- अनुसूची ३: सार्वजनिक परामर्श बैठक, छलफल तथा भेलाको मुचुल्का
- अनुसूची ४: सार्वजनिक सुनुवाई सम्बन्धी सार्वजनिक सूचना
- अनुसूची ५: सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रममा निमन्त्रणा गरेको मुचुल्काहरू
- अनुसूची ६: सार्वजनिक सुनुवाईमा आमन्त्रित तथा सहभागिताको सूची
- अनुसूची ७: सार्वजनिक सुनुवाईको सारांश
- अनुसूची ८: राय सुझावका लागि सूचना टाँसको मुचुल्का
- अनुसूची ९: राय सुझाव सम्बन्धी सार्वजनिक सूचना
- अनुसूची १०: सिफारिस पत्रहरू
- अनुसूची ११: प्रस्तावक र अध्ययन टोलीको घोषणापत्र
- अनुसूची १२: प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न विज्ञहरूको विवरण
- अनुसूची १३: आयोजनाको अध्ययनसँग सम्बन्धित तस्वीरहरू
- अनुसूची १४: स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

संक्षिप्त शब्द

RoR	Run of River
EMP	Environmental Management Plan
कि. मि.	किलो मिटर
के. भी.	किलो भोल्ट
के. भी. ए.	किलो भोल्ट एम्पेर
के. जी.	किलो ग्राम
ने. रू.	नेपाली रूपैया
प्रा. लि.	प्राइभेट लिमिटेड
मि.	मिटर
मि. मि.	मिलि मिटर
मे. वा.	मेगा वाट
वि. उ. स.	विद्युत उत्पादन सर्वेक्षण
वि. वि. वि.	विद्युत विकास विभाग
हे.	हेक्टर

अध्याय १

१ प्रस्तावको परिचय

१.१ परिचय

हिलटन हाइड्रो इनर्जी लि. ले नेपालको कोशी प्रदेशको ताप्लेजुङ जिल्लाको सिरीजङ्गा गाउँपालिका वडा नं. ६,७ र ८ मा १२ मे.वा. जडित क्षमताको सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजना प्रस्ताव गरेको छ। विद्युत विकास विभागको मिति २०७८/०७/१२ को महानिर्देशक स्तरको निर्णयानुसार प्रस्तावकलाई सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको विद्युत उत्पादनको अनुमतिपत्र (वि. वि. वि. ०७८/७९ वि.उ. ३४८) प्रदान गरेको थियो। उक्त विद्युत उत्पादनको अनुमतिपत्रको बहाल अवधि मिति २०७८/०७/१२ देखि मिति २११३/०७/११ सम्म रहनेछ। उक्त अनुमतिपत्रको प्रतिलिपि अनुसूची १ मा संलग्न छ। यस आयोजनाको नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग विद्युत खरिद- विक्री सम्बन्धी सम्झौता (PPA) भइसकेको छ।

सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन नेपाल सरकार (सचिवस्तर) को मिति २०७८/०३/२० को निर्णयानुसार स्वीकृत भएको थियो। स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तथा स्वीकृत पत्र अनुसूची १४ मा संलग्न छन्। वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन क्यास्केड रन अफ रिभर (Cascade-RoR) प्रारूपमा स्वीकृत भएको थियो। साथै मिति २०७९/०४/२५ को विभागको निर्णयानुसार सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वामित्व प्राप्त संस्था हिलटन हाइड्रो इनर्जी प्रा.लि. बाट हिलटन हाइड्रो इनर्जी लि. कायम हुने गरी संसोधन गरिएको थियो।

आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन स्वीकृति पश्चात आयोजनाका संरचनाहरूको डिजाइनमा परिवर्तन एवं स्थानान्तरण भएको, जलविज्ञान (हाइड्रोलोजी) परिस्कृत भई डिजाइन डिस्चार्ज परिवर्तन भएको तथा ग्रस हेड परिवर्तन भएको तथा आयोजनाको कोअर्डिनेटमा अन्य विवरण यथावत रहने गरी पूर्वी देशान्तर ८७° ५४' ०२" बाट ८७° ५४' १७" कायम हुने भएकोले थप अध्ययनका लागि मिति २०७९/१२/२१ गतेको विभागीय निर्णयानुसार सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त गरिएको थियो। प्रस्तावित आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा आयोजनाको प्रारूप Cascade RoR बाट Independent RoR मा परिवर्तन हुने, संरचनाहरूको डिजाइन परिवर्तन एवं स्थानान्तरण हुने, जलविज्ञान (हाइड्रोलोजी) परिस्कृत भई डिजाइन डिस्चार्ज परिवर्तन हुने, ग्रस हेड परिवर्तन हुने, आयोजनाको Layout परिवर्तन हुने र आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको र राष्ट्रिय वनको जग्गाको क्षेत्रफलमा परिवर्तन नभएता पनि डिस्चान्डर

निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा बढ्ने हुँदा वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ११ (उपदफा ३) मा व्यवस्था भए बमोजिम पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्न नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको मिति २०८०/०३/२४ को मा. मन्त्रीस्तरको निर्णयानुसार पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गर्न सहमति प्रदान गरिएको थियो।

साथै प्रस्तावित आयोजनालाई क्यास्केड आयोजनाबाट स्वतन्त्र आयोजनाको रूपमा विकास गर्न र आयोजनाको नाम सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाबाट परिवर्तन गरेर सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजना गर्नका लागि मिति २०८०/०८/२९ गते को विद्युत विकास विभागको विभागीय निर्णयानुसार सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ। अनुमतिपत्र तथा अन्य आवश्यक कानूनी कागजातहरू अनुसूची १ मा संलग्न छन्।

प्रस्तावित आयोजना निर्माणका लागि राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. र कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको १.०१ हे. गरी कुल २.२८ हे. सरकारी जग्गा प्रयोग गरिनेछ। कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको १.०१ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाका लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धी मापदण्ड सहितको कार्यविधि, २०७६ बमोजिम सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको नाममा ताप्लेजुड जिल्लाको सिरीजङ्घा गाउँपालिका वडा नं. ८ (साविक याम्फुदि गा.वि.स. वडा नं. १) मा रहेको पूर्व, दक्षिण र उत्तर गरी तीन तिरबाट राष्ट्रिय वन क्षेत्रसँग जोडिएको, समान भू-बनौट र समान भौगोलिक क्षेत्र भएको वन विकास गर्न सकिने दल बहादुर रूमबाको नाममा रहेको कित्ता नं. १३७ को ०.१२६ हे. र विष्णु भट्टराईको नाममा रहेको कित्ता नं. १३५ को ०.८८४ हे. गरी कुल १.०१ हे. जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास गरिएको छ।

त्यसैगरी, राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत वन ऐन, २०७६ को दफा ४२ को उपदफा (२) बमोजिम सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार वन तथा भू-संरक्षण विभागको नाममा ताप्लेजुड जिल्लाको सिरीजङ्घा गाउँपालिका वडा नं. ७ मा रहेको भुपेन्द्र भण्डारीको कित्ता नं. ४९२ को १.२७ हे. जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास गरिएको छ र साथै आयोजनाको लागि राष्ट्रिय वनबाट काटिने १४८ वटा रूखहरू हटाउनका लागि स्वीकृति लिइसकेको छ। जग्गा सट्टाभर्ना तथा रूख कटानी सम्बन्धी कानूनी कागजातहरू अनुसूची -१ मा संलग्न छन्।

तालिका १.१: आयोजनाको प्रगति विवरण

क्र.सं.	आयोजनाको प्रगति विवरण
१	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन स्वीकृत भइसकेको
२	विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त भइसकेको

क्र.सं.	आयोजनाको प्रगति विवरण
३	PPA भइसकेको
४	Financial Closure भइसकेको
५	जग्गा भोगाधिकार तथा रूख हटाउने स्वीकृति प्राप्त भइसकेको
६	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र तथा राष्ट्रिय वनको जग्गा प्रयोग गरिए बापत गरिने सट्टाभर्नाको जग्गा नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गरिसकेको
७	स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको
७	Electromechanical र Hydromechanical Design भइसकेको

१.२ पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनका उद्देश्यहरू

- स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा डिजाइनमा परिवर्तन भएका विवरण प्रस्तुत गर्ने।
- आयोजनाको भौतिक संरचनाहरू परिवर्तन भएर भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा पर्ने थप अनुकूल र प्रतिकूल प्रभावहरू पहिचान गरी उल्लेख गर्ने।
- थप गरिएका वातावरणीय प्रभावहरूको प्रभावकारी न्यूनीकरणका उपायहरू, वातावरणीय व्यवस्थापन योजना, अनुगमन र परीक्षणमा प्रस्तुत गर्ने।
- आयोजनाको दिगो विकासका लागि थप कार्य र निर्णय गर्न निर्माताहरूलाई सल्लाह सुझाव दिने।

१.३ प्रतिवेदन तयार गर्नुको कानुनी औचित्यता

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ११ (पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने) को उपदफा (१) अनुसार दफा ७ बमोजिम वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन स्वीकृत भएको कुनै आयोजनाको भौतिक पूर्वाधार, डिजाइन वा स्वरूपमा केही परिमार्जन गर्नु परेमा, संरचना स्थानान्तरण वा फेरबदल गर्नु परेमा, वन क्षेत्र थप गर्नु परेमा वा आयोजनाको क्षमता वृद्धि गर्नु परेमा त्यस्तो कार्य गर्दा वातावरणमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने वा नपर्ने, त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा निराकरण वा न्यूनीकरण गर्न सकिने वा नसकिने सम्बन्धमा यकिन गर्न प्रस्तावकले पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ।

प्रस्तावित आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा आयोजनाको प्रारूप Cascade RoR बाट Independent RoR मा परिवर्तन हुने, संरचनाहरूको डिजाइन परिवर्तन एवं स्थानान्तरण हुने, जलविज्ञान (हाइड्रोलोजी) परिस्कृत भई डिजाइन डिस्चार्ज परिवर्तन हुने, ग्रस हेड परिवर्तन हुने, आयोजनाको Layout परिवर्तन हुने र आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको र राष्ट्रिय वनको जग्गाको क्षेत्रफलमा परिवर्तन नभएता पनि डिस्चार्ज

निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा बढ्ने हुँदा वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ११ को उपदफा (१) तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ११ को उपनियम १ बमोजिम पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको हो र यो प्रतिवेदन वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट स्वीकृती लिनुपर्ने कानूनी प्रावधान रहेको छ।

१.४ प्रस्तावको सान्दर्भिकता

प्रस्तावित सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजना (१२ मे.वा.) बाट उत्पादित ७४.३३१ गिगावाट आवर विद्युतलाई विद्युत प्रसारण लाइन मार्फत नेपाल विद्युत प्राधिकरणको ३३/१३२ के.भी. अमरपुर सब-स्टेशन सम्म जडान गरिनेछ । यसले गर्दा देशको विद्युत आपूर्तिमा टेवा पुऱ्याउँनुका साथै राष्ट्रिय ग्रीड मार्फत स्थानीय स्तरमा विद्युत वितरण गर्ने भएकाले स्थानीय तथा राष्ट्रिय आर्थिक क्रियाकलापहरूको वृद्धिमा पनि मद्दत पुऱ्याउँनेछ। जलस्रोतको प्रयोग गरी Clean Energy उत्पादन गर्ने भएकोले चालु पन्ध्रौँ योजना (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१) को आवधिक योजनाले लिएको जलविद्युत क्षेत्रको लक्ष्य (जलविद्युतको तिव्र उत्पादन गरी ऊर्जा सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने) प्राप्त गर्न प्रस्तावित जलविद्युत आयोजनाको विकासले सहयोग पुऱ्याउँनेछ।

१.५ प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्ति वा संस्थाको नाम र ठेगाना

प्रस्तावकको नाम र ठेगाना

सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजनाको प्रस्तावक हिलटन हाइड्रो इनर्जी लि. रहेको छ।

प्रस्तावकको सम्पर्क ठेगाना

नाम: हिलटन हाइड्रो इनर्जी लि.

ठेगाना: ज्ञानेश्वर, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. ३०, काठमाडौँ, नेपाल।

फोन न: ०१-४५४२७८२

मोबाइल नं. : ९८५१०१८०२५ (मोहन विक्रम कार्की-अध्यक्ष)

ईमेल: hiltonhydroenergy@gmail.com

परामर्शदाताको नाम र ठेगाना

नेपाल इन्भाइरोमेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट कन्सल्टयान्ट प्रा. लि. ले वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ अनुसार पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरेको हो। सम्पर्क ठेगाना तल उल्लेख गरिएको छ;

परामर्शदाताको सम्पर्क ठेगाना

नाम: नेपाल इन्भाइरोमेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट कन्सल्टयान्ट प्रा. लि.

ठेगाना: काठमाडौं महानगरपालिका, वडा नं. ११, बसन्तमार्ग, बबरमहल, काठमाडौं, नेपाल।

ईमेल: consult.nedc1@gmail.com

फोन नं.: ०१-४२८६०७३

मोबाइल नं.: ९८०११०५९८०

पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न विज्ञहरूको विवरण तल तालिका १.२ मा दिइएको छ;

तालिका १.२: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्न संलग्न विज्ञहरूको विवरण

क्र.सं	विज्ञहरूको नाम	पद	विशेषज्ञ क्षेत्र	योग्यता	संलग्न भइसकेका आयोजना संख्या
१.	नारायण प्रसाद खनाल	टोली नेता	वातावरण विद्	वातावरण विज्ञानमा स्नातकोत्तर	४ भन्दा बढी
२.	उदिषा दनेखू	टोली सदस्य	पारिस्थितिकीय विज्ञ	वातावरण विज्ञानमा स्नातकोत्तर	४ भन्दा बढी
३.	उरूपा सिंखवाल	टोली सदस्य	जैविक विविधता विज्ञ	जैविक विविधता तथा वातावरण व्यवस्थापनमा स्नातकोत्तर	४ भन्दा बढी
४.	डा. सन्तोष भट्टराई	टोली सदस्य	Hydraulic Engineer (भौतिक वातावरण विज्ञ)	Ph.D in Hydraulic Engineering	४ भन्दा बढी
५.	दिपक गौतम	टोली सदस्य	भू-गर्भ विद्	भूविज्ञानमा स्नातकोत्तर	४ भन्दा बढी
६.	चेत नाथ दाहाल	टोली सदस्य	समाजशास्त्री	समाजशास्त्रमा स्नातकोत्तर	४ भन्दा बढी
७.	शिव हरि मरहट्टा	टोली सदस्य	Field Enumerator	शिक्षा सास्त्रमा स्नातक	४ भन्दा बढी
८.	मेघजन बुढा	टोली सदस्य	Field Enumerator	वातावरण विज्ञानमा स्नातक	४ भन्दा बढी

अध्याय २

२ आयोजनाका विवरण

हिलटन हाइड्रो इनर्जी लि. ले कोशी प्रदेश अन्तर्गतको ताप्लेजुङ जिल्लाको सिरीजङ्गा गाउँपालिका वडा नं. ६, ७ र ८ मा सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजना, (१२ मे.वा.) प्रस्ताव गरेको छ। आयोजना क्षेत्र भौगोलिक रूपमा उत्तरी अक्षांश ८७° ५२' ३३" देखि ८७° ५४' १७" र पूर्वी देशान्तर २७° २५' ०९" देखि २७° २७' २४" सम्म फैलिएको छ। यस आयोजनामा प्रयोग हुने वेयरको क्रेष्ट स्तर समुद्री सतहबाट १५८६.५० मिटरको उचाइमा अवस्थित हुनेछ। प्रस्तावित आयोजना रन-अफ-रिभर (RoR) प्रकृतिको जलविद्युत आयोजना हो। यस जलविद्युत आयोजनाको डिजाइन डिस्चार्ज ($Q_{84.3\%}$) ८.६० घनमिटर प्रति सेकेण्ड, ग्रस हेड १६७ मि. र नेट हेड १५९.३९ मि. रहेको छ। यस जलविद्युत आयोजनाको वार्षिक ऊर्जा उत्पादन ७४.३३१ गिगावाट आवर (वर्षा याम-६१.२३४ गिगावाट आवर र सुख्खा- १३.०९७ गिगावाट आवर) रहेको छ। प्रस्तावित आयोजनाका मुख्य संरचनाहरू अन्तर्गत वेयर, इन्टेक, डिस्चार्ज, हेडरेस पाइप, हेडरेस टनेल, सर्ज पाइप, पेनस्टक पाइप, होरिजन्टल साफ्ट, विद्युतगृह तथा टेलरेस क्यानल पर्दछन्।

२.१ आयोजनाका संरचनाहरूको तुलनात्मक विवरण

प्रस्तावित आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा आयोजनाको प्रारूप Cascade RoR बाट Independent RoR मा परिवर्तन हुने, संरचनाहरूको डिजाइन परिवर्तन एवं स्थानान्तरण हुने, जलविज्ञान (हाइड्रोलोजी) परिस्कृत भई डिजाइन डिस्चार्ज तथा ग्रस हेड परिवर्तन हुने, आयोजनाको Layout परिवर्तन हुने र आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको र राष्ट्रिय वनको जग्गाको क्षेत्रफलमा परिवर्तन नभएता पनि डिस्चार्ज निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा बढ्ने हुँदा पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको हो।

Independent Option को अध्ययन अनुसार, प्रस्तावित हेडवर्क्स क्षेत्रमा अघिल्लो क्यास्केड व्यवस्थाको लागि अध्ययन गरिएको तुलनामा क्याचमेन्ट क्षेत्र बढेको छ जसले गर्दा मासिक प्रवाह र डिस्चार्जमा वृद्धि भएको छ। Independent Option को अध्ययनका अनुसार नयाँ प्रस्तावित हेडवर्क्स क्षेत्रको हालैको हाइड्रोलोजिकल विश्लेषण अनुसार ८.६० घनमिटर प्रति सेकेण्डको डिजाइन डिस्चार्ज अपनाइएको छ। प्रस्तावित आयोजनाको माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको स्नो रिभर लि.को सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना (१३.५ मेगावाट) को क्यास्केड आयोजनाको टेलरेस क्षेत्र समुद्री सतहबाट १५८६ मि.को

उचाइमा रहेको छ। माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको आयोजना Francis Turbine को लागि डिजाइन गरिएको हो जुन Submerge Condition मा रहन्छ। Independent Headworks को अध्ययन अनुसार, वेयर क्रेष्ट स्तर समुद्री सतहबाट १५८६.५० मिटर उचाइमा प्रस्ताव गरिएको छ र टेलरेसको Normal Tail Water Level समुद्री सतहबाट १४१९ मि.को उचाइमा प्रस्ताव गरिएको छ। प्रस्तावित आयोजनाको डिजाइन डिस्चार्ज ८.३५ घनमिटर प्रति सेकेण्डबाट ८.६० घनमिटर प्रति सेकेण्ड र ग्रस हेड १६७ मि. सम्म बढ्छ जसले गर्दा आयोजनाको जडित क्षमता PPA अनुसार ऊर्जा उत्पादनलाई असर नगरी पूरा गर्न सकिन्छ।

Independent Option को हेडवर्क्स (इन्टेक/ग्राभेल ट्र्याप/डिसेन्डर) मर्मतको समयमा माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको आयोजनाको टेलरेसबाट पानी ट्याप गरि ८.६० घनमिटर प्रति सेकेण्ड डिस्चार्जबाट निरन्तर चलन सक्नेछ। तसर्थ, यो व्यवस्था दोहोरो प्रकृतिमा काम गर्ने भएको हुनाले प्रस्तावित आयोजनाको लागि लाभदायक हुनेछ।

स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनमा परिवर्तन तथा थप भएका संरचनाहरूको तुलनात्मक विवरण तल तालिका २-१ मा दिइएको छ र अन्य परिवर्तन नभएका संरचनाहरूको विवरण स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार नै रहने छन् र स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको प्रतिलिप अनुसूची १४ मा संलग्न छ।

तालिका २.१: आयोजनाका संरचनाहरूको तुलनात्मक विवरण

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विशेषताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
१.	सामान्य विवरण			
	आयोजनाको नाम	सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजना	सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजना	
	जडित क्षमता	१२ मे.वा.	१२ मे.वा.	
	आयोजनाको प्रकार	क्यास्केड रन-अफ-रिभर (Cascade RoR) (सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना, (१३.५ मे.वा. को क्यास्केड आयोजना)	रन-अफ-रिभर (RoR) (Independent Project)	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR Scheme मा आयोजनाको डिजाइन गरिएको
	स्रोत नदी	काबेली खोला	काबेली खोला	
	नजिकको बजार	फिदिम	फिदिम	
२.	आयोजना स्थलको विवरण			
	गाउँपालिका तथा वार्ड	सिरीजङ्घा गाउँपालिका वडा नं. ६, ७ र ८	सिरीजङ्घा गाउँपालिका वडा नं. ६, ७ र ८	
	जिल्ला	ताप्लेजुङ	ताप्लेजुङ	
	प्रदेश	प्रदेश नं. १	कोशी	
	पूर्वी देशान्तर	८७°५२'३३" देखि ८७°५४'०२"	८७°५२'३३" देखि ८७°५४'१७"	नयाँ डिजाइन अनुसार पूर्वी देशान्तर परिवर्तन भएको
	उत्तरी अक्षांश	२७°२५'०९" देखि २७°२७'२४"	२७°२५'०९" देखि २७°२७'२४"	
३.	जलविज्ञान			
	जलाधार क्षेत्र	१५९.८८ वर्ग कि.मि.	१७६.५९ वर्ग कि.मि.	

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विशेषताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	ग्रस हेड	१७२ मि.	१६७ मि.	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR प्रारूपमा आयोजना निर्माण गरिने हुँदा जलाधारको क्षेत्रफल बढेको, हेड घटेको र डिजाइन फ्लड डिस्चार्ज बढेको
	नेट हेड	१६५.८६ मि.	१५९.३९ मि.	
	डिजाइन डिस्चार्ज	८.३५ घनमिटर प्रति सेकेण्ड (Q _{४२.३२} %)	८.६० घनमिटर प्रति सेकेण्ड (Q _{४६.३} %)	
	डिजाइन फ्लड डिस्चार्ज	२६२ घनमिटर प्रति सेकेण्ड (१०० Yrs. Flood)	४८९.१७ घनमिटर प्रति सेकेण्ड (१०० Yrs. Flood)	
	वातावरणीय बहाव	मासिक बहावको १० प्रतिशत	मासिक बहावको १० प्रतिशत	आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ ।
४.	हेडवर्क्स			

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विशेषताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	वेयरको प्रकार		Ogee Shaped Free Flow	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR प्रारूपमा आयोजना निर्माण गरिने हुँदा वेयर, अन्डरस्लुइस र ग्राभेल ट्रयाप थप भएको
	वेयर क्रेष्टको लम्बाइ		४५.२० मि.	
	वेयर क्रेष्ट स्तर		समुद्री सतहबाट १५८६.५० मि.	
	अन्डरस्लुइस गेटको आकार		४ मि. x ३ मि. (२ वटा)	
	इन्टेकको प्रकार		ओरिफिस, साइड इन्टेक	
	इन्टेकको आकार / गेटको संख्या		४.५ मि. x १.३ मि. / २ वटा	
	इन्टेकको सिल स्तर		समुद्री सतहबाट १५८३.२० मि.	
	ग्राभेल ट्रयापको आकार (लम्बाइ x उचाइ)		८ मि. x १४ मि.	
	डिस्यन्डर			
	प्रकार / च्याम्बरको संख्या		सतही, Double Bay Duffer / २ वटा	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR प्रारूपमा आयोजना निर्माण गरिने हुँदा डिस्चार्ज थप भएको
	आकार (लम्बाइ x चौडाइ x उचाइ)		५६ मि. x ८ मि. x ५.४ मि. (प्रत्येक च्याम्बरको)	
	सेटल हुने कणहरूको आकार		>०.२ मि.मि.	
	ट्रयापिड दक्षता		८५ %	
६.	हेड पोण्ड		-	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR प्रारूपमा आयोजना निर्माण गरिने हुँदा हेड पोण्ड हटाइएको
	आकार (लम्बाइ x चौडाइ x उचाइ)	१२.३० मि. x ५.८ मि. x ७२० मि.	-	

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विशेषताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	सामान्य पानीको स्तर	समुद्रि सतहबाट १५८४ मि.	समुद्रि सतहबाट १५८६ मि.	
७.	हेडरेस पाइप			
	प्रकार	गोलाकार	गोलाकार	हेडरेस पाइपको लम्बाइ बढेको
	व्यास/ लम्बाइ	२.२ मि. (आन्तरिक) - ३५२ मि. (इन्लेट पोर्टल सम्म)	२.२ मि. (आन्तरिक) - ५१२ मि. (डिसेन्डर देखि इन्लेट पोर्टल सम्म) Tunnel Plugging= ID २.२ मि., ६४ मि. (इन्लेट पोर्टल देखि हेडरेस टनेल भित्र)	
८.	हेडरेस टनेल			
	आकार	Inverted U-shaped	Inverted U-shaped	टनेलको लम्बाइ घटेको
	टनेलको आकार	३.५ मि. x ३.५ मि.	३.५ मि. x ३.५ मि.	
	लम्बाइ	१९१० मि.	१८३९ मि. HRT	
९.	Surge Pipe			
	प्रकार	Circular, Vertical	Circular	सर्ज साफ्टलाई सर्ज पाइपमा परिवर्तन गरिएको छ
	व्यास	५ मि.	३.१ to ३.२ मि.	
	उचाइ	५० मि.	७० मि.	
१०.	पेनस्टक पाइप तथा Branch पाइप			
	पेनस्टक पाइप			
	प्रकार	Mild Steel ER५०/E३५०	Q२३५B & Q३५५B steel	पेनस्टक पाइपको लम्बाइ बढेको
	आन्तरिक व्यास	१.९ मि.	२.१ मि.-२ मि	
	लम्बाइ	२९० मि. (द्विभाजन सहित)	४८६ मि.	
	Thick		१० मि. मि.-२२ मि. मि	
	Branch पाइप			
	आन्तरिक व्यास		१.४ मि.-१.२ मि	

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विषेशताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	लम्बाइ		९० मि.	
	Thick		१६ मि.मि.	
	भर्टिकल साफ्ट			
	प्रकार	गोलाकार	गोलाकार	
	लम्बाइ	८० मि.	११६.६ मि.	
	व्यास	३.५ मि.	३.५ मि.	
	होरिजन्टल साफ्ट			
	आकार	Inverted U-shaped	Inverted U-shaped	
	आयाम (चौडाइ x उचाइ)	३.५ मि. x ३.५ मि.	३.५ मि. x ३.५ मि.	
	लम्बाइ	६० मि.	१७३ मि.	
११.	विद्युतगृह			विद्युतगृहको आकार पनि स्वीकृत EIA अनुरूप नै रहने
	प्रकार	अर्ध-सतही	सतही	
	आकार (लम्बाइ x चौडाइ x उचाइ)	३०.७० मि. x १५ मि. x २२ मि.	३०.७० मि. x १५ मि. x २२ मि.	
	टर्बाइनको संख्या	२ वटा	२ वटा	
	टर्बाइनको प्रकार	फ्रान्सिस	फ्रान्सिस	
१२.	टेलरेस क्यानल			प्रस्तावित आयोजनाको क्यास्केड आयोजनाका रूपमा काबेली-३ जलविद्युत आयोजना रहने
	प्रकार/ लम्बाइ	बक्स कल्भर्ट - ६ मि.	बक्स कल्भर्ट - ६ मि. (काबेली-३ को हेडपोण्ड सम्म)	
	आकार	२.५ मि. x ३ मि.	२.५ मि. x ३ मि.	
	टेलरेसमा पानीको स्तर	समुद्री सतहबाट १४१२ मि.	समुद्री सतहबाट १४१९ मि.	
१३.	टर्बाइन			
	प्रकार	फ्रान्सिस	फ्रान्सिस	

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विशेषताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	संख्या	२ वटा	२ वटा	
	प्रति यूनीट रेटेड आउटपुट क्षमता	६.२५ मे.वा.	६.२५ मे.वा.	
	दक्षता	९२%	९२%	
	नेट हेड	१६५.८६ मि.	१५९.३९ मि.	नेट हेड घटेको
	प्रति यूनीट डिस्चार्ज	४.१७५ घनमिटर प्रति सेकेण्ड	४.३ घनमिटर प्रति सेकेण्ड	प्रति युनीट डिस्चार्ज बढेको
१४.	गभर्नर			
	प्रकार	Solid state, PID control	Solid state, PID control	गभर्नरको प्रकार स्वीकृत EIA अनुरूप नै रहने
	Adjustment for Speed Drop	Between ० to १०%	Between ० to १०%	
१५.	जेनेरेटर			
	प्रकार	Three Phase, Salient Pole Synchronous	Three Phase, Salient Pole Synchronous	जेनेरेटरको प्रकार र दक्षता स्वीकृत EIA अनुरूप नै रहने
	संख्या / रेटेड आउटपुट क्षमता	२ र ७.०६ मेगाभोल्ट एम्पीएर	२ र ७.०६ मेगाभोल्ट एम्पीएर	
	भोल्टेज	११ के.भी.	११ के.भी.	
	पावर फ्याक्टर	०.८५	०.८५	
	फ्रिक्वेन्सी	५० हर्ज	५० हर्ज	
	दक्षता	९७%	९७%	
	रिभोलुसन प्रति मिनेट	६०० RPM	७५० RPM	
१६.	ट्रन्सफर्मर			ट्रन्सफर्मरको प्रकार र दक्षता स्वीकृत EIA अनुरूप नै रहने
	प्रकार	Outdoor, Oil Immersed, Three Phase	Outdoor, Oil Immersed, Three Phase	
	रेटेड क्षमता	८ मेगाभोल्ट एम्पीएर	१५.५ मेगा भोल्ट एम्पीएर	

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विशेषताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	संख्या	२ वटा	१ वटा	
	भोल्टेज अनुपात	११/१३२ के.भी.	११/१३२ के.भी.	
	भेक्टर समूह	YNd११	YNd११	
	दक्षता	९९%	९९%	
१७.	प्रसारण लाइन तथा ग्रीड			
	भोल्टेज स्तर	१३२ के.भी., सिङ्गल सर्किट	१३२ के.भी., सिङ्गल सर्किट	
	लम्बाइ	करिब २४ कि.मि. (६ कि.मि. - काबेली-३ जलविद्युत आयोजनाको स्वीचयार्ड सम्म र १८ कि.मि. (संयुक्त) काबेली-३ जलविद्युत आयोजनाको स्वीचयार्ड देखि नेपाल विद्युत प्राधिकरणको ३३/१३२ के.भी. अमरपुर सब-स्टेशन सम्म	करिब २४ कि.मि. (६ कि.मि. - काबेली-३ जलविद्युत आयोजनाको स्वीचयार्ड सम्म र १८ कि.मि. (संयुक्त) काबेली-३ जलविद्युत आयोजनाको स्वीचयार्ड देखि नेपाल विद्युत प्राधिकरणको ३३/१३२ के.भी. अमरपुर सब-स्टेशन सम्म	
	कन्डक्टरको प्रकार तथा स्थान	ASCR "Bear"	ASCR "Wolf" काबेली-३ जलविद्युत आयोजनाको स्वीचयार्ड सम्म र ASCR "Bear" काबेली-३ जलविद्युत आयोजनाको स्वीचयार्ड देखि नेपाल विद्युत प्राधिकरणको ३३/१३२ के.भी. अमरपुर सब-स्टेशन सम्म	
१८.	निर्माण अवधि	३ वर्ष	३ वर्ष	
१९.	पावर तथा इनर्जी			
	ग्रस हेड	१७२ मि.	१६७ मि.	ग्रस हेड घटेको
	नेट हेड	१६५.२१५ मि.	१५९.३९ मि.	नेट हेड घटेको
	औसत वार्षिक ऊर्जा उत्पादन	७१.५८६ गीगावाट आवर	७४.३३१ गीगावाट आवर	औसत वार्षिक ऊर्जा उत्पादन बढेको

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विषेशताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	सुख्खा मौसममा ऊर्जा उत्पादन	११.५४९ गीगावाट आवर	१३.०९७ गीगावाट आवर	सुख्खा मौसमको ऊर्जा उत्पादन बढेको
	वर्षा मौसममा ऊर्जा उत्पादन	६०.०३६ गीगावाट आवर	६१.२३४ गीगावाट आवर	वर्षा मौसमको ऊर्जा उत्पादन बढेको
२०	वित्तिय सूचक			
	B/C Ratio	१.८१		
	IRR	१८.४९%		
	RoE	२१.३८%		
	आयोजनाको कुल लागत without IDC)	२,१६,००,००,०००	२,१८,३८,२०,३६०	आयोजनाको कुल लागत बढेको
२१	आवश्यक कुल जग्गा	कुल: ७.०८ हे. स्थायी: ४.८६ हे. अस्थायी: २.२२ हे.	कुल: ७.९६ हे. स्थायी: ५.७४ हे. अस्थायी: २.२२ हे.	आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको र राष्ट्रिय वनको जग्गाको क्षेत्रफलमा परिवर्तन नभएता पनि डिस्चिन्डर निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा बढ्ने
	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जग्गा	कुल: १.०१ हे. स्थायी: ०.६१ हे. अस्थायी: ०.४० हे.	कुल: १.०१ हे. स्थायी: ०.६१ हे. अस्थायी: ०.४० हे.	आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जग्गाको विवरण स्वीकृत EIA अनुरूप नै रहने
	राष्ट्रिय वनको जग्गा	कुल: १.२७ हे. स्थायी: १.०७ हे. अस्थायी: ०.२० हे.	कुल: १.२७ हे. स्थायी: १.०७ हे. अस्थायी: ०.२० हे.	आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक राष्ट्रिय वनको जग्गाको विवरण स्वीकृत EIA अनुरूप नै रहने

क्र.सं.	वियषगत क्षेत्र	विशेषताहरू		कैफियत
		स्वीकृत EIA अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	निजी जग्गा	कुल: ४.८ हे. स्थायी: ३.१८ हे. अस्थायी: १.६२ हे.	कुल: ५.६८ हे. स्थायी: ४.०६ हे. अस्थायी: १.६२ हे.	डिस्ट्यन्डर निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गा बढ्ने
२२	आयोजना निर्माणका क्रममा राष्ट्रिय वनबाट काटिने रूखहरूको संख्या	१४८	१४८	आयोजना निर्माणका क्रममा सरकारी वनबाट काटिने रूखहरूको विवरण स्वीकृत EIA अनुरूप नै रहने
२३	आयोजना प्रभावित घरधुरी	२५	२६	डिस्ट्यन्डर निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना प्रभावित घरधुरी संख्या बढ्ने

स्रोत: सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०८०

२.१.१ आयोजनाको मुख्य भागहरूको वर्णन (पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार)

क. डाइभर्जन वेयर

यस आयोजनाको लागि ४५.२० मि. लम्बाइको Ogee Shaped Free Flow प्रकारको डाइभर्जन वेयर प्रस्ताव गरिएको छ। प्रस्तावित आयोजनाको वेयर क्रेष्टको लेभल समुद्री सतहबाट १५८६.५० मि. कायम हुनेछ।

ख. इन्टेक संरचना

यस आयोजनाका लागि ४.५ मि. चौडाइ र १.३ मि. उचाइको आकारका २ वटा गेट भएको साइड इन्टेक प्रस्ताव गरिएको छ। इन्टेकको सिल लेभल समुद्री सतहबाट करिब १५८३.२० मि. उचाइमा कायम रहनेछ।

ग. ग्राभेल ट्रयाप

प्रस्तावित आयोजनामा ८ मि. लम्बाइ र १४ मि. उचाइ भएको ग्राभेल ट्रयाप रहनेछ।

घ. डिस्चिन्डर

यस आयोजनामा २ Bay Dufour प्रकारको सतही घ. डिस्चिन्डर प्रस्ताव गरिएको छ। प्रस्तावित बेसिनको प्रत्येक च्याम्बरको लम्बाइ ५६ मि., चौडाइ ८ मि., उचाइ ५.४ मि. रहनेछ।

ङ. हेडरेस पाइप

प्रस्तावित आयोजनाका लागि डिस्चिन्डर देखि इन्लेट पोर्टल सम्म रहने गरी ५१२ मि. को हेडरेस पाइप प्रस्ताव गरिएको छ। हेडरेस पाइपको आन्तरिक व्यास २.२ मि. रहनेछ।

च. हेडरेस टनेल

प्रस्तावित आयोजनाका लागि Inverted D प्रकारको हेडरेस टनेल प्रस्ताव गरिएको छ। उक्त टनेलको लम्बाइ १८३९ मि. रहनेछ। प्रस्तावित टनेलको चौडाइ ३.५ मि. र उचाइ ३.५ मि. रहनेछ।

छ. सर्ज पाइप

प्रस्तावित सर्ज पाइपको उचाइ ७० मि. र व्यास ३.१ मि. देखि ३.२ मि. रहनेछ।

ज. पेनस्टक पाइप

आयोजनाको लागि प्रस्तावित Tunnel Plugging र Connecting Tunnel तथा Branch Pipe सहितको पेनस्टक पाइपको लम्बाइ ४८६ मि. र आन्तरिक व्यास २.१ मि. -२ मि. रहनेछ। Branch पाइपको लम्बाइ ९० मि. र आन्तरिक व्यास १.४ मि.-१.२ मि. रहनेछ। भर्टिकल साफ्टको लम्बाइ ११६.६ मि. र व्यास ३.५ मि. रहनेछ। होरिजन्टल साफ्टको लम्बाइ १७३ मि., चौडाइ ३.५ मि. र उचाइ ३.५ मि. रहनेछ।

झ. विद्युतगृह

आयोजनाको लागि सतही विद्युतगृहको प्रस्ताव गरिएको छ। प्रस्तावित विद्युतगृहको लम्बाइ ३०.७० मि., चौडाइ १५ मि. र उचाइ २२ मि. रहनेछ।

ञ. टेलरेस क्यानल

प्रस्तावित आयोजनाका लागि काबेली-३ को हेडपोण्ड सम्म बक्स कल्भर्ट प्रकारको टेलरेस क्यानल प्रस्ताव गरिएको छ। प्रस्तावित टेलरेस टनेलको लम्बाइ २.५ मि. र चौडाइ ३ मि. रहनेछ।

२.२ आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफल

२.२.१ पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार

आयोजनाको लागि कुल ७.९६ हे. जग्गा आवश्यक पर्नेछ जसमध्ये ५.७४ हे. स्थायी रूपमा र २.२२ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ।

स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा: स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने कुल ५.७४ हे. जग्गा मध्ये ०.६१ हे. कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट, १.०७ हे. राष्ट्रिय वनबाट र ४.०६ हे. निजी जग्गाबाट प्रयोग गरिनेछ।

अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा: अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने कुल २.२२ हे. जग्गा मध्ये ०.४ हे. कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट, ०.२ हे. राष्ट्रिय वनबाट र १.६२ हे. निजी जग्गाबाट प्रयोग गरिनेछ।

कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जग्गा: प्रस्तावित आयोजनाका लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको कुल १.०१ हे. जग्गा आवश्यक पर्नेछ। कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा मध्ये ०.६१ हे. स्थायी रूपमा र ०.४ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ। आयोजनाका निर्माणका लागि आवश्यक कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जग्गाको क्षेत्रफल स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव

मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार नै रहेको छ। अस्थायी रूपमा प्रयोग हुने वन क्षेत्रको जमिन आयोजना निर्माण अवधिसम्म मात्र प्रयोग गरिनेछ।

राष्ट्रिय वनको जग्गा: प्रस्तावित आयोजनाका लागि राष्ट्रिय वनको कुल १.२७ हे. जग्गा आवश्यक पर्नेछ। राष्ट्रिय वनबाट आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा मध्ये १.०७ हे. स्थायी रूपमा र ०.२ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ। आयोजनाका निर्माणका लागि आवश्यक राष्ट्रिय वनको जग्गाको क्षेत्रफल स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार नै रहेको छ।

सोही बमोजिम कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र तथा राष्ट्रिय वनको जग्गाको भोगाधिकार र जग्गा सट्टाभर्ना सम्बन्धी काम सम्पन्न भइसकेको छ र रूख कटानीको स्वीकृती भइसकेको छ।

निजी जग्गा: प्रस्तावित आयोजना निर्माणका लागि कुल ५.६८ हे. निजी जग्गा आवश्यक पर्नेछ। जसमध्ये ४.०६ हे. स्थायी रूपमा र १.६२ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ। पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार डिस्यन्डर निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल निजी बढेको हो । आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ ।

२.२.२ स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार

आयोजनाको लागि कुल ७.०८ हे. जग्गा आवश्यक पर्नेछ जसमध्ये ४.८६ हे. स्थायी रूपमा र २.२२ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ।

स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा: स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने कुल ४.८६ हे. जग्गा मध्ये ०.६१ हे. कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट, १.०७ हे. राष्ट्रिय वनबाट र ३.१८ हे. निजी जग्गाबाट प्रयोग गरिनेछ।

अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा: अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने कुल २.२२ हे. जग्गा मध्ये ०.४ हे. कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट, ०.२ हे. राष्ट्रिय वनबाट र १.६२ हे. निजी जग्गाबाट प्रयोग गरिनेछ।

कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जग्गा: प्रस्तावित आयोजनाका लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको कुल १.०१ हे. जग्गा आवश्यक पर्नेछ। कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा मध्ये ०.६१ हे. स्थायी रूपमा र ०.४ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ।

राष्ट्रिय वनको जग्गा: प्रस्तावित आयोजनाका लागि राष्ट्रिय वनको कुल १.२७ हे. जग्गा आवश्यक पर्नेछ। राष्ट्रिय वनबाट आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा मध्ये १.०७ हे. स्थायी रूपमा र ०.२ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ।

निजी जग्गा: प्रस्तावित आयोजना निर्माणका लागि कुल ४.८ हे. जग्गा आवश्यक पर्नेछ। जसमध्ये ३.१८ हे. स्थायी रूपमा र १.६२ हे. अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिनेछ।

स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन बमोजिम आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक जग्गा सम्बन्धी तुलनात्मक विवरण तल तालिकामा दिइएको छ;

तालिका २.२: स्वीकृत र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफल सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार					क्र. सं.	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार				
	आयोजनाका संरचनाहरू	जग्गाको प्रकार (हे.)					आयोजनाका संरचनाहरू	जग्गाको प्रकार (हे.)			
		वन क्षेत्र		निजी जग्गा	कुल जग्गा (हे.)			वन क्षेत्र		निजी जग्गा	कुल जग्गा (हे.)
		संरक्षित वन	राष्ट्रिय वन					संरक्षित वन	राष्ट्रिय वन		
कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र		कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र									
क्र.	स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा					क्र.	स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा				
१	हेडपोण्ड	०.४१		०.२१	०.६२	१	वेयर	०.४१		०.२१	०.६२
							डिस्यन्डर			०.८८	०.८८
२	Water Conveyance					२	Water Conveyance				०
	ऋसिङ्ग	०.२	०.१		०.३		ऋसिङ्ग	०.२	०.१		०.३
	हेडरेस पाइप		०.०२		०.०२		हेडरेस पाइप		०.०२		०.०२
	हेडरेस टनेल इन्लेट पोर्टल		०.०५		०.०५		हेडरेस टनेल इन्लेट पोर्टल		०.०५		०.०५
	हेडरेस टनेल आउटलेट पोर्टल			०.०५	०.०५		हेडरेस टनेल आउटलेट पोर्टल			०.०५	०.०५
	सर्ज साफ्ट			०.१	०.१		सर्ज पाइप			०.१	०.१
	पेनस्टक पाइप			१.४१	१.४१		पेनस्टक पाइप			१.४१	१.४१
३	विद्युतगृह तथा टेलरेस		०.३	०.११	०.४१	३	विद्युतगृह तथा टेलरेस		०.३	०.११	०.४१
४	पहुँच सडक		०.६	०.८	१.४	४	पहुँच सडक		०.६	०.८	१.४
५	स्वीचयार्ड			०.१	०.१	५	स्वीचयार्ड			०.१	०.१

क्र. सं.	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार					क्र. सं.	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार				
	आयोजनाका संरचनाहरू	जग्गाको प्रकार (हे.)					आयोजनाका संरचनाहरू	जग्गाको प्रकार (हे.)			
		वन क्षेत्र		निजी जग्गा	कुल जग्गा (हे.)			वन क्षेत्र		निजी जग्गा	कुल जग्गा (हे.)
		संरक्षित वन	राष्ट्रिय वन					संरक्षित वन	राष्ट्रिय वन		
कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र		कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र									
६	Camp Site			०.४	०.४	६	Camp Site			०.४	०.४
	कुल (क)	०.६१	१.०७	३.१८	४.८६		कुल (क)	०.६१	१.०७	४.०६	५.७४
ख.	अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा					ख.	अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा				
७	भण्डारण क्षेत्र, निर्माण क्षेत्र, क्रसिङ्ग तथा व्याचीङ्ग प्लान्ट, कामदार शिविर			१.०२	१.०२	७	भण्डारण क्षेत्र, निर्माण क्षेत्र, क्रसिङ्ग तथा व्याचीङ्ग प्लान्ट, कामदार शिविर			१.०२	१.०२
८	उत्खनन् क्षेत्र	०.२	०.२		०.४	८	उत्खनन् क्षेत्र	०.२	०.२		०.४
९	विसर्जन क्षेत्र	०.२		०.३	०.५	९	विसर्जन क्षेत्र	०.२		०.३	०.५
१०	वंकर हाउस तथा आर्मी क्याम्प			०.३	०.३	१०	वंकर हाउस तथा आर्मी क्याम्प			०.३	०.३
	कुल (ख)	०.४	०.२	१.६२	२.२२		कुल (ख)	०.४	०.२	१.६२	२.२२
	कुल (क+ख)	१.०१	१.२७	४.८	७.०८		कुल (क+ख)	१.०१	१.२७	५.६८	७.९६

स्रोत: सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०८०

तालिका २.३: स्वीकृत र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार आयोजनाका लागि आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफलको सारांश

क्र.सं.	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार					क्र.सं.	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार					कैफियत
	जग्गाको प्रयोजन	जग्गाको प्रकार (हे.)			कुल जग्गा (हे.)		जग्गाको प्रयोजन	जग्गाको प्रकार (हे.)			कुल जग्गा (हे.)	
		वन क्षेत्र		निजी जग्गा				वन क्षेत्र		निजी जग्गा		
		संरक्षित वन	राष्ट्रिय वन					संरक्षित वन	राष्ट्रिय वन			
	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र				कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र							
१	स्थायी	०.६१	१.०७	३.१८	४.८६	१	स्थायी	०.६१	१.०७	४.०६	५.७४	डिस्यन्डरका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक परेका कारण निजी जग्गा बढेको
२	अस्थायी	०.४	०.२	१.६२	२.२२	२	अस्थायी	०.४	०.२	१.६२	२.२२	
	कुल	१.०१	१.२७	४.८	७.०८		कुल	१.०१	१.२७	५.६८	७.९६	

स्रोत: सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०८०

२.३ आवश्यक जनशक्ति

प्रस्तावित आयोजना निर्माणको लागि दक्ष, अर्ध-दक्ष तथा विशेष क्षेत्रमा शैक्षिक योग्यता नभएका (कामदार/श्रमिक) जनशक्तिहरूको आवश्यकता पर्नेछ। आयोजना निर्माण चरणमा कुल २३० जना जनशक्तिको आवश्यकता पर्नेछ। आयोजना निर्माण कार्य पुरा भए पश्चात संचालन अवधिमा करिब १५ जनाले स्थायी रूपमा रोजगारी पाउने छन्। प्रस्तावित आयोजनाको निर्माणको लागि आवश्यक जनशक्तिहरू स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको अनुसार नै रहेको छ। आयोजना निर्माण जनशक्ति सम्बन्धी विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ;

तालिका २.४: आवश्यक जनशक्ति

क्र.सं.	जनशक्ति	जनशक्तिका प्रकार	संख्या
१	दक्ष कामदार		
	इन्जिनियर	हाइड्रोपावर इन्जिनियर, सिभिल इन्जिनियर, आर्किटेक्चर इन्जिनियर, मेकानिकल इन्जिनियर, इलेक्ट्रिकल इन्जिनियर	५
	सब- इन्जिनियर	सिभिल इन्जिनियर, आर्किटेक्चर इन्जिनियर, मेकानिकल इन्जिनियर, इलेक्ट्रिकल इन्जिनियर	१०
	अन्य	वातावरणीय विज्ञ, भु-गर्भ विद् एक्सकाभेटर र हाइड्रोलिक एक्सकाभेटरको संचालन गर्ने दक्षता भएको, डम्पर, क्रशर ड्रिल, ज्याक ह्याम्मर, सर्टक्रिट मेसिन, कम्प्रेसर/ लोडर, निर्माण कार्य, इलेक्ट्रिसिटी अपरेटर, प्लम्बिङ, प्रशासनिक साहयक, मेकानिक, इन्स्ट्रुमेन्टेसन टेक्निसियन, अपरेटर, सुपभाइजर	२५
२	अर्ध-दक्ष	एक्सकाभेटर र हाइड्रोलिक एक्सकाभेटरको संचालन गर्ने दक्षता भएको, डम्पर, क्रशर ड्रिल, ज्याक ह्याम्मर, सर्टक्रिट मेसिन, कम्प्रेसर/ लोडर, निर्माण कार्य, इलेक्ट्रिसिटी अपरेटर, प्लम्बिङ	३०
३	अदक्ष	श्रमिक	१६०
कुल			२३०

स्रोत: सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०८०

२.४ निर्माण ऊर्जाको किसिम र स्रोत खपत हुने परिमाण

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माणको लागि आवश्यक निर्माण ऊर्जाको किसिम र स्रोत खपत हुने परिमाण स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको अनुसार नै रहेको छ।

आयोजनाको लागि आवश्यक निर्माण ऊर्जा ११ केभी प्रसारण लाइन मार्फत तेलोकबाट विद्युतगृहसम्म करिब ७ किलोमिटर ट्याप गरिनेछ। Construction power को आपूर्ति प्रसारण लाइन मार्फत गर्न नसकिए DG सेटबाट वैकल्पिक बिजुली आपूर्ति गरिनेछ। DG सेटहरूको विवरण तालिका २.५ मा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका २.५: निर्माण ऊर्जाको किसिम र स्रोत खपत हुने परिमाण

क्र.सं	क्षेत्र	संख्या	क्षमता
१.	हेडवर्क्स	१	१०० kVA
२.	उत्खनन् स्थल	१	२५ kVA
३.	टनेल अलाइन्मेन्ट	१	१५० kVA
४.	सर्ज साफ्ट	१	१५० kVA
५.	विद्युतगृह	१	१५० kVA
६.	व्याचीङ्ग प्लान्ट/ क्रशर प्लान्ट	१	१७५ kVA

स्रोत: सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०८०

२.५ स्पोइल उत्पन्न तथा पुनः भरण सम्बन्धी विवरण

पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुसार आयोजना निर्माणका क्रममा करिब १,००,६९०.०३ घनमिटर आयतन स्पोइल उत्पन्न हुने अनुमान गरिएको छ। जसमध्ये, ८०,३६८.८४ घनमिटर स्पोइल आयोजनाका संरचनाहरू निर्माणका क्रममा पुनः भरणका लागि प्रयोग गरिने, १०,४५२ घन मिटर सतही माटो हुने र कुल ३०००७.२० घनमिटर स्पोइल विसर्जन गरिनेछ। विस्तृत विवरण तालिकामा दिइएको छ;

तालिका २.६: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुसार अनुमानित माटो निकाल्ने र भर्ने आयतन

क्र.सं.	आयोजनाका संरचनाहरू	कटिङ्ग (घन मिटर)					पुनर्भरण (घनमिटर)	ब्यालेन्स (घनमिटर)
		माटो	HR	SR	BMS	कुल		
१	हेडवर्क्स	८०४५.५१	१३०३.७६	१७०१.२६	३०३४१.२६	४१३९१.७९	४७०१३.९३	-५६२२.१४
२	डिस्चिज	१४२४.५१			१२८५.१	२७०९.६१	२६७४.७८८	३४.८२२
३	हेडरेस टनेल		२०८९७.३			२०८९७.३		२०८९७.३
४	सर्ज		८४४.३			८४४.३	१६८.८६	६७५.४४
५	पेनस्टक		८९१.७५	१७३.२५		१०६५	९७३.२५	९१.७५
६	विद्युतगृह तथा स्वीचयार्ड	२१९२.८			८७७१.२१	१०९६४.०१	७६४४.६	३३१९.४१
७	टेलरेस	३०१.५			७०६	१००७.५	४२६.१३	५८१.३७
८	क्याम्प तथा अन्य सहायक सुविधाहरू	२५.१३	०	२०	३४.१३	७९.२६	४१३.२८	-३३४.०२
९	पहुँच सडक	१०८८४.३८	१२५६.२५	७३४०.६३	२२५०	२१७३१.२६	२१०५४	६७७.२६
१०	कुल	२२८७३.८३	२५१९३.३६	९२३५.१४	४३३८७.७	१००६९०.०३	८०३६८.८३८	२०३२१.१९२
	कुल परिमाण	१००६९०.०३						
	कुल भर्ने परिमाण	८०३६८.८३८						
	स्पोइलको कुल ब्यालेन्स	२०३२१.१९२						
	Bulk Factor (२०%)	२०१३८.००६						
	Bulk Factor सहितको परिमाण	४०४५९.१९८						
	अनुमानित सतही माटो	१०४५२						
	विसर्जन गर्नुपर्ने स्पोइल	३०००७.२०						

स्रोत: सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजनाको पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको अध्ययन, २०८०

स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा अनुसार आयोजना निर्माणका क्रममा करिब ९४,१२४.१८ घनमिटर ब्लक आयतन उत्पन्न हुने अनुमान गरिएको थियो। जसमध्ये, २४,८८९.७९ घन मिटर मक/स्पोइल आयोजनाका संरचनाहरू निर्माणका क्रममा पुनः भरणका लागि प्रयोग गरिने ८,३०० घन मिटर सतही माटो हुने र कुल ७४,७८९.२४ घन मिटर माटो विसर्जन गरिने बारे उल्लेख गरिएको थियो।

पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजना Cascade RoR बाट Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको हुँदा हेडपोण्ड हटेको र वेयरमा पुनः भरणका लागि आवश्यक पर्ने स्पोइलको परिमाण बढेको हुँदा विसर्जन गर्नुपर्ने स्पोइल तथा मकको परिमाण घटेको हो।

२.६ निर्माण सामग्री परिमाण र स्रोत

स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिए अनुसार आयोजनाका लागि १,०७५ मेट्रिक टन सिमेन्ट, २,०५५ घनमिटर बालुवा, २,७५० घनमिटर एग्रीगेट, १२२ कि.मि. फ्युज वायर, १२० मेट्रिक टन विष्फोटक, ३,५५,००० वटा डिटोनेटर, ६७२ मेट्रिक टन रेइनफोर्शमेन्ट, ७,९०० मेट्रिक टन धातुजन्य निर्माण सामग्रीहरूको आवश्यकता पर्नेछ।

पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुसार प्रस्तावित आयोजना निर्माणका लागि १,३०६ मेट्रिक टन सिमेन्ट, २,३३५ घनमिटर बालुवा, ५४,८६० घनमिटर एग्रीगेट, ११९० मिटर पाइप १.९ कि.मि. फ्युज वायर, ९० मेट्रिक टन विष्फोटक, २८०,००० वटा डिटोनेटर, ६७२ मेट्रिक टन रेइनफोर्शमेन्ट, ९,६५१ मेट्रिक टन धातुजन्य निर्माण सामग्रीहरूको आवश्यकता पर्नेछ।

पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजना Cascade RoR बाट Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको हुँदा हेडपोण्डको सट्टा वेयर, अन्डरस्लुइस गेट, ग्राभेल ट्रायाप, डिस्चिन्डर निर्माण गर्नु पर्ने र हेडरेस पाइप, सर्ज पाइप तथा पेनस्टक पाइपको लम्बाइ बढ्ने तथा विद्युतगृह अर्ध-सतहीबाट सतही भएकोले निर्माण सामग्री परिमाण बढेको हो।

पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निर्माण सामग्रीहरू सम्बन्धी विवरण तल तालिकामा दिइएको छ

तालिका २.७: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुसार आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक निर्माण सामग्रीहरू सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	आयोजनाका संरचनाहरू	सिमेन्ट (मेट्रिक टन)	बालुवा (घनमिटर)	एग्रीगेट (घनमिटर)	पाइप (मिटर)	फ्यूज वायर (कि.मि.)	विष्फोटक (मेट्रिक टन)	डिटोनेटर (संख्या)	रेइनफोर्सिमेन्ट (मेट्रिक टन)	धातुजन्य निर्माण सामग्री (मेट्रिक टन)
१	हेडवर्क्स	४५०	५८५	५००००		०	०	०	६०	१२२०
२	डिस्यन्डर	११	३०	२५००		०	०	०	२५	९००
३	सर्ज पाइप	८०	११५	१५०	९०				२०	५३१
४	हेडरेस पाइप	११५	१७५	२५०	६००	०	०	०	६०	२०००
५	हेडरेस टनेल	२००	४५०	२८०		१.९	९०	२८०,०००	५०	
६	पेनस्टक पाइप	१००	१७०	२५०	५००	०	०	०	८०	२५००
७	विद्युतगृह तथा टेलरेस	२००	५००	५००		०	०	०	२५०	१५००
८	पहुँच सडक	२०	५०	५००		०	०	०	५०	
९	River training structures	९०	२००	३५०		०	०	०	७०	
१०	स्वीचयार्ड तथा सिभिल कार्य	४०	६०	८०		०	०	०	७	१०००
	कुल	१३०६	२३३५	५४८६०	११९०	१.९	९०	२८००००	६७२	९६५१

स्रोत: सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजनाको पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको अध्ययन, २०८०

२.७ पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा परिमार्जन भएका विवरणहरू

प्रस्तावित आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा भन्दा पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा परिमार्जन भएका विवरणहरू तुलनात्मक रूपमा तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ;

तालिका २.८: स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको तुलनात्मक तालिका

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
१.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा) पेज नं. i को खण्ड-२, आयोजनाको विवरण	भौगोलिक रूपमा आयोजना क्षेत्र पूर्वी देशान्तर ८७°५२'३३" देखि ८७°५४'०२" तथा उत्तरी अक्षांश २७°२५'०९" देखि २७°२७'२४" को बीचमा अवस्थित छ।	आयोजना क्षेत्र भौगोलिक रूपमा उत्तरी अक्षांश ८७° ५२' ३३" देखि ८७° ५४' १७" र पूर्वी देशान्तर २७° २५' ०९" देखि २७° २७' २४" सम्म फैलिएको छ।	नयाँ डिजाइन अनुसार पूर्वी देशान्तर परिवर्तन भएको
	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा) पेज नं. i को खण्ड-२, आयोजनाको विवरण	प्रस्तावित आयोजना सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना, १३.५ मे.वा. को क्यास्केड आयोजना हो जसको जडित क्षमता १२ मे.वा. रहेको छ। यो आयोजना क्यास्केड रन अप द रिभर प्रकृतिको हो।	प्रस्तावित आयोजना रन-अफ-रिभर (RoR) प्रारूपमा विकास गर्ने गरी डिजाइन परिवर्तन गरिएको छ।	
	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा) पेज नं. i को खण्ड-२, आयोजनाको विवरण	यस आयोजनाको जम्मा वार्षिक ऊर्जा ७१.९३७ गीगावाट आवर उत्पादन हुनेछ भने सुख्खा मौसममा ११.६८२ गीगावाट आवर र वर्षा मौसममा ६०.२५५ गीगावाट आवर ऊर्जा उत्पादन हुनेछ।	यस जलविद्युत आयोजनाको वार्षिक ऊर्जा उत्पादन ७४.३३१ गीगावाट आवर (वर्षा याम-६१.२३४ गीगावाट आवर र सुख्खा-१३.०९७ गीगावाट आवर) रहेको छ।	
	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा) पेज नं. i को खण्ड-२, आयोजनाको विवरण	यस आयोजनाका मुख्य संरचनाहरू अन्तर्गत हेडपोण्ड, हेडरेस पाइप, हेडरेस टनेल, सर्ज साफ्ट, पेनस्टक पाइप, होरिजन्टल साफ्ट, भर्टिकल साफ्ट, विद्युतगृह लगायतका संरचनाहरू पर्दछन्।	प्रस्तावित आयोजनाका मुख्य संरचनाहरू अन्तर्गत वेयर, इन्टेक, डिस्चिज, हेडरेस पाइप, हेडरेस टनेल, सर्ज पाइप, पेनस्टक पाइप, होरिजन्टल साफ्ट, भर्टिकल साफ्ट, विद्युतगृह तथा टेलरेस क्यानल पर्दछन्।	

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा) पेज नं. i को खण्ड-२, आयोजनाको विवरण	यस आयोजनाका मुख्य संरचनाहरू अन्तर्गत १२.३० मि. लम्बाइ, ५.८ मि. चौडाइ र ७.२ मि. उचाइको हेडपोण्ड, ३५२ मि. लम्बाइको हेडरेस पाइप, १९१० मि. लम्बाइको हेडरेस टनेल, ५ मि. व्यास तथा ५० मि. उचाइ भएको सर्ज साफ्ट, २९० मि. लम्बाइको पेनस्टक पाइप, ३०.७० मि. लम्बाइ, १५ मि. चौडाइ र २२ मि. उचाइ भएको विद्युतगृह र ६ मि. लम्बाइको टेलरेस क्यानल पर्दछन्।	प्रस्तावित आयोजना हाल Independent RoR Scheme मा डिजाइन गरिएको हुँदा आयोजनाका मुख्य संरचनाहरू अन्तर्गत <ul style="list-style-type: none"> • ४५.२० मि. लामो क्रेष्ट भएको वेयर • ४ मि. x ३ मि. आकारका २ वटा गेट भएको अन्डरस्लुइस • ४ मि. x १.५ मि. आकारका ३ वटा गेट भएको इन्टेक • ५६ मि. x ८ मि. x ५.४ मि. आकारका दुईवटा च्याम्बर भएको डिस्चिन्डर • ५७६ मि. लम्बाइको हेडरेस पाइप (डिस्चिन्डर देखि इन्लेट पोर्टल सम्म-५१२ मि. र इन्लेट पोर्टल देखि हेडरेस टनेल भित्र सम्म- ६४ मि.) • १८३९ मि. लम्बाइको हेडरेस टनेल • ३.१ मि. देखि ३.२ मि. व्यास तथा ७० मि. उचाइ भएको सर्ज पाइप 	

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
			<ul style="list-style-type: none"> • ४८६ मि. लम्बाइको पेनस्टक पाइप • ३०.७० मि. लम्बाइ, १५ मि. चौडाइ र २२ मि. उचाइ भएको विद्युतगृह र • ६ मि. लम्बाइको टेलरेस क्यानल पर्दछन्। 	
२.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा) पेज नं. i v को खण्ड-२, आयोजनाको विवरण	प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र समुद्री सतह भन्दा १५८४ मि. देखि १४०९ मि. सम्मको दायरामा फैलिएको छ।	आयोजना क्षेत्र समुद्री सतहबाट १५८६.५० मि. देखि १४१९ मि. सम्मको उचाइमा फैलिएको छ।	
३.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड २, पृष्ठ i; Executive Summary, Section 2, Pg no., ix; Section 2.4, Description and salient features of the Project, Table 2.4, Pg no., 13	आयोजनाको जलाधार क्षेत्र १५९.८८ वर्ग कि.मि. रहेको छ। The catchment area of the project area is 159.88 km ² .	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR प्रारूपमा आयोजना निर्माण गरिने हुँदा जलाधारको क्षेत्र १७६.५९ वर्ग कि.मि. रहेको छ।	
४.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड २, पृष्ठ iii; Executive Summary, Section 2, Pg no., ix, x;	आयोजनाको ग्रेस हेड १७२ मि. रहेको छ। The gross head of the project is 172 m.	यस आयोजनाको ग्रेस हेड १६७ मि. रहेको छ।	

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
	Section 2.4, Description and salient features of the Project, Table 2.4, Pg no., १३; Section २.१, Pg no. ६; Table 2.4, Pg. no. १५; Section १२, Pg no. ३२७			
५.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड २, पृष्ठ iii; Executive Summary, Section 2, Pg no., x; Section 2.4, Description and salient features of the Project, Table 2.4, Pg no., 14, 15; Section 2.6, Pg no. 17, 18	आयोजनाको नेट हेड १६५.८६ मि. रहेको छ। The net head of the project is 165.86 m.	यस आयोजनाको नेट हेड १५९.३९ मि. रहेको छ।	
६.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड २, पृष्ठ i; Executive Summary, Section 2, Pg no., ix; Section 2.1, Pg no. 6, 13, Section 2.5.2, Pg no. 16; Section 4.1.5.1, Pg no. 61; Section 12, Pg no. 327	आयोजनाको डिजाइन डिस्चार्ज ८.३५ घन मि. प्रति सेकेन्ड रहेको छ। The Design Discharge of the project is 8.35 m ³ .	यस आयोजनाको डिजाइन डिस्चार्ज ८.६० घन मि. प्रति सेकेन्ड रहेको छ।	
७.	Section 2.4, Description and salient features of the Project, Table 2.4, Pg no. 13; Section 4.1.4.6 , Pg no. 63	The Design Flood discharge of the project is 262 m ³ /s (100 Yrs. Flood). यस आयोजनाको डिजाइन बाढी २६२ घन मि. प्रति सेकेन्ड रहेको छ।	यस आयोजनाको डिजाइन बाढी ४८९.१७ घनमिटर प्रति सेकेन्ड (100 Yrs. Flood) रहेको छ।	

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
८.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड २, पृष्ठ i; Executive Summary, ix; Section 2.2, Pg no. 6; Section 2.4, Description and salient features of the Project, Table 2.4, Pg no. 13; Section 2.5.1, Pg no. 16; Section 2.12, Table 2.8, Pg no. 23	यस आयोजनाको लागि २१ मि. x १० मि. x ५.८ मि. को हेडपोण्ड प्रस्ताव गरिएको थियो। The headpond of 12.30 m x 5.8 m x 7.2 m is proposed.	नयाँ डिजाइन अनुसार RoR प्रारूपमा आयोजना निर्माण गरिने हुँदा हेडपोण्ड हटाइएको छ। हेडपोण्ड सट्टामा ४५.२० मि. लामो क्रेष्ट भएको वेयर, ४ मि. x ३ मि. आकारका २ वटा गेट भएको अन्डरस्लुइस, ४ मि. x १.५ मि. आकारका ३ वटा गेट भएको इन्टेक, ५६ मि. x ८ मि. x ५.४ मि. आकारका दुईवटा च्याम्बर भएको डिस्चार्ज प्रस्ताव गरिएको छ।	
९.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड २, पृष्ठ ii; Executive Summary, Pg no. x Section 2.1, Pg no. 6; Section 2.4, Table 2.4, Pg no. 14 Section 2.5.2, Pg no. 16	यस आयोजनाको लागि ३५२ मि. को हेडरेस पाइप डिजाइन गरिएको थियो। Headrace Pipe of 352 m was designed for the project.	आयोजनाको लागि ५७६ मि. को हेडरेस पाइप (डिसेन्डर देखि इन्लेट पोर्टल सम्म- ५१२ मि. र इन्लेट पोर्टल देखि हेडरेस टनेल भित्र सम्म- ६४ मि.) डिजाइन गरिएको छ।	
१०.	Section 2.4, Description and salient features of the Project, Table 2.4 Pg no. 14,	आयोजनाको प्रति यूनीट डिस्चार्ज ४.१७५ घनमिटर प्रति सेकेण्ड रहेको थियो।	आयोजनाको प्रति यूनीट डिस्चार्ज ४.३ घनमिटर प्रति सेकेण्ड रहेको छ।	
११.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड ६.१, पृष्ठ v; Executive summary, section 6.1, Pg no. xiii; Section 2.12, Pg no. 21, Table 2.8, Pg no.23, Table 2.9, Pg no. 24	The total land requirement of the project was 7.08 hectare with 4.86 ha. for the construction of permanent project components and 2.22 ha. for temporary project components. The total private land required was 4.8 ha.	आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक जग्गा स्वीकृत EIA भन्दा बढी रहेको छ। स्थायी प्रयोजनको लागि प्रयोग हुने निजी जग्गा पहिले ४.८ हे. थियो भने हाल ५.६८ हे. रहेको हुँदा आयोजना निर्माणका लागि	

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
	Section 5.2.1.1 Construction Stage, i. Impacts on land use, Pg no. 106 Table 5.6, 1. Physical and chemical impacts, 1.1 construction phase, Pg no. 132 Table 7.8, 1. Physical and chemical impacts, 1.1 construction phase, i. impacts on land use, Pg no. 192 Section 11.2.1 Resource loss, Pg no. 324 Section 12, Pg no. 327	आयोजनाको लागि कुल ७.०८ हे. जमिनको आवश्यकता थियो जसमा स्थायी प्रयोजनको लागि ४.८६ हे. र अस्थायी प्रयोजनको लागि ०.४० हे. आवश्यक थियो। निजी जमिन कुल ४.८ हे. प्रयोग हुने देखिएको थियो।	आवश्यक पर्ने जग्गा स्वीकृत EIA भन्दा बढी भएको हो।	
१२.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड २. आयोजनाको विवरण, Pg no. iii; Executive summary, 2. Project Description, Pg no. xi; Section 2.4, Table 2.4: Salient Features, Pg no. 16; Table 6.1: Alternative layouts of Super Kabeli Khola Hydropower Project, Pg no. 158; Table 8.6: Cost Summary for Community Support Programs, Pg no. 223 Section 11.2, project cost, Pg no. 324	आयोजनाको कुल लागत ने.रु. २,१६,००,००,०००। The total project cost was estimated to be NRs. 2,26,00,00,000. The construction cost of the project is NRs. 2,160 million including project financing, inflation, interest, insurance.	आयोजनाको कुल लागत ने.रु. २,१८,३८,२०,३६० प्रस्ताव गरिएको छ।	
१३.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड ८.२, पृष्ठ vii.; Executive summary, Section 8.2, Pg no. xv;	यस आयोजनाले जैविक वातावरणमा पर्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणको लागि ने.रु. १,२५,६५,६०० प्रस्ताव गरेको थियो।	यस आयोजनाले आयोजनाको निर्माण तथा संचालनको क्रममा जैविक वातावरणमा पार्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गर्नको	जग्गा सट्टाभर्नाको लागत आयोजना लागतमा नै समावेश

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
	Table 11.1: Details of the Costs Breakdowns, Pg no. 325	NRs. 1,25,65,600 was allocated for the mitigation of biological environmental impact caused by the project.	लागि ने.रू. ८३,५०,००० प्रस्ताव गरिएको छ ।	गरिएको हुँदा जैविक वातावरणमा पार्न सक्ने नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरण लागत घटेको हो।
१४.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड 8.2, पृष्ठ vii.; Executive summary, Section 8.2, Pg no. xv; Table 11.1: Details of the Costs Breakdowns, Pg no. 325	यस आयोजनाले सामाजिक-आर्थिक वातावरणमा पर्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणको लागि ने.रू. १,४९,८८,९६४ प्रस्ताव गरेको थियो। NRs. 1,49,88,964 was allocated for the mitigation of biological environmental impact caused by the project.	यस आयोजनाले आयोजनाको निर्माण तथा संचालनको क्रममा सामाजिक-आर्थिक वातावरणमा पार्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गर्नको लागि ने.रू. ५५,४७,३६४ प्रस्ताव गरिएको छ ।	निजी जग्गाको लागत आयोजना लागतमा नै समावेश गरिएको हुँदा कुल सामाजिक-आर्थिक वातावरणमा पार्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण लागत घटेको हो।
१५.	कार्यकारी सारांश (नेपालीमा), खण्ड ८.२, पृष्ठ vii.; Executive summary, Section 8.2, Pg no. xv; Table 11.1: Details of the Costs Breakdowns, Pg no. 325 Section 11.2, project cost, Pg no. 324	यस आयोजनाले आयोजनाको कारण वातावरणमा पर्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणको लागि कुल वातावरणीय लागत ने.रू. ५,९७,०४,५६४ प्रस्ताव गरेको थियो। NRs. 5,97,04,564 was allocated for the mitigation of biological environmental impact caused by the project.	यस आयोजनाले आयोजनाको निर्माण तथा संचालनको क्रममा वातावरणमा पर्ने न्यूनीकरणको लागि कुल वातावरणीय लागत ने.रू. २,९८,४७,३६४ प्रस्ताव गरिएको छ ।	कुल वातावरणीय लागतमा सरकारी तथा निजी जग्गाको लागत र सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत

क्र.सं.	अध्याय/खण्ड	स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	कैफियत
	Section 11, conclusion , Pg no. 328	Total Environmental cost is NRs. 59,704,564. Total environmental cost required for the project will be NRs 59,704,564 which is 2.76% of the total project cost (ie. NRs. 2,160 million).		समावेश नगरिएको हुँदा कुल वातावरणीय लागत स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा भन्दा कम भएको हो।
१६.	Section 11.2, project cost, Pg no. 324 Table 11.1: Details of the Costs Breakdowns, Pg no. 325	The cost for environmental mitigation of adverse impacts is NRs. 30,554,564	यस आयोजनाको कुल वातावरणीय न्यूनीकरण लागत ने.रु. १,६८,९७,३६४ प्रस्ताव गरिएको छ।	जग्गाको लागत आयोजना लागतमा नै समावेश गरिएको हुँदा वातावरणीय न्यूनीकरण लागत घटेको हो।

स्रोत: सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०८०

अध्याय ३

३ पुनरावलोकन गरिएका नीति, ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मापदण्ड, सन्धी सम्झौता

पूर्व स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा पुनरावलोकन गरिएका नीति, ऐन, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि, सन्धी, सम्झौता बाहेक देहायका नीति, ऐन, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधिको पुनरावलोकन गरिएको छ;

तालिका ३.१: पुनरावलोकन गरिएका नीति, ऐन, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
१	योजना		
१.१	कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्रको व्यवस्थापन योजना, २०७७/७८-२०८१/८२	अध्याय १ को खण्ड १.८	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३ को उपदफा (१क) मा राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष वा संरक्षण क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट स्वीकृत व्यवस्थापन योजना अनुसार गर्नु पर्नेछ भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको। कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०६४ को नियम ६ मा परिषद्ले सम्बन्धित उपभोक्ता समूह र समितिसँग समन्वय गरी संरक्षण क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्नु पर्ने, व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्दा व्यवस्थापन परिषद्, उपभोक्ता समूह र समितिका अध्यक्षको बैठक बोलाई व्यवस्थापन योजना तर्जुमा सम्बन्धमा छलफल गर्ने र राय सुझाव संकलन गर्ने उल्लेख भएको र यसरी संकलन भएको राय सुझावको आधारमा व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्नु पर्ने, व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्दा प्राविधिक सेवा आवश्यक परेमा व्यवस्थापन परिषद्ले सम्बन्धित विषयका प्राविधिकहरूको सेवा लिन सक्ने लगायतका व्यवस्था रहेको छ।
		अध्याय ६ को खण्ड ६.१	संरक्षण क्षेत्रको जैविक विविधता तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको दिगो संरक्षण र स्थानीय क्षेत्रको विकासबीच सन्तुलन कायम भई स्थानीय तथा राष्ट्रिय समृद्धिमा योगदान पुगेको हुने।
		अध्याय ६ को खण्ड ६.२	जैविक विविधता तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको संरक्षण, वातावरण तथा जलवायुमैत्री स्रोत व्यवस्थापन, पर्या-पर्यटन विकास मार्फत आर्थिक एवं सामाजिक सबलीकरण गर्ने।
२	नीति		
२.१	नेपाल इन्जिनियरिङ्ग परिषदको पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा सम्बन्धी नीति, २०७७	बुँदा नं. ४	निर्माण कार्यसँग सम्बन्धित काम गर्दा जनशक्ति तथा इन्जिनियरहरूको व्यक्तिगत स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा योगदान पुऱ्याउँने।
		बुँदा नं. ६	माथि खण्ड २ मा उल्लेख भएका नेपालमा OHS सम्बन्धी विद्यमान अवस्था, यसका कमीकमजोरी र कानुनी प्रवाधानहरूको आधारमा कार्य स्थल (Work place) र निर्माण स्थल (Construction site) मा पेशाजन्य स्वास्थ्य र सुरक्षासँग जोडिएका जोखिम र दुर्घटना न्यूनीकरण र अवस्था सुधारका लागि नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकायहरू र आ-आफ्ना तवरबाट तीन तहमा सकारात्मक हस्तक्षेप गर्ने र आवश्यकता अनुसार परिषद्ले लेखि पठाउने।
२.२	फोहोरमैला व्यवस्थापन राष्ट्रिय नीति, २०७९	बुँदा ८ को खण्ड ८.१	घरेलु औद्योगिक र सेवा क्षेत्रबाट उत्पादन हुने फोहोरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धी कानून तथा मापदण्डलाई मार्गदर्शन गर्नु,
		बुँदा ८ को खण्ड ८.२	फोहोरमैलाबाट हुने वातावरणीय प्रदूषण र जनस्वास्थ्यमा पर्ने नकारात्मक असर न्यूनीकरण गर्नु,

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
		बुँदा ८ को खण्ड ८.३	फोहोरमैला व्यवस्थापन सङ्घीय एकाइहरूको भूमिका स्पष्ट गर्नु,
		बुँदा ८ को खण्ड ८.४	फोहोरमैला व्यवस्थापन नवीनतम ब्रविधिको उपयोग र लगानी प्रवर्द्धनलाई प्रोत्साहन गर्दै फोहोरलाई स्रोतको रूपमा परिचालन गरी अर्थतन्त्रमा योगदान गर्नु।
२.३	सरकारी जग्गा दर्ता, उपयोग तथा लिजमा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यनीति, २०७९	भाग-५, दफा ११, उपदफा १, खण्ड (क) देखि (च)	दफा ९ बमोजिम उपयोग वा लिजमा जग्गा उपलब्ध गराउने प्रयोजनका लागि कार्यालयबाट प्राप्त हुन आएका राय सहितका कागजात उपर सिफारिस समितिले देहायका आधारहरूको अध्ययन तथा विश्लेषण गर्नु पर्नेछ:- क. जग्गा लिनुको उद्देश्य, कार्ययोजना र औचित्यता, ख. माग भएको जग्गा रहेको स्थान र क्षेत्रफल, ग. माग भएको जग्गा रहेको स्थान र क्षेत्रफल, घ. माग भएको जग्गाको संरक्षणको सुनिश्चितता, ङ. ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक,सांस्कृतिक महत्त्वका स्थलहरूको मौलिकतामा असर नपर्ने कुराको प्रत्याभूति, च. लिज बापत जग्गा उपलब्ध गराउदा प्राप्त हुने रकम।
		दफा १७, उपदफा (ग), उपदफा (ङ)	यस कार्यनीति बमोजिम लिज प्राप्तकतिले पालना गर्नु पर्ने कर्तव्य र दायित्व देहाय बमोजिम हुनेछ; ग. लिजमा प्राप्त जग्गा अतिक्रमण वा हानी नोक्सानी नहुने गरी प्रयोग गर्नु पर्ने, ङ. लिजमा प्राप्त जग्गा बेचबिखन गर्न, सट्टापट्टा गर्न, सब-लिजमा वा कुनै प्रकारको सम्झौता गर्न, भोगाधिकार प्रदान गर्न वा आंशिक वा पुरै हक हस्तान्तरण गर्न वा धितोबन्धक दिन नहुने।
		दफा २२	कसैले लिजमा प्राप्त गरी भोगचलन गरीरहेको जग्गामा विद्युत ट्रान्सफर्मर, विद्युतपोल, विद्युतीय सवारी चार्जिङ्ग स्टेशन, टेलिफोन टावर, सुरक्षा यूनिट, खानेपानी ट्याङ्की जस्ता सार्वजनिक उपयोग र महत्त्वका कुनै सरकारी वा सार्वजनिक संरचना निर्माण गर्न आवश्यक भई अन्य विकल्प नदेखिएमा आवश्यकता अनुसार त्यस्तो जग्गा सो प्रयोजनाको लागि नेपाल सरकारले उपयोग गर्न दिन सक्नेछ।
२.४	संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८०	दफा ५	वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने: (१) दफा ४ बमोजिम सहमति प्राप्त गरी सम्बन्धित मन्त्रालयबाट अनुमति प्राप्त गरेको आयोजना वा नेपाल सरकारले अध्ययनको लागि प्रस्ताव गरेको आयोजनाले त्यस्तो आयोजना कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभावको सम्बन्धमा प्रचलित कानूनबमोजिम वातावरणीय अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ। (२) उपदफा (१) बमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्नुअघि आयोजनासँग सम्बन्धित मन्त्रालयले मन्त्रालयमार्फत विभागमा जानकारी गराउनु पर्नेछ। (३) यस दफाबमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्दा सम्बन्धित संरक्षित क्षेत्र कार्यालयसँग समन्वय गरी सो कार्यालयकोसमेत प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ।
		दफा ९	जग्गा उपलब्ध गराउनुपर्ने: (१) दफा ८ बमोजिम नेपाल सरकारबाट आयोजना सञ्चालनका लागि संरक्षित क्षेत्रको कुनै जग्गा प्रयोग गर्न दिने निर्णय भएमा उपलब्ध गराइएको जग्गाको क्षेत्रफलमा नघट्ने गरी समान भौगोलिक अवस्था र पारिस्थितिकीय प्रणाली भएको जग्गा सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकारलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण																							
		दफा १०	जग्गा प्राप्ति सहजीकरण समिति: (१) दफा ८ बमोजिम नेपाल सरकारले गरेको निर्णयबमोजिम संरक्षित क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्ने आयोजनाले दफा ९ बमोजिम उपलब्ध गराउनु पर्ने जग्गा प्राप्तिको लागि सहजीकरण गर्न प्रत्येक जिल्लामा देहायबमोजिमको जग्गा प्राप्ति सहजीकरण समिति रहनेछ. (२) दफा ९ को उपदफा (२) बमोजिम सहजीकरणको लागि लेखिआएमा जग्गा प्राप्ति सहजीकरण समितिले उपयुक्त स्थानको जग्गा खरिद वा प्राप्तिको लागि आवश्यक सहजीकरण गर्नु पर्नेछ । (३) उपदफा (२) बमोजिम सहजीकरण गर्दासमेत त्यस्तो जग्गा उपलब्ध नभएमा सो समितिले विभागसमक्ष सोही व्यहोराको सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।																							
		दफा ११	रकम जम्मा गर्नुपर्ने: (१) दफा १० को उपदफा (३) बमोजिम जग्गा उपलब्ध नभएको व्यहोराको सिफारिस भएमा विभागले सम्बन्धित आयोजनालाई बन विकासको लागि जग्गा खरिदवापत रकम जम्मा गर्न स्वीकृति दिनु पर्नेछ र त्यसरी स्वीकृति प्राप्त भएमा सम्बन्धित आयोजनाले अनुसूची-२ बमोजिमको रकम दाखिला गर्न पर्नेछ ।																							
		अनुसूची २	संरक्षित क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्नेले बुझाउन पर्ने रकम <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th rowspan="2">क्र.सं.</th> <th rowspan="2">जग्गा प्रयोग गरेको भौगोलिक क्षेत्र</th> <th colspan="3">प्रति हेक्टर मूल्य रु.</th> </tr> <tr> <th>निकुञ्ज/भारक्ष</th> <th>संरक्षण क्षेत्र</th> <th>मध्यवर्ती क्षेत्र</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>तराई क्षेत्र</td> <td>१,०५,००,०००/-</td> <td>७०,००,०००/-</td> <td>३५,००,०००/-</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>चुरे तथा भित्री मधेश क्षेत्र</td> <td>१,२६,००,०००/-</td> <td>८४,००,०००/-</td> <td>४२,००,०००/-</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>पहाडी तथा हिमाली क्षेत्र</td> <td>९०,००,०००/-</td> <td>६०,००,०००/-</td> <td>३०,००,०००/-</td> </tr> </tbody> </table>	क्र.सं.	जग्गा प्रयोग गरेको भौगोलिक क्षेत्र	प्रति हेक्टर मूल्य रु.			निकुञ्ज/भारक्ष	संरक्षण क्षेत्र	मध्यवर्ती क्षेत्र	१	तराई क्षेत्र	१,०५,००,०००/-	७०,००,०००/-	३५,००,०००/-	२	चुरे तथा भित्री मधेश क्षेत्र	१,२६,००,०००/-	८४,००,०००/-	४२,००,०००/-	३	पहाडी तथा हिमाली क्षेत्र	९०,००,०००/-	६०,००,०००/-	३०,००,०००/-
क्र.सं.	जग्गा प्रयोग गरेको भौगोलिक क्षेत्र	प्रति हेक्टर मूल्य रु.																								
		निकुञ्ज/भारक्ष	संरक्षण क्षेत्र	मध्यवर्ती क्षेत्र																						
१	तराई क्षेत्र	१,०५,००,०००/-	७०,००,०००/-	३५,००,०००/-																						
२	चुरे तथा भित्री मधेश क्षेत्र	१,२६,००,०००/-	८४,००,०००/-	४२,००,०००/-																						
३	पहाडी तथा हिमाली क्षेत्र	९०,००,०००/-	६०,००,०००/-	३०,००,०००/-																						
		दफा १८	अतिपूरक वृक्षारोपण: (१) यस कार्यविधि बमोजिम संरक्षित क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गरी आयोजना सञ्चालन गर्दा हटाइएका रुखको दश गुणा बिरुवा संरक्षकले तोकेको स्थानमा आयोजनाले आफ्नै खर्चमा क्षतिपूरक वृक्षारोपण गरी पाँच वर्षसम्म स्याहार सम्भार गरी वृक्षारोपण गरिएका रुख बिरुवाहरू हुर्काइ संरक्षित क्षेत्र कार्यालयलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ । (२) दफा ९ वा ११ बमोजिमको जग्गामा सम्बन्धित आयोजनाले प्रति हेक्टर एक हजार छ सयका दरले वृक्षारोपण रोपण गरी पाँच वर्षसम्म स्याहारसम्भार गरी वृक्षारोपण गरिएको रुख बिरुवा हुर्काइ संरक्षित क्षेत्र कार्यालयलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ । तर आयोजनाले रुख बिरुवासहितको जग्गा उपलब्ध गराएमा त्यस्तो जग्गामा रहेको बनको संवर्धन गरी कम्तीमा प्रति हेक्टर एक हजार छ सय बिरुवा कायम गर्न तथा पाँच वर्षभन्दा कम उमेरका बिरुवा भएमा पाँच वर्षसम्म हुर्काउन लाग्ने खर्च आयोजनाले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।																							
		दफा १९	आयोजना कार्यान्वयन गर्दा पालना गर्नुपर्ने सर्त: (१) यस कार्यविधि बमोजिम संरक्षित क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गरी आयोजना सञ्चालनको लागि नदी खोला थुन्दा वा फर्काउँदा नदी खोलामा उच्च सुकखा मौसम अवधिभर अनुसूची-५ बमोजिमको न्यूनतम बहाव वा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख भएकोमध्ये जुन बढी हुन्छ, सोही प्राकृतिक प्रवाह (नेचुरल फ्लो) सुनिश्चित गरी जलप्रवाह वर्षैभरि निर्बाध खुला छाड्नु पर्नेछ ।																							
		अनुसूची ५	उच्च सुकखा मौसम अवधि (ड्राई पिक पिरियड) भर न्यूनतम जल प्रवाहको प्रतिशत <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th rowspan="2">क्षेत्र</th> <th rowspan="2">संरचना</th> <th colspan="3">विद्युत उत्पादन क्षमता मेगावाटमा</th> </tr> <tr> <th>२५ सम्म</th> <th>२५ भन्दा माथि १०० सम्म</th> <th>१०० भन्दा माथि</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	क्षेत्र	संरचना	विद्युत उत्पादन क्षमता मेगावाटमा			२५ सम्म	२५ भन्दा माथि १०० सम्म	१०० भन्दा माथि															
क्षेत्र	संरचना	विद्युत उत्पादन क्षमता मेगावाटमा																								
		२५ सम्म	२५ भन्दा माथि १०० सम्म	१०० भन्दा माथि																						

क्र.सं.	प्रकार	हुँदा	सम्बन्धित विवरण																				
			<table border="1"> <tr> <td>मध्यवर्ती क्षेत्र वा संरक्षण क्षेत्र</td> <td>सम्पूर्ण वा आंशिक भित्र पर्ने</td> <td>२०%</td> <td>१५%</td> <td>१०%</td> </tr> <tr> <td>निकुञ्ज/आरक्ष क्षेत्र</td> <td>बाँध, हेडरेस नहर, हेडरेस पाइप, टनेल पेनस्टक पाइप र विद्युत उत्पादन गृहमध्ये केही संरचनाभित्र र केही बाहिर परेमा</td> <td>३०%</td> <td>२५%</td> <td>२०%</td> </tr> <tr> <td></td> <td>सम्पूर्ण संरचना भित्र परेमा</td> <td>३५%</td> <td>३०%</td> <td>२५%</td> </tr> <tr> <td>सिमाना क्षेत्र</td> <td>निकुञ्ज/आरक्षको सिमाना भई बग्ने नदीहरूमा संरचना निर्माण गर्दा</td> <td>२५%</td> <td>२०%</td> <td>१५%</td> </tr> </table> <p>यस सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्कबाट सुब्बा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ।</p>	मध्यवर्ती क्षेत्र वा संरक्षण क्षेत्र	सम्पूर्ण वा आंशिक भित्र पर्ने	२०%	१५%	१०%	निकुञ्ज/आरक्ष क्षेत्र	बाँध, हेडरेस नहर, हेडरेस पाइप, टनेल पेनस्टक पाइप र विद्युत उत्पादन गृहमध्ये केही संरचनाभित्र र केही बाहिर परेमा	३०%	२५%	२०%		सम्पूर्ण संरचना भित्र परेमा	३५%	३०%	२५%	सिमाना क्षेत्र	निकुञ्ज/आरक्षको सिमाना भई बग्ने नदीहरूमा संरचना निर्माण गर्दा	२५%	२०%	१५%
मध्यवर्ती क्षेत्र वा संरक्षण क्षेत्र	सम्पूर्ण वा आंशिक भित्र पर्ने	२०%	१५%	१०%																			
निकुञ्ज/आरक्ष क्षेत्र	बाँध, हेडरेस नहर, हेडरेस पाइप, टनेल पेनस्टक पाइप र विद्युत उत्पादन गृहमध्ये केही संरचनाभित्र र केही बाहिर परेमा	३०%	२५%	२०%																			
	सम्पूर्ण संरचना भित्र परेमा	३५%	३०%	२५%																			
सिमाना क्षेत्र	निकुञ्ज/आरक्षको सिमाना भई बग्ने नदीहरूमा संरचना निर्माण गर्दा	२५%	२०%	१५%																			
३	ऐन																						
३.१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९	दफा ४ को उपदफा १	<p>तोकिए बमोजिमको प्रवेशपत्र वा अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट लिखित अनुमति नपाई कुनै पनि व्यक्ति राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षभित्र प्रवेश गर्न पाउने छैन तर काजमा खटिएको सरकारी कर्मचारी वा राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षभित्र प्रचलित बाटोको अधिकार पाएको व्यक्तिको हकमा यो उपदफा लागु हुने छैन।</p>																				
		दफा को उपदफा (१) को ५ उपदफा (क), (ग), (ज)	<p>अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट लिखित अनुमति नलिई कुनै पनि व्यक्तिले राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षभित्र देहायका काम गर्न पाउने छैन;</p> <p>(क) वन्यजन्तुको शिकार गर्न वा आखेटोपहार ओसारपसार गर्न</p> <p>(ग) कुनै भू-भाग कब्जा गर्न, सफा गर्न, आवादी गर्न वा कुनै बाली उब्जाउन वा काट्न</p> <p>(ज) राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षभित्र बग्ने नदी, खोला वा पानीको कुनै स्रोत थुन्नु, फर्काउन वा त्यसमा कुनै हानिकारक वा विस्फोटक पदार्थहरू प्रयोग गर्न</p>																				
		दफा २२	कुनै पनि व्यक्तिले राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र वा मध्यवर्ती क्षेत्रको सिमाना, बार, पर्खाल, चिन्हपट वा सूचनाहरू नष्ट गर्न, बिगान्न, कुरूप पार्न, हटाउन वा अन्यथा बाधा अड्चन गर्न हुँदैन।																				
		दफा २३	यो ऐन बिरूद्ध कसैले कुनै काम गरेको भन्ने विश्वास हुने मनसिब कारण भएका निजले गरेको त्यस्तो कामको सबुत बुझ्नको निमित्त वा निजको गिरफ्तारीको निमित्त आवश्यक भएमा तोकिएको अधिकारीले तोकिएको अधिकारीबाट वारेण्ट प्राप्त गरी जुनसुकै समय त्यस्ता व्यक्तिको घर, जग्गा, जमिन र सबै प्रकारको सवारीमा प्रवेश गर्न र खानतलासी गर्न सक्नेछ।																				
		दफा २८	<p>यो ऐन वा ऐन अन्तर्गत बनेका नियमहरूको उल्लङ्घन गर्ने कसूरदार दोषी ठहरिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले अपराधसित सम्बन्धित आखेटोपहार, हातहतियार, सवारीको साधन र अन्य वस्तुहरू जफत गर्न सक्नेछ।</p> <p>तर बरामद भएको शिकारी कुककुरलाई मुद्दा किनारा नहुँदै मुद्दा हेर्ने अधिकारीको आदेशले मार्न सकिनेछ।</p>																				
		दफा २६ को उपदफा (१)	गौरकानूनी तरिकाले गैँडा, बाघ, हात्ती, कस्तुरी मृग, धर्वाँसे चितुवा, हिउँ चितुवा वा गौरी गाई मार्ने, घाइते बनाउने, खरिद गर्ने, बिक्री गर्ने वा हस्तान्तरण गरी लिने दिने तथा गैँडाको खाग																				

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
			वा कस्तुरीको बीना, हिउँ चितुवाको छाला तथा त्यस्तै अन्य संरक्षित वन्यजन्तुको आखेटोपहार राख्ने, खरिद गर्ने, बिक्रि गर्ने वा ओसारपसार गर्ने व्यक्तिलाई पाँच लाख रूपैयाँदेखि दश लाख रूपैयाँसम्म जरिवाना वा पाँच वर्ष देखि पन्ध्र वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ।
		दफा २६ को उपदफा (२)	उपदफा (१) मा लेखिएका वन्यजन्तु बाहेक अन्य संरक्षित वन्यजन्तु वा घाइते बनाउनेलाई एक लाख रूपैयाँदेखि पाँच लाख रूपैयाँसम्म जरिवाना वा एक वर्ष देखि दश वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ।
		दफा २६ को उपदफा (४)	संरक्षित पंक्षी शिकार गरी मारेमा वा घाइते बनाएमा पन्ध्र हजार रूपैयाँदेखि तीस हजार रूपैयाँसम्म जरिवाना वा तीन महिना देखि नौ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ।
		दफा ३१ को उपदफा (१)	यस ऐनको दफा २६ को उपदफा (१), (१क) र (२) अन्तर्गत कसूर हुने मुद्दाको शुरू कारवाही र किनारा गर्ने अधिकार जिल्ला अदालतलाई हुनेछ।
		दफा ३१ को उपदफा (२)	उपदफा (१) मा लेखिएदेखि बाहेक यस ऐन अन्तर्गतको अन्य मुद्दाको शुरू कारवाही र किनारा गर्ने अधिकार तोकिएको अधिकारीलाई हुनेछ।
		दफा ३१ को उपदफा (३)	उपदफा (१) र (२) बमोजिम जिल्ला अदालत र तोकिएको अधिकारीले यस ऐन अन्तर्गतका मुद्दाको कारवाही र किनारा गर्दा विशेष अदालत ऐन २०५९ बमोजिमको
		दफा ३१ को उपदफा (४)	उपदफा (१) वा (२) बमोजिम भएको निर्णय उपर पैतीस दिनभित्र पुनरावेदन दिन सकिनेछ र तोकिएको अधिकारीले गरेको निर्णय उपर जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ
३.२	संघ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन २०७७	परिच्छेद (३), दफा (४) को उपदफा १,	संघले आफ्नो एकल वा साझा अधिकारको विषयमा कुनै कानून वा नीति बनाउँदा संविधान तथा ऐन बमोजिमका अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका कुराहरूलाई विचार गर्नुपर्नेछ। प्रदेश तथा स्थानीय तहको एकल अधिकारको अतिक्रमण नगर्ने, लागत, दिगोपन वा सेवा प्रवाहकारिता दृष्टिले कुनै पनि विषय कार्यान्वयन स्थानीय तथा प्रदेश तहबाट गर्दा उपयुक्त हुने, कुनै पनि विषयको कार्यान्वयनमा दोहोरो नपर्ने गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको भूमिका रहने।
		दफा (५) को उपदफा (३)	संघ प्रदेश वा स्थानीय तहमध्ये एक भन्दा बढी तहको एकल अधिकारमा परेको विषयको कार्यान्वयन गर्दा वा कानून बनाउँदा प्रदेशले संघीय कानून प्रतिकूल नहुने गरी र स्थानीय तहले संघीय र प्रदेश कानून प्रतिकूल नहुने गरी कार्यान्वयन गर्नु वा कानून बनाउनु पर्नेछ।
३.३	तथ्याङ्क ऐन, २०७९	परिच्छेद २ को दफा १३ को उपदफा १	यस ऐन बमोजिम कुनै स्थान वा क्षेत्र विशेषमा गणना गरी सङ्कलन गरिएको तथ्याङ्कको आधारमा तथ्याङ्कीय प्रतिनिधित्व नभएको अन्य स्थान, क्षेत्र वा भौगोलिक वा प्रशासनिक एकाइको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक वा अन्य यस्तै अवस्था देखाउने गरी खण्डीकृत तथ्याङ्कको उपयोग वा प्रकाशन गर्न पाइने छैन।
		परिच्छेद २ को दफा १३ को उपदफा २	यस ऐन बमोजिम एकभन्दा बढी स्थान वा क्षेत्र विशेषमा सर्वेक्षण गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएकोमा समग्र तथ्याङ्कको आधारमा नतिजा तयार गर्न बाहेक सोको आधारमा कुनै खास स्थान वा क्षेत्रको मात्र आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक वा अन्य यस्तै अवस्था देखाउने गरी खण्डीकृत तथ्याङ्कको उपयोग वा प्रकाशन गर्न पाइने छैन।
		परिच्छेद ७ को दफा २६ को उपदफा १ को (ख)	कसैले देहायको कुनै कार्य गरेमा यस ऐन अन्तर्गतको कसुर गरेको मानिनेछ:- दफा ५ को उपदफा (४) वा दफा ६ को उपदफा (२) बमोजिम कुनै व्यक्तिगत तथा एकाइगत तथ्याङ्क सम्बन्धी जानकारी दिनु पर्ने कर्तव्य भएको कुनै व्यक्ति वा संस्थाले जानी-जानी त्यस्तो जानकारी नदिएमा वा दिन इन्कार गरेमा वा जानी जानी कुनै तथ्याङ्क सम्बन्धी झुठ्ठा जानकारी दिएमा,

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
		परिच्छेद ७ को दफा २६ को उपदफा १ को (ग)	दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिम अनुमतिपत्र नलिई तथ्याङ्क सङ्कलन गरे वा गराएमा,
		परिच्छेद ७ को दफा २६ को उपदफा १ को (झ)	यस ऐनको अधीनमा रही कसैलाई कुनै आदेश वा सूचना जारी भएकोमा कसैले त्यस्तो सूचना वा आदेश पालना नगर्नु भनी वा अधिकारप्राप्त अधिकारीबाट माग गरिएको कुनै तथ्याङ्क वा सूचना नदिनु वा उपलब्ध नगराउनु भनी प्रचार प्रसार गरे वा गराएमा वा त्यस्तो तथ्याङ्क वा सूचना नदिन दबाव दिएमा,
४	नियमावली		
४.१	वन नियमावली, २०७९	परिच्छेद-२ को नियम (३) को उपनियम (१)	राष्ट्रिय वनको भू-उपयोग परिवर्तन गरिने छैन।
		परिच्छेद-२ को नियम (३) को उपनियम (२)	उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राष्ट्रिय सुरक्षाको लागि वन क्षेत्रको भू-उपयोग परिवर्तन गर्नु पर्ने भएमा नेपाल सरकारले राष्ट्रिय वनको भू-उपयोग परिवर्तन गर्ने स्वकृति दिन सक्नेछ।
		परिच्छेद-२ को नियम (३) को उपनियम (३)	उपनियम (२) बमोजिम भू-उपयोग परिवर्तनको स्वीकृति दिइएको क्षेत्र जुन प्रयोजनका लागि स्वीकृति दिइएको हो सोही प्रयोजनका लागि मात्र उपयोग गर्नु पर्नेछ।
		परिच्छेद-२ को नियम (४) को उपनियम (१)	नियम ३ को उपनियम (२) बमोजिम नेपाल सरकारले भू-उपयोग परिवर्तन गर्न स्वीकृति दिएको राष्ट्रिय वन क्षेत्रको भोगाधिकार सम्बन्धित निकायलाई उपलब्ध गराउन सक्नेछ। यसरी भू-उपयोग परिवर्तन गर्न स्वीकृति दिई भोगाधिकार उपलब्ध गराएको विवरण सम्बन्धित प्रदेश मन्त्रालय र निर्देशनालयलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।
		परिच्छेद-२ को नियम (४) को उपनियम (४)	उपनियम (१) बमोजिम भोगाधिकार उपलब्ध गराएको राष्ट्रिय वनक्षेत्रको जग्गामा रहेका रूख आवश्यक भौतिक संरचना निर्माण गर्ने क्रममा हटाउनु पर्ने भएमा प्रदेश मन्त्रालयको स्वीकृति लिएर मात्र हटाउनु पर्नेछ।
		परिच्छेद-२ को नियम (४) को उपनियम (५)	हवाई राडार, दुरसञ्चारका टावर, वातावरण, जलवायू परिवर्तन, मौसम वा विपद्सँग सम्बन्धित अनुसन्धान तथा जानकारी दिने उद्देश्यले नेपाल सरकारको कुनै निकायले राष्ट्रिय वनक्षेत्रभित्र कुनै संरचना राख्नु पर्ने भएमा नेपाल सरकारले त्यस्तो संरचना राख्न आवश्यक पर्ने वन क्षेत्रको जग्गाको भोगाधिकार संरचना राख्ने निकायलाई उपलब्ध गराउन सक्नेछ।
		परिच्छेद-११ को नियम (८५) को उपनियम (१)	सार्वजनिक जग्गामा रहेका ऐनको दफा ३७ को उपदफा (३) बमोजिमका तथा अन्य रूख विकास आयोजना सञ्चालनका लागि हटाउनु पर्ने भएमा रूख वा जग्गाको व्यवस्थापन गरीरहेको निकायले गरेको निर्णय र नियम ३६ को उपनियम (१) बमोजिमको समितिको सिफारिसको आधारमा डिभिजन वन अधिकृतले त्यस्तो आयोजना सञ्चालन गर्ने कार्यालयलाई हटाउन स्वीकृति दिन सक्नेछ।
		परिच्छेद १२ को नियम ८७	१) विकास आयोजनाको तर्जुमा गर्दा सम्भव भएसम्म राष्ट्रिय वनक्षेत्र नपर्ने गरी गर्नु पर्नेछ। २) उपनियम १) बमोजिमको आयोजना तर्जुमाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्दा ऐनको दफा ४२ बमोजिमका विकास आयोजना संचालन गर्न राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्नु बाहेक अन्य कुनै विकल्प नभएमा सम्बन्धित वन व्यवस्थापन पद्धति बमोजिम त्यस्तो वन व्यवस्थापन गर्ने निकाय वा समूहको परामर्श तथा सहभागितामा न्यूनतम वन क्षेत्र मात्र प्रयोग गर्ने र न्यूनतम

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
			<p>बिरूवा हटाउनु पर्ने विकल्पको अध्ययन तथा विश्लेषण गरी मूख्य क्रियाकलाप समावेश भएको अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने।</p> <p>३) यस नियम बमोजिम विकास आयोजनाको लागि वन क्षेत्र प्रयोग गर्नु पर्ने भएमा त्यस्तो आयोजना तर्जुमा गर्दा, सम्भाव्यता अध्ययन गर्दा तथा वातावरणीय अध्ययन गर्दा सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयसँग समन्वय गर्नु पर्नेछ।</p> <p>४) विकास आयोजना संचालनका लागि प्रयोग हुने राष्ट्रिय वन क्षेत्रको एकिन गर्दा त्यस्तो आयोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने राइट अफ वे, सेक्युरिटी पेरिमिटर, हरित पेटी पहुँच मार्ग जस्ता अनिवार्य आवश्यकताका क्षेत्र समेत समेटिएको हुनु पर्नेछ।</p>
		परिच्छेद-१२ को नियम (९९) को उपनियम (३) को खण्ड (क), (ख) र (ग)	<p>ऐनको दफा ४३ को उपदफा (२) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश बमोजिम राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना वा राष्ट्रिय गौरवको आयोजना वा लगानी बोर्डबाट लगानी स्वीकृत भएको आयोजनाका लागि आवश्यक कच्चा पदार्थ उत्खनन गर्न निवेदन दिँदा उपनियम (२) मा उल्लिखित कागजातका अतिरिक्त देहाय बमोजिमको कागजात पेस गर्नु पर्नेछ:</p> <p>(क) राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको हकमा राष्ट्रिय योजना आयोगको निर्णय.</p> <p>(ख) लगानी बोर्डबाट लगानी स्वीकृत भएको आयोजनाको हकमा आयोजना विकास सम्झौता सहित बोर्डको निर्णय</p> <p>(ग) राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको हकमा सोको आधिकारिक प्रमाण कागजात।</p>
		परिच्छेद-१२ को नियम (१००) को उपनियम (३)	<p>उपनियम (२) बमोजिम खनिज पदार्थ उत्खनन गर्नका लागि स्वीकृति प्राप्त भएपछि खनिज पदार्थ उत्खनन गर्नेले वनको विकासका लागि नियम ९१ बमोजिम जग्गा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र नियम ९३ बमोजिमको रकम कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ</p>
		परिच्छेद-१२ को नियम (१००) को उपनियम (४)	<p>उपनियम (२) बमोजिम खनिज पदार्थ उत्खनन गर्नका लागि स्वीकृति प्राप्त निकायले प्रति वर्ष खानी उत्खनन गर्न प्रयोग हुने वनक्षेत्रको आधारमा रूख कटानको योजना र खानी उत्खनन भइसकेको क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्न गरिने वृक्षारोपणको योजना तयार गरी विभागमा पेस गर्नु पर्नेछ।</p>
		अनुसूची-५०	<p>नियम ८९ को उपनियम (२) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित विकास आयोजना कार्यान्वयन गर्दा वनक्षेत्रबाट हटाउनु पर्ने रूख बिरूवाको लागत विवरणको ढाँचा अनुसूची-५० उल्लेख गरिएको छ।</p>
		अनुसूची-५१	<p>नियम ९३ को उपनियम (१) र नियम ९५ को उपनियम (३) सँग सम्बन्धित वनक्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्नेले बुझाउनु पर्ने रकम अनुसूची-५१ मा उल्लेख गरिएको छ।</p>
४.२	भू-उपयोग नियमावली, २०७९	परिच्छेद-(५) को नियम (१४)	<p>विकास निर्माणका काम गर्दा वा भौतिक संरचना निर्माण गर्दा भू-उपयोग योजना अनुकूल हुने गरी गर्नु पर्दछ।</p>
		परिच्छेद- (५) को नियम (२०)	<p>यस नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि भूउपयोग कार्यक्रम सञ्चालन भएको क्षेत्रमा कित्तानापी प्रयोजनका लागि जग्गा नापजाँच र स्रोस्ता तयार गर्दा तथा जग्गाको किसिम उल्लेख गर्दा यस नियमावली बमोजिम वर्गीकरण गरिएको भूउपयोग क्षेत्र उल्लेख गर्नु पर्नेछ।</p>
५	निर्देशिका/ कार्यविधि		
५.१	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, सङ्कलन,	दफा ३ को उपदफा (१)	<p>ऋसर उद्योग संचालन गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले अनुसूची-१ बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित स्थानीय तहमा अनुमतिका लागि दरखास्त दिनु पर्नेछ।</p>

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
	क्रसिङ्ग र विक्रिवितरण तथा क्रसर उद्योग स्थापना र सञ्चालनलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि, २०७५	दफा ३ को उपदफा (२)	उपदफा (१) बमोजिम दरखास्त दिने व्यक्ति वा संस्थालाई सम्बन्धित स्थानीय तहले अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा उद्योग संचालन अनुमति पत्र दिनेछ।
		दफा ३ को उपदफा (३)	उपदफा (१) बमोजिम अनुमतिका लागि दरखास्त दिँदा प्रचलित नेपाल कानूनमा तोकिएका शर्त बन्देजका अतिरिक्त देहायका मापदण्ड र शर्तहरू पुरा गरेको हुनु पर्नेछ। (क) उद्योग स्थापना गर्दा प्रचलित वातावरण कानून बमोजिम उद्योगको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण स्वीकृत भएको प्रमाण संलग्न हुनुपर्ने। (ख) उद्योगले प्राप्त गर्ने कच्चा पदार्थको स्रोत खुलाई त्यस्ता स्रोत धनीको कच्चा पदार्थ उपलब्ध गराउने स्विकृति लिएको प्रमाण संलग्न हुनुपर्ने। (ग) क्रसर उद्योग स्थापना गर्ने स्थलको भौगोलिक अवस्थिति GPS Point निर्दिष्ट गरेको हुनुपर्ने।
		दफा ६ को उपदफा (२)	निकुञ्ज वा आरक्ष क्षेत्रको मध्यवर्ती क्षेत्र र संरक्षण क्षेत्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा माटो, चट्टान, दहत्तर बहत्तर उत्खनन् तथा संकलन गर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित निकुञ्ज वा आरक्ष वा संरक्षण क्षेत्र, कार्यालयले वार्षिक योजना र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन स्वीकृत गराई उत्खनन् संकलन गर्न सक्नेछ।
		दफा ६ को उपदफा (३)	राष्ट्रिय वन, राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, मध्यवर्ती क्षेत्र, वातावरण संरक्षण क्षेत्र तथा चुरे श्रृङ्खला र अन्य संवेदनशिल क्षेत्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, चट्टान, दहत्तर बहत्तर उत्खनन् गर्दा डोजर, स्क्याभेटर, लोडर जस्ता हेभी इक्विपमेन्ट प्रयोग गर्न पाइने छैन। अन्य क्षेत्रको हकमा स्वीकृत प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमका मेसिन औजार मात्र प्रयोग गर्नु पर्नेछ।
५.२	जग्गाको हदबन्दी छुट दिने सम्बन्धी आदेश, २०७८	भाग ३ को दफा ३ को उपदफा १	ऐनले तोकेको हदबन्दा बढी जग्गा आवश्यक पर्ने भई त्यस्तो जग्गा खरिद गर्न चाहने उद्योग, प्रतिष्ठान, कम्पनी, आयोजना, शिक्षण वा स्वस्थ संस्था, कृषि व्यवसाय सम्बन्धी फार्म, संघसंस्था र अन्य सार्वजनिक संस्थाले देहायका विवरण तथा कागजात संलग्न गरी स्वीकृतिका लागि विभागमा निवेदन दिनु पर्नेछ:-
		भाग ३ को दफा ३ को उपदफा १ को खण्ड (ज)	आयोजना स्विकृत हुनु पर्ने उद्योग, प्रतिष्ठान, कम्पनी वा संस्थाको हकमा त्यस्तो आयोजना स्वीकृति पत्रको प्रतिलिपि,
		भाग ३ को दफा ३ को उपदफा १ को खण्ड (झ)	लगानी बोर्डबाट स्वीकृत परियोजनाको हकमा लगानी बोर्डको सिफारिस,
		भाग ३ को दफा ३ को उपदफा १ को खण्ड (ञ)	संचालनमा रहेका उद्योग, प्रतिष्ठान, कम्पनी वा संस्थाको हकमा त्यस्तो उद्योग, प्रतिष्ठान, कम्पनी वा संस्थाबाट भइरहेका कार्यहरूको विवरण
		भाग ३ को दफा ५ को उपदफा १	दफा ४ बमोजिम जग्गा खरिद गर्न स्विकृति पाएका उद्योग, प्रतिष्ठान, कम्पनी, आयोजना वा संस्थाले स्वीकृति प्राप्त गर्दाका बखत उल्लिखित शर्तको अधीनमा रही स्वीकृति प्राप्त गरेको दुई वर्षभित्र जग्गा खरिद गरीसक्नु पर्नेछ।
		भाग ३ को दफा ७ को उपदफा १	कुनै उद्योग, प्रतिष्ठान, कम्पनी, आयोजना वा संस्थाले यस बमोजिम हदबन्दी छुटमा लिएको जग्गा प्राकृतिक विपद्को कारण पूर्ण वा आंशिक रूपमा क्षति भई उद्देहा अनुरूप प्रयोग गर्न सक्ने अवस्था नभएमा सो जग्गाको सट्टा अन्य कुनै स्थानको जग्गा आवश्यक भएको कारण खोली सम्बन्धीत निकायको सिफारिस समेत संलग्न गरी मन्त्रालयमा निवेदन दिन सकिनेछ।

क्र.सं.	प्रकार	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
		भाग ३ को दफा ३ को उपदफा १	ऐनले तोकेको हदबन्दा बढी जग्गा आवश्यक पर्ने भई त्यस्तो जग्गा खरिद गर्न चाहने उद्योग, प्रतिष्ठान, कम्पनी, आयोजना, शिक्षण वा स्वस्थ संस्था, कृषि व्यवसाय सम्बन्धी फार्म, संघसंस्था र अन्य सार्वजनिक संस्थाले देहायका विवरण तथा कागजात संलग्न गरी स्वीकृतिका लागि विभागमा निवेदन दिनु पर्नेछः-
५.३	वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधार निर्माण निर्देशिका, २०७८	परिच्छेद-२ को दफा (३)	<p>(१) कुनै पूर्वाधार निर्माणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्दा त्यस्तो पूर्वाधार अति संवेदनशील क्षेत्रभन्दा बाहिर निर्माण हुने गरी गर्नु पर्नेछ।</p> <p>(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अति संवेदनशील क्षेत्र भित्र मानववस्ती भएको वा अन्य कारणले त्यस्तो क्षेत्रको प्रयोग गर्नु बाहेक अन्य उपयुक्त विकल्प नभएको अवस्थामा त्यस्तो क्षेत्रमा समेत पूर्वाधार निर्माण गर्न सकिनेछ।</p> <p>(३) उपदफा (२) बमोजिम अति संवेदनशील क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माण गर्नु पर्ने भएमा सम्बन्धित निकाय वा प्रवर्द्धकले वन्यजन्तुको बासस्थान, जैविक मार्ग र पारिस्थितिकीय प्रणालीमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने विकल्पको प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ।</p> <p>(४) उपदफा (३) बमोजिम विकल्पको प्रस्ताव गर्दा भौतिक, जैविक, सामाजिक तथा आर्थिक पक्षलाई मध्यनजर गरी दिगो हुने गरी गर्नुको साथै पूर्वाधार निर्माण गर्दा वन्यजन्तुमैत्री संरचना समेत निर्माण गर्ने सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ।</p>

अध्याय ४

४ प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाइएको विधि

प्रस्तावित आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको डिजाइनमा भन्दा केही परिवर्तन गर्नुपर्ने हुँदा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ११ को उपनियम १ बमोजिम पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको हो। आयोजना क्षेत्रको विद्यमान जैविक वातावरण अवस्था स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनको क्रममा मात्र संकलन गरिएको थियो र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको अध्ययनको क्रममा यस सम्बन्धी थप तथ्याङ्कहरू संकलन गरिएको छैन।

४.१ सार्वजनिक परामर्श, छलफल, अन्तरक्रिया र सार्वजनिक सुनुवाई

जन परामर्श तथा स्थानीय सरोकारवालाहरूसँग छलफल

आयोजना प्रभावित क्षेत्रमा स्थानीय समुदाय, बुद्धिजीविहरू, शिक्षक र सरोकारवालाहरूको उपस्थितिमा छलफलको उद्देश्य, अध्ययन भइरहेको अवस्था र आयोजनाको स्थितीको बारेमा छलफल गरिएको थियो। यस छलफलमा मुख्यतया: आयोजनाको कार्यान्वयनद्वारा उत्पन्न हुन सक्ने समस्या, वातावरणमा पर्ने प्रभाव र सरोकारवालाहरूको आयोजना सम्बन्धी जिज्ञासा र लाभमा केन्द्रित गरिएको थियो। यस छलफलमा उठेका प्रश्न, जिज्ञासा, राय तथा सुझावहरू संकलन गरिएको थियो। छलफल तथा परामर्शको माइन्सूट अनसूची ३ मा समावेश गरिएको छ।

सार्वजनिक सुनुवाई

प्रस्तावकले पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयारीको सिलसिलामा आयोजनाको कार्यान्वयनबाट प्रभावित हुने क्षेत्रमा आयोजनाको बारेमा मिति २०८०/०५/१८ गते ताप्लेजुङ जिल्लाको सिरीजङ्गा गाउँपालिका वडा नं. ८ को वडा कार्यालयमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो। सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रममा २४ जनाको (पुरुष-२२ र महिला-२) उपस्थिति रहेको थियो। सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गर्दा प्रभावित स्थानीय समुदाय तथा स्थानीय तहका प्रतिनिधिलाई समेत सहभागी गराइएको थियो। सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम आयोजना गर्ने प्रयोजनका लागि प्रस्तावकले सोको मिति, समय, स्थान र आयोजनाको सम्बन्धमा मिति २०८०/०५/१२ गते उज्यालो पोष्ट राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा सार्वजनिक सुनुवाईबारे सूचना प्रकाशन गरिएको थियो। सार्वजनिक सूचनाको एक प्रति अनुसूची ४ मा संलग्न छ। स्थानीय तहको सम्बन्धित वडा कार्यालय र आयोजना क्षेत्रको कुनै सार्वजनिक स्थलमा सूचना टाँस गरिएको थियो। सार्वजनिक

सुनुवाईमा भएको उपस्थिति, सुनुवाईबाट प्राप्त सुझाव, तस्वीर वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा संलग्न गरिएको छ। सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको सारांश अनुसूची ७ मा संलग्न छ। साथै प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट असर पर्न सक्ने गाउँपालिका, वडा, डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुड र कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट राय सुझाव तथा सिफारिस संकलन गरिएको थियो। सार्वजनिक सुनुवाई सम्बन्धी विवरण अनुसूची ४, ५, ६ र ७ मा संलग्न छ।

सार्वजनिक सूचना

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको क्रममा आयोजनाको कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह, सरोकारवाला, वा संस्थालाई आयोजनाको कार्यान्वयनबाट पर्न सक्ने वातावरणीय प्रभावहरूको सम्बन्धमा ७ दिन भित्र राय सुझाव उपलब्ध गराउन स्थानीय तहको कार्यालय, सो क्षेत्रमा रहेको शैक्षिक संस्था, कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था तथा कुनै सार्वजनिक स्थलमा सूचना टाँस गरिएको थियो र सो सम्बन्धी मुचुल्का संकलन गरिएको थियो। त्यसैगरी, आयोजनाको सम्बन्धमा मिति २०८०/०५/२२ गते उज्यालो पोष्ट राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरिएको थियो। सार्वजनिक सूचनाको एक प्रति अनुसूची ९ मा संलग्न छ।

राय सुझाव तथा सिफारिस पत्रहरू संकलन

आयोजनाको कार्यान्वयनका लागि आयोजना प्रभावित सिरीजङ्घा गाउँपालिका, प्रभावित वडा, डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुड र कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको कार्यालयबाट राय सुझाव तथा सिफारिस संकलन गरिएको थियो। सिफारिसको प्रतिलिपी अनुसूची १० मा संलग्न छ।

अध्याय ५

५ विद्यमान वातावरणीय अवस्था

५.१ भौतिक वातावरण

आयोजना क्षेत्रको विद्यमान भौतिक वातावरण अवस्था वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको अध्ययन अनुसार नै रहेको छ।

५.१.१ वातावरणीय बहाव

यस आयोजनाको सञ्चालनको क्रममा इन्टेक क्षेत्रबाट तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिने वातावरणीय बहावले नदीको जलीय पारिस्थितिकीय प्रणालीलाई कायम राख्दछ। प्रस्तावित आयोजनाको संचालन चरणमा वेयरको तल्लो तटीय क्षेत्रमा पानीले काबेली खोलाको जलीय पारिस्थितिकीय प्रणालीलाई मुख्यतया सुख्खा मौसममा दिगो राख्न मद्दत पुऱ्याउँछ।

स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार आयोजना सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना, १३.५ मे.वा. को Cascade RoR प्रकृतिको भएकोले सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजनाले छोड्ने वातावरणीय बहाव नै यस आयोजनाको वातावरणीय बहाव कायम हुने बारे उल्लेख गरिएको थियो ।

पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुसार यस आयोजना Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको छ। यस आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ र अनुगमनका लागि Gauge स्थापना गरिनेछ। आयोजना क्षेत्रको पारिस्थितिकीय प्रणाली कायम राख्नको लागि हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहाव पर्याप्त रहेको छ।

तालिका ५.१: आयोजनाको औसत मासिक बहाव

क्र.सं.	महिना	उपलब्ध डिस्चार्ज (घनमिटर प्रतिसेकेण्ड)	वातावरणीय बहाव (घनमिटर प्रति सेकेण्ड)	आयोजनाको लागि उपलब्ध डिस्चार्ज (घनमिटर प्रतिसेकेण्ड)
१	वैशाख	५.५६	०.५६	५
२	जेष्ठ	१५.६८	१.५७	८.६
३	अषाढ	३२.३	३.२३	८.६
४	श्रावण	४५.४१	४.५४	८.६
५	भाद्र	४०.६३	४.०६	८.६
६	आश्विन	२४.२२	२.४२	८.६
७	कार्तिक	११.४७	१.१५	८.६
८	मंसिर	६.२	०.६२	५.५९
९	पौष	४.७३	०.४७	४.२६
१०	माघ	३.३	०.३३	३
११	फाल्गुन	२.८२	०.२८	२.५४
१२	चैत्र	४.०१	०.४	३.६१

स्रोत: सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजनाको पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको अध्ययन, २०८०

५.१.२ माथिल्लो र तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको जलविद्युत आयोजनाहरू

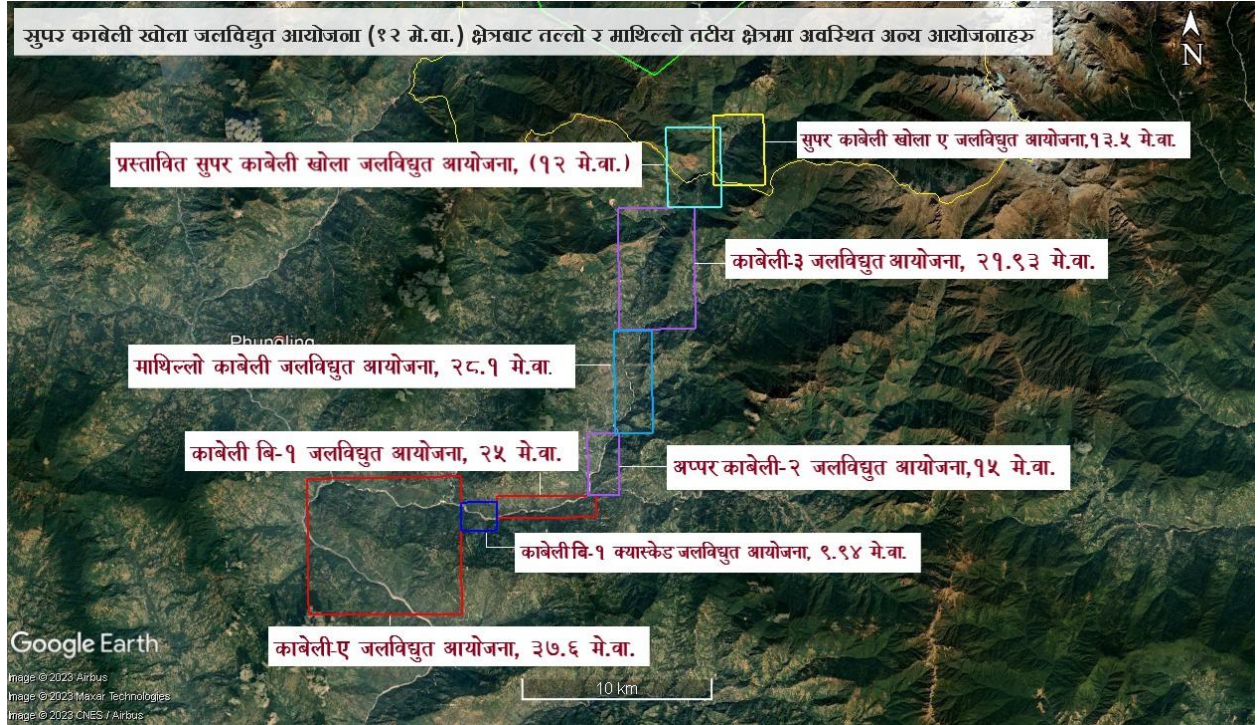
आयोजना क्षेत्रको माथिल्लो र तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको जलविद्युत आयोजनाहरू सम्बन्धी विस्तृत विवरण तल तालिकामा दिइएको छ;

तालिका ५.२: माथिल्लो र तल्लो तटीय क्षेत्रमा पर्ने जलविद्युत आयोजना

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	प्रस्तावकको नाम	जडित क्षमता (मे.वा.)	अवस्थिति	दूरी	कोर्डिनेट			
						देशान्तर		अक्षांश	
१	सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना	स्नो रिभर प्रा.लि.	१३.५	माथिल्लो तटीय क्षेत्र	इन्टेक क्षेत्रबाट करिब ०.४३ कि.मि.	२७° २५' ४५"	२७° २७' ४५"	८७° ५४' ०२"	८७° ५५' ४०"
२	काबेली-३ जलविद्युत आयोजना	काबेली हाइड्रोपावर कम्पनी प्रा.लि.	२१.९३	तल्लो तटीय क्षेत्र	प्रस्तवित सुपर काबेली खोला जलविद्युत आयोजनाको क्यास्केड आयोजना	२७° २१' ४१"	२७° २५' ०८"	८७° ५०' ५८"	८७° ५३' २४"

क्र.सं.	आयोजमाको नाम	प्रस्तावकको नाम	जडित क्षमता (मे.वा.)	अवस्थिति	दूरी	कोऑर्डिनेट			
						देशान्तर		अक्षांश	
३	माथिल्लो काबेली जलविद्युत आयोजना	पिस इनर्जी कम्पनी प्रा.लि.	२८.१	तल्लो तटीय क्षेत्र	विद्युतगृह क्षेत्रबाट करिब ७.२१ कि.मि.	२७° १८' ४५"	२७° २१' ४०"	८७° ५०' ४८"	८७° ५२' ००"
४	अप्पर काबेली-२ जलविद्युत आयोजना	अरुण भ्याली हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट कम्पनी लि.	१५	तल्लो तटीय क्षेत्र	विद्युतगृह क्षेत्रबाट करिब १२.६३ कि.मि.	२७° १७' ००"	२७° १८' ४५"	८७° ४९' ५५"	८७° ५०' ५५"
५	काबेली बि-१ जलविद्युत आयोजना	अरुण काबेली पावर लि.	२५	तल्लो तटीय क्षेत्र	विद्युतगृह क्षेत्रबाट करिब १६.१८ कि.मि.	२७° १६' २३"	२७° १७' ००"	८७° ४७' ००"	८७° ५०' १०"
६	काबेली बि-१ क्यास्केड जलविद्युत आयोजना	अरुण भ्याली हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट कम्पनी लि.	९.९४	तल्लो तटीय क्षेत्र	विद्युतगृह क्षेत्रबाट करिब १९.०३ कि.मि.	२७° १६' ०२"	२७° १६' ५०"	८७° ४५' ५१"	८७° ४७' ००"
७	काबेली-ए जलविद्युत आयोजना	काबेली इनर्जी लि.	३७.६	तल्लो तटीय क्षेत्र	विद्युतगृह क्षेत्रबाट करिब २०.३७ कि.मि.	२७° १३' ४१"	२७° १७' ३२"	८७° ४०' ५५"	८७° ४५' ५०"

स्रोत: विद्युत विकास विभाग, २०८०

तस्वीर ५.१: आयोजनाको माथिल्लो र तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको जलविद्युत आयोजनाहरू

स्रोत: विद्युत विकास विभाग, २०८०

५.२ जैविक वातावरण

आयोजना क्षेत्रको विद्यमान जैविक वातावरण अवस्था स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनको क्रममा मात्र संकलन गरिएको थियो र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको अध्ययनको क्रममा यस सम्बन्धी थप तथ्याङ्कहरू संकलन गरिएको छैन।

५.३ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

आयोजना क्षेत्रको विद्यमान सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरणीय अवस्था वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको अध्ययन अनुसार नै रहेको छ । पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनका क्रममा डिस्चिन्डर निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गा थप हुँदा आयोजना प्रभावित घरधुरीको संख्या बढेको छ र सोही बमोजिम आयोजना प्रभावित परिवारहरूको विवरण संकलन गरी तल विस्तृत रूपमा तल उल्लेख गरिएको छ।

आयोजना कार्यान्वयनका कारण ५०% भन्दा बढी निजी सम्पत्तीको क्षति भएका उक्त परिवारलाई गम्भीर रूपमा आयोजना प्रभावित परिवार (SPAF) का रूपमा परिभाषित गरिन्छ भने ५०% भन्दा कम

निजी सम्पत्तिको क्षति भएमा उक्त परिवारलाई आयोजना प्रभावित परिवार (PAF) का रूपमा परिभाषित गरिन्छ।

प्रस्तावित आयोजनाका निर्माणका लागि २६ घरधुरीहरूको निजी जग्गा आवश्यक पर्ने भएकाले २६ घरधुरीहरू आयोजना प्रभावित परिवार अन्तर्गत पर्दछन् भने गम्भीर रूपमा आयोजना प्रभावित परिवार (SPAF) छैन। आयोजना प्रभावित परिवारहरूको लागि २६ घरधुरीहरूको सामाजिक-आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणीय स्थितिको सर्वेक्षण गरिएको थियो र संक्षिप्त रूपमा तल उल्लेख गरिएको छ;

५.३.१ जनसांख्यिक विवरण

सर्वेक्षण गरिएको आयोजना प्रभावित परिवारको कुल जनसंख्या १३८ मध्ये ७६ पुरुष (५५.०७ %) र ६२ महिला (४५.९३ %) रहेको छ र औसत घरधुरी ५.३१ रहेको छ।

तालिका ५.३: आयोजना प्रभावित परिवारहरूको जनसंख्या सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जनसंख्या			घरधुरी	औसत घरधुरी
	पुरुष	महिला	कुल		
१	७६	६२	१३८	२६	५.३१
	५५.०७	४५.९३	१००		

स्रोत: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्थलगत अध्ययन, २०८०

५.३.२ उमेर समूह र लिङ्ग

सर्वेक्षण गरिएका आयोजना प्रभावित घरधुरीहरूमा ०-१४ वर्ष अन्तर्गत २५.४% पर्दछ, १५-५९ उमेर समूह अन्तर्गत ६०.९% पर्दछ र ६० र त्यो भन्दा माथिको उमेर समूह अन्तर्गत १३.८% पर्दछन्। १५-५९ उमेर समूह अन्तर्गतका ६०.९% (४५ पुरुष र ३९ महिला) जनसंख्याको आर्थिक उपार्जन कार्यमा सक्रिय जनसंख्या अन्तर्गत पर्दछन्। यस सम्बन्धी विवरण तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका ५.४: उमेर समूह र लिङ्ग अनुसार जनसंख्या

क्र.सं.	उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत
		पुरुष	महिला	कुल	
१	०-१४	१९	१६	३५	२५.४
२	१५-५९	४५	३९	८४	६०.९
३	६० र त्यो भन्दा माथि	१२	७	१९	१३.८
कुल		९	७६	६२	१३८

स्रोत: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्थलगत अध्ययन, २०८०

५.३.३ धर्म

आयोजना प्रभावित सम्पूर्ण परिवारहरू मध्ये ६९.२३% परिवारहरूले बौद्ध, ६.७९% परिवारहरूले हिन्दु र २३.०८% परिवारहरूले क्रिश्चियन धर्म मान्दछन्। विस्तृत विवरण तल तालिकामा दिइएको छ;

तालिका ५.५: धर्म सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	धर्म	घरधुरीको संख्या	प्रतिशत
१	हिन्दू	२	७.६९
२	बौद्ध	१८	६९.२३
३	क्रिश्चियन	६	२३.०८
	कुल	२६	१०.००

स्रोत: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्थलगत अध्ययन, २०८०

५.३.४ जातीयता

आयोजना प्रभावित परिवार अन्तर्गत ९६.२% परिवारहरू जनजाती र ३.८% परिवारहरू खस/आर्य जाती अन्तर्गत पर्दछन्। यस सम्बन्धी विवरण तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका ५.६: जातीयता सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जाती	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
१	खस/ आर्य	१	३.८
२	जनजाती	२५	९६.२
	कुल	२६	१००.०

स्रोत: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्थलगत अध्ययन, २०८०

५.३.५ पेशा

आयोजना प्रभावित घरधुरीहरूको मुख्य व्यवसाय कृषि हो। आयोजना प्रभावित घरधुरीहरू मध्ये ३०.८ % कृषि स्रोतमा मात्र निर्भर छन्, जबकि बाँकी घरधुरीहरू अन्य स्रोतहरूमा निर्भर छन् जस्तै वैदेशिक रोजगार (६ घरधुरी, २३.१ %), श्रम (६ घरधुरी, २३.१%) र व्यापार (६ घरधुरी, २३.१%)। यस सम्बन्धी विवरण तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ:

तालिका ५.७: आयोजना प्रभावित परिवारहरूको पेशा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	पेशा	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
१	कृषि	८	३०.८
२	वैदेशिक रोजगार	६	२३.१

३	श्रम	६	२३.१
४	व्यापार तथा व्यवसाय	६	२३.१
	कुल	२६	१००.०

स्रोत: पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्थलगत अध्ययन, २०८०

५.३.६ आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गा र जग्गा धनीको विवरण

आयोजनाका विभिन्न संरचनाहरू निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गा र जग्गा धनीको विवरण तल तालिकामा दिइएको छ;

तालिका ५.८: आयोजनाका संरचनाहरू अनुसार आवश्यक निजी जग्गा र जग्गा धनीको विवरण

क्र. सं.	गाउँपालिका	जग्गा धनीको नाम	स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा (हि.)									अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा (हि.)				कुल (क+ख) (हि.)
			वेयर	डिस्पन्डर	पेनस्टक पाइप	हेडरेस टनेल आउटलेट पोर्टल	सर्ज साफ्ट	विद्युतगृह तथा टेलरेस	पहुँच सडक	स्वीचयार्ड	Camp Site	कुल (क)	भण्डारण क्षेत्र, कन्स्ट्रक्सन यार्ड, व्याचीङ तथा क्रसिङ प्लान्ट, कामदार शिविर	विसर्जन क्षेत्र	बंकर हाउस तथा कार्मी क्याम्प	
१	सिरीजङ्घा	सुन्दरी राई	०.०१								०.०६	०.०७			०	०.०७
२	सिरीजङ्घा	रेणु राई	०.१								०.०८	०.१८	०.०२८		०.०२८	०.२०८
३	सिरीजङ्घा	ओम लिम्बु			०.०६						०.००८	०.०६८	०.०३२		०.०३२	०.१००
४	सिरीजङ्घा	विष्णु बहादुर राई	०.१									०.१	०.०७२		०.०७२	०.१७२
५	सिरीजङ्घा	सोणिम राई			०.०४							०.०४	०.०४८	०.०१५	०.०६३	०.१०३
६	सिरीजङ्घा	बहादुर गुरुङ्ग										०		०.१	०.१	०.१
७	सिरीजङ्घा	गम्बीर मान गुरुङ्ग			०.१							०.१			०	०.१
८	सिरीजङ्घा	जवरा गुरुङ्ग			०.१३							०.१३			०	०.१३
९	सिरीजङ्घा	पुर्ण बहादुर गुरुङ्ग			०.१२							०.१२	०.०५२		०.०५२	०.१७२

क्र. सं.	गाउँपालिका	जग्गा धनीको नाम	स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा (हि.)								अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा (हि.)				कुल (क+ख) (हि.)	
			वेयर	डिस्पन्डर	पेनस्टक पाइप	हेडरेस टनेल आउटलेट पोर्टल	सर्ज साफ्ट	विद्युतगृह तथा टेलरेस	पहुँच सडक	स्वीचयार्ड	Camp Site	कुल (क)	भण्डारण क्षेत्र, कन्स्ट्रक्सन यार्ड, व्याचीङ तथा क्रसिङ प्लान्ट, कामदार शिविर	विसर्जन क्षेत्र		बंकर हाउस तथा कार्मी क्याम्प
१०	सिरीजङ्घा	श्याम बहादुर गुरुङ्ग			०.२२						०.२२	०.०७२	०.००५		०.०७७	०.२९७
११	सिरीजङ्घा	कृष्ण बहादुर गुरुङ्ग			०.२६						०.२६		०.००३		०.००३	०.२६३
१२	सिरीजङ्घा	सुन्तली गुरुङ्ग			०.३३						०.३३	०.०८८	०.१५		०.२३८	०.५६८
१३	सिरीजङ्घा	भीम गुरुङ्ग								०	०.१२				०.१२	०.१२
१४	सिरीजङ्घा	बल गुरुङ्ग			०.०६						०.०६	०.०१४	०.०२७		०.०४९	०.१०९
१५	सिरीजङ्घा	रमेश गुरुङ्ग			०.०१३	०.००५				०.१४२६	०.१४४				०	०.१४४
१६	सिरीजङ्घा	विष्णु कुमारी थुलुङ्ग				०.००५				०.०१०६	०.०११	०.०१६			०.०१६	०.०२७
१७	सिरीजङ्घा	सिद्धि विर राई			०.०११		०.१			०.०६५	०.१७६	०.१८			०.१८	०.३५६
१८	सिरीजङ्घा	प्रकाश राई				०.०३				०.००६	०.०३६				०	०.०३६
१९	सिरीजङ्घा	कृष्ण राम लिम्बु				०.०१				०.२६	०.२७	०.१८			०.१८	०.४५
२०	सिरीजङ्घा	रोहन भोटे			०.०३					०.१	०.१३			०.०६	०.०६	०.१९

क्र. सं.	गाउँपालिका	जग्गा धनीको नाम	स्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा (हि.)									अस्थायी प्रयोजनका लागि आवश्यक जग्गा (हि.)				कुल (क+ख) (हि.)	
			वेयर	डिस्पन्डर	पेनस्टक पाइप	हेडरेस टनेल आउटलेट पोर्टल	सर्ज साफ्ट	विद्युतगृह तथा टेलरेस	पहुँच सडक	स्वीचयार्ड	Camp Site	कुल (क)	भण्डारण क्षेत्र, कन्स्ट्रक्सन यार्ड, व्याचीङ तथा क्रसिङ प्लान्ट, कामदार शिविर	विसर्जन क्षेत्र	बंकर हाउस तथा कार्मी क्याम्प		कुल (ख)
२१	सिरीजङ्घा	लाकपा डोमा			०.०३६			०.०४	०.०		०.०७	०.१५	०.०६		०.२१	०.२७	०.४२
२२	सिरीजङ्घा	लक्ष्मी भोटे						०.०२	०.०	०.०३	०.०६	०.१७	०.००६		०.०३	०.०३	०.२१
२३	सिरीजङ्घा	छिरिङ भोटे						०.०५	०.१	०.०५	०.०८	०.३३	०.०३२			०.०३	०.३६
२४	सिरीजङ्घा	प्रसाद लिम्बु							०.०	०.०२	०.०४	०.०७	०.०२			०.०२	०.०९
२५	सिरीजङ्घा	सानु लिम्बु										०				०	०
२६	सिरीजङ्घा	चेत बहादुर कार्की		०.८८								०.८८				०	०.८८
	कुल		०.२१	०.८८	१.४१	०.०५	०.१	०.११	०.८	०.१	०.४	४.०६	१.०२	०.३	०.३	१.६२	५.६८

अध्याय ६

६ वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

आयोजनाको डिजाइन, प्रारूप, संरचनाहरू प्रस्तावित स्थल र संरचनाहरूको प्रकार, आदिमा परिवर्तनका कारण स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा फरक पर्न आएका तथा थप भएका वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपाय र आवश्यक लागत सम्बन्धी विवरण मात्र यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएका छन् र अन्य प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार नै रहने छन्। स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको प्रतिलिप अनुसूची १४ मा संलग्न छ। वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको कार्यान्वयन गर्दा वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा १० को उपदफा (५) बमोजिम वातावरणीय प्रतिकुल प्रभाव न्यूनीकरणका उपाय अवलम्बन गर्दा प्रस्ताव कार्यान्वयन हुँदा प्रभावित स्थानीय समुदाय मार्फत कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

तालिका ६.१: वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरूको तुलनात्मक तालिका

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मुल्याङ्कन	टिप्पणी
क. भौतिक वातावरण										
निर्माण चरण										
१	आयोजना क्षेत्रको भू-उपयोग ढाँचामा परिवर्तन	<ul style="list-style-type: none"> अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने जमिनको rehabilitation गरिनेछ। आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने राष्ट्रिय वनको जग्गा तथा कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जग्गाको सट्टाभर्ना गरिसकेको छ। 	<ul style="list-style-type: none"> आयोजना निर्माण कार्य सम्पन्न भए पश्चात अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने जमिनको rehabilitation का लागि बायोइन्जिनिय रिङ्ग तथा Land labeling गरिनेछ। 	आयोजना का संरचनाहरू प्रस्तावित क्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> आयोजना निर्माणका लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रबाट १.०१ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत संरक्षित क्षेत्र भित्र भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माण एवं संचालन सम्बन्धी कार्यनीति, २०६५ बमोजिम सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको नाममा जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास गरी जग्गा सट्टाभर्ना गरिसकेको छ। (उल्लेखित संरक्षित क्षेत्रभित्र भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्यनीति, २०६५ अहिले संशोधन भई संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० भएको छ।) त्यसैगरी, राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत वन ऐन, २०७६ को दफा ४२ को उपदफा (२) बमोजिम सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार वन तथा भू-संरक्षण विभागको नाममा जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास गरी सट्टाभर्ना गरिसकेको छ। 	निर्माण चरण	ESMU/ प्रस्तावक	आयोजना डिजाइनको लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक/ जिल्ला प्रशासन/ कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र/	आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जग्गा स्वीकृत EIA बमोजिम नै रहेको र सोही बमोजिम जग्गा भोगाधिकार लिई सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकारलाई जग्गा उपलब्ध गराइएको छ। पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजनाको डिस्ट्यान्डर निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गाको क्षेत्रफल बढेको हो। उक्त जग्गाको लागि जग्गा धनीसँग समन्वय गरी उचित

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
					<ul style="list-style-type: none"> उक्त जग्गा समान भौगोलिक र पारिस्थितिकीय क्षेत्रमा पर्ने तथा वन विकास गर्न सकिने प्रकृतिको रहेको छ। सट्टाभर्ना सम्बन्धी कानूनी कागजातहरू अनुसूची-१ मा संलग्न छन्। आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ। भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ। 					क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गरिनेछ।
२	आयोजना निर्माणका क्रममा उत्पन्न हुने स्पोइल डिस्पोजल सम्बन्धी सवाल	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाका विभिन्न संरचनाहरू निर्माणका क्रममा कुल १,००,६९०.०३ घनमिटर स्पोइल उत्पन्न हुनेछ, जसमध्ये ३०,१७६.०६ घनमिटर स्पोइल प्रस्तावित स्पोइल विसर्जन क्षेत्रमा सुरक्षित 	<ul style="list-style-type: none"> आयोजना निर्माणका क्रममा उत्पन्न हुने स्पोइलको विसर्जनका लागि ०.५ हे. क्षेत्रफलको स्पोइल डिस्पोजल क्षेत्र प्रस्ताव गरिएको छ। 	स्पोइल विसर्जनका लागि प्रस्ताव गरिएको क्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> निर्माण चरणमा उत्पन्न हुने मक तथा स्पोइललाई पुनर्भरणका लागि प्रयोग गरिनेछ। पुनर्भरण पछिको बाँकी रहेको कुल ३०,१७६.०६ घनमिटर स्पोइल प्रस्तावित ०.५ हे. डिस्पोजल क्षेत्रमा विसर्जन गरिनेछ। उक्त ०.५ हे. विसर्जन क्षेत्रमा ३०,१७६.०६ घनमिटर स्पोइल विसर्जन गर्दा ६.०३५ मि. को उचाइसम्म पुग्ने अनुमान गरिएको छ। 	निर्माण चरण	ESMU/ प्रस्तावक	आयोजना निर्माण लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक	पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजना Cascade RoR बाट Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको हुँदा हेडपोण्ड हटेको र वेयरमा पुनः भरणका लागि आवश्यक पर्ने मक तथा स्पोइलको परिमाण बढेको हुँदा विसर्जन गर्नुपर्ने स्पोइल तथा मकको परिमाण घटेको हो।

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
		रूपमा विसर्जन गरिनेछ।								
संचालन चरण										
१.	जलविज्ञान र सेडिमेन्टमा आउने परिवर्तन	<ul style="list-style-type: none"> हेडवर्क्सबाट नियमित रूपमा सेडिमेन्ट फ्लश गरिने। 	<ul style="list-style-type: none"> समय समयमा वेयर क्षेत्रमा सेडिमेन्टको मात्रा जाँच गरिनेछ र आवश्यकता अनुसार नियमित रूपमा सेडिमेन्ट फ्लश गरिनेछ। सेडिमेन्टका कारण टर्बाइनमा पनि असर पर्ने भएकोले समय समयमा टर्बाइनको अवस्था चेकजाँच गरिनेछ। 	आयोजना क्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> नियमित रूपमा हेडवर्क्स क्षेत्रमा सेडिमेन्टको मात्रा चेकजाँच गरी आवश्यकताको समयमा सेडिमेन्ट फ्लश गरिनेछ। वेयर क्षेत्रमा भूमि अस्थिरताको अनुगमन गरी आवश्यक परेमा ग्याब्रियन वाल लगाइनेछ। सेडिमेन्टका कारण Turbine Erosion हुँदा टर्बाइनको Efficiency र Life Span मा पर्ने असर न्यूनीकरणका लागि टर्बाइनलाई Annually Repair गरिनेछ। आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको 	निर्माण चरण	ESMU/ प्रस्तावक	आयोजनाको लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक	<p>पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजना Cascade RoR बाट Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको हुँदा वेयर निर्माण गर्नुपर्ने भएकोले सेडिमेन्ट सम्बन्धी जोखिम बढ्नेछ।</p> <p>स्वीकृत EIA प्रतिवेदन अनुसार आयोजना सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना, १३.५ मे.वा. को Cascade RoR प्रकृतिको भएकोले सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजनाले छोड्ने वातावरणीय बहाव नै यस आयोजनाको वातावरणीय बहाव कायम हुने बारे उल्लेख गरिएको थियो।</p> <p>पूरक EIA अध्ययन अनुसार यस</p>

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
					लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ ।					आयोजना Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको हुनाले प्रस्तावित आयोजनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ ।
२.	माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका आयोजना का कारण यस आयोजनामा र यस आयोजना का कारण तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका	<ul style="list-style-type: none"> सेडिमेन्टका कारण Turbine Erosion हुँदा टर्बाइनको Efficiency र Life Span मा पर्ने असर न्यूनीकरणका लागि टर्बाइनलाई Annually Repair गरिनेछ । तल्लो तथा माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> तल्लो तथा माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका आयोजनाहरूसँग निरन्तर रूपमा जानकारी आदान प्रदान गर्ने । 	आयोजना को तल्लो तथा माथिल्लो तटीय क्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> सेडिमेन्टका कारण Turbine Erosion हुँदा टर्बाइनको Efficiency र Life Span मा पर्ने असर न्यूनीकरणका लागि टर्बाइनलाई Annually Repair गरिनेछ । तल्लो तथा माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका आयोजनाका प्रवर्द्धकहरूसँग समन्वय गरी आयोजनाहरूको अवस्था बारे निरन्तर रूपमा जानकारी आदान प्रदान गरिनेछ । माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका आयोजनाका संरचनाहरू भत्कँदा आउने बाढी डिजाइन 	संचालन चरण	ESMU/ प्रस्तावक	आयोजनाको लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक	पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजना Cascade RoR बाट Independent RoR Scheme मा निर्माण गर्ने गरी डिजाइन गरिएको छ ।

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
	आयोजनामा पर्ने प्रभाव	आयोजनाका प्रवर्द्धकहरूसँग समन्वय गरी आयोजनाहरूको अवस्था बारे निरन्तर रूपमा जानकारी आदान प्रदान गरिनेछ।			<p>फलड भन्दा कम भएमा यस आयोजनामा प्रभाव पर्ने छैन र बढी भई यस आयोजनामा प्रभाव पर्न गएमा माथिल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका आयोजनाहरूसँग समन्वय गरी समस्या समाधान गरिनेछ।</p> <ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावित आयोजनाको वेयरको स्थिरता बारे नियमित रूपमा अनुगमन गरिनेछ। वेयर भत्किँदा जाने बाढीका कारण तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका आयोजनाहरूमा प्रभाव पर्न गएमा आपसी समन्वयमा समस्या समाधान गरिनेछ। प्रस्तावित आयोजनाका संरचनाहरूको मर्मत सम्भारका क्रममा डिस्चार्ज खोलामा छोड्नुपर्ने हुँदा यस आयोजनाको क्यास्केड आयोजनाका रूपमा प्रस्तावित काबेली-३ जलविद्युत आयोजना, (२१.९३ मे.वा.) का प्रवर्द्धकहरूसँग नियमित रूपमा समन्वय गरी जानकारी आदान प्रदान गरिनेछ। 					
३.	पानीको प्रयोग र अधिकार	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाले वातावरणीय बहाव नियमित रूपमा काबेली खोलामा 	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाले हेडवर्क्सबाट वातावरणीय बहावका 	सुख्खा क्षेत्रमा पर्ने काबेली खोला	<ul style="list-style-type: none"> यस आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, 	निर्माण चरण	ESMU/ प्रस्तावक	आयोजनाको लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक	स्वीकृत EIA प्रतिवेदन अनुसार आयोजना सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना, १३.५ मे.वा. को

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
		डिस्चार्ज कायम गर्नेछ।	रूपमा काबेली खोलामा नियमित रूपमा पानी कायम छोड्नेछ।		२०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ र अनुगमनका लागि Gauge स्थापना गरिनेछ।					<p>Cascade RoR प्रकृतिको भएकोले सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजनाले छोड्ने वातावरणीय बहाव नै यस आयोजनाको वातावरणीय बहाव कायम हुने बारे उल्लेख गरिएको थियो।</p> <p>पूरक EIA अध्ययन अनुसार यस आयोजना Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको छ।</p>

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
					संचालन, खानेपानी, दाहसंस्कार, लघु जलविद्युत आयोजना, जलविद्युत आयोजना र मनोरञ्जन वा अन्य सांस्कृतिक तथा धार्मिक गतिविधिहरूको लागि प्रयोग गरिएको छैन। तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका सहायक खोल्सीहरूले पनि वातावरणीय बहावलाई योगदान पुऱ्याउँने भएकोले वातावरणीय बहावको रूपमा छोडिने हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% डिस्चार्ज सुख्खा क्षेत्रको लागि पर्याप्त हुनेछ।					
	कुल							०.००		
ख. जैविक वातावरण										
निर्माण चरण										
१.	वन तथा वनस्पतिको क्षति	आयोजनाको लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको र राष्ट्रिय वनको जग्गा प्रयोग गरे बापत सट्टाभर्ना गरिसकेको छ। सट्टाभर्ना गरिएको जग्गामा १६०० प्रति हेक्टरको दरले बिरूवाहरू रोपिनेछ।	आयोजनाको लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको १.०१ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको नाममा जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास	सट्टाभर्ना गरिएको जग्गा	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाको लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको १.०१ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको नाममा ताप्लेजुङ जिल्लाको सिरीजङ्घा गाउँपालिका वडा नं. ८ (साविक याम्फुदि गा.वि.स. वडा नं. १) मा रहेको पूर्व, दक्षिण र उत्तर गरी तीन तिरबाट राष्ट्रिय वन क्षेत्रसँग 	निर्माण चरण	ESMU/ प्रस्तावक	वृक्षारोपणको लागत स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार नै हो	ESMU/ प्रस्तावक/ कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र/ पाथीभरा उपभोक्ता समिति/ डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुङ	आयोजनाको लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको र राष्ट्रिय वनको जग्गा प्रयोग गरे बापत सट्टाभर्ना गरिसकेको छ।

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
		राष्ट्रिय वनबाट हटाइने रूखहरूको सट्टामा १:१० को अनुपातमा वृक्षारोपण गरिनेछ।	गरी सट्टाभर्ना गरिसकेको छ। त्यसैगरी, राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत वन ऐन, २०७६ को दफा ४२ को उपदफा (२) बमोजिम सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार वन तथा भू-संरक्षण विभागको नाममा जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास गरी सट्टाभर्ना गरिसकेको छ। सट्टाभर्ना गरिएको जग्गामा १६०० प्रति हेक्टरको दरले बिरूवाहरू रोपिनेछ। राष्ट्रिय वन बाट हटाइने रूखहरूको सट्टामा १:१० को अनुपातमा वृक्षारोपण गरिनेछ।		जोडिएको, समान भू-वनोट र समान भौगोलिक क्षेत्र भएको वन विकास गर्न सकिने दल बहादुर रूम्बाको नाममा रहेको कित्ता नं. १३७ को ०.१२६ हे. र विष्णु भट्टराईको नाममा रहेको कित्ता नं. १३५ को ०.८८४ हे. गरी कुल १.०१ हे. जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास गरिसकेको छ। <ul style="list-style-type: none"> त्यसैगरी, राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत वन ऐन, २०७६ को दफा ४२ को उपदफा (२) बमोजिम सट्टाभर्ना स्वरूप नेपाल सरकार वन तथा भू-संरक्षण विभागको नाममा ताप्लेजुङ जिल्लाको सिरीजङ्घा गाउँपालिका वडा नं. ७ मा रहेको भुपेन्द्र भण्डारीको कित्ता नं. ४९२ को १.२७ हे. जग्गाको रजिष्ट्रेशन पास गरिसकेको छ। आयोजनाले कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको १.०१ जग्गा प्रयोग गरिएको बापत सट्टाभर्ना गरिएको जग्गामा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी 					

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
					<p>कार्यविधि, २०८० अनुसार १६०० प्रति हेक्टरको दरले कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको रहोवरमा १६१६ रूखका विरूवाहरू रोपिनेछ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • आयोजनाले राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. जग्गा प्रयोग गरिएको बापत सट्टाभर्ना गरिएको जग्गामा डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडले तोकेको ठाँउमा २०३२ रूखका विरूवाहरू रोपिनेछ। • राष्ट्रिय वनबाट हटाइने १४८ रूखहरूको सट्टामा वन नियमावली, २०७९ अनुरूप १:१० अनुपातमा १४८० रैथाने प्रजातिका विरूवाहरू डिभिजन वन कार्यालयले तोकेको स्थानमा वृक्षारोपण गरिनेछ वा सो वृक्षारोपण गरी संरक्षण गर्न वन तथा भू-संरक्षण विभागले तोकेको रकम वन विकास कोषमा जम्मा गरिनेछ। • राष्ट्रिय वनबाट काटिने १४८ वटा रूखहरू हटाउनका लागि स्वीकृति लिइसकेको छ। • वृक्षारोपण गरिएको विरूवाहरूको ५ वर्षसम्मको तारवार सहितको स्याहार 					

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
					<p>संभार, संरक्षण र संरक्षण र सम्बर्द्धन गरी डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुड र कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रलाई हस्तान्तरण गरिनेछ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • वृक्षारोपण गर्दा स्थानीय रूखको विरूवाहरू वृक्षारोपण गरिनेछ। वृक्षारोपण गर्दा वृक्षारोपण गरिने विरूवाहरूलाई मध्यनजर गरी उपर्युक्त मौसममा वृक्षारोपण गरिनेछ। 					
२.	जलचरहरूमा पर्ने प्रभाव सम्बन्धी सवाल	<ul style="list-style-type: none"> • हेडवर्क्स क्षेत्रमा संरचनाहरू निर्माण कार्य छिटो भन्दा छिटो सम्पन्न गरिनेछ। • स्पोइल वा मकको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ। 	<ul style="list-style-type: none"> • आयोजना निर्माणमा संलग्न जनशक्तिहरूलाई माछा मार्न निषेध गरिनेछ। 	आयोजना क्षेत्र	<ul style="list-style-type: none"> • हेडवर्क्स क्षेत्रमा संरचनाहरू निर्माण कार्य छिटो भन्दा छिटो सम्पन्न गरिनेछ। • Spent oils, Mobiles, Slurry of batching plant, Aggregate washing plants, शिविरको फोहोरहरू प्रशोधन नगरी सिधै नदीमा फाल्ने जस्ता क्रियाकलापहरू निषेध गरिनेछ। • वगर क्षेत्रमा फोहोर विसर्जन गर्न निषेध गरिनेछ। • आयोजनाको संरचनागत स्थानमा आवश्यक नभएसम्म नदीको किनारमा बाधा पुर्याइने छैन। • तेल तथा तरल पदार्थ होल्डिङ संरचनाहरू 	निर्माण चरण	प्रस्तावक, ESMU	आयोजना निर्माण लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक/ कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र/ पाथीभरा उपभोक्ता समिति/ डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुड	पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजना Cascade RoR बाट Independent RoR Scheme मा निर्माण गर्ने गरी डिजाइन गरिएको हुँदा आयोजनाको हेडवर्क्स निर्माण गरिने

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी	
					<p>Concrete गरी Leakage Proof बनाइनेछ।</p> <ul style="list-style-type: none"> आयोजना निर्माणमा संलग्न जनशक्तिहरूलाई माछा मार्न निषेध गरिनेछ। आयोजनाका संरचनाहरू स्थापनाका क्रममा उत्पन्न हुने स्पोइल वा मक सुरक्षित तरिकाले ढुवानी गरी डिस्पोजल क्षेत्रमा व्यवस्थापन गरिनेछ। निर्माण शिविरबाट निस्कने ठोस तथा तरल फोहोरहरू नदीमा नफाल्न निर्देशन दिइनेछ। 				०.००		
	कुल							०.००			
संचालन चरण											
१.	माछाको चहलपहल र बसाइँ सराईमा असर	<ul style="list-style-type: none"> माछाको संरक्षणका उपायहरू अपनाइनेछ। 	<ul style="list-style-type: none"> हेडवर्क्स क्षेत्रमा Fish ladder निर्माण गरिनेछ। 	काबेली खोला	<ul style="list-style-type: none"> हेडवर्क्समा जलीय प्रजातिहरूको आवागमनलाई सहज बनाउन र तिनीहरूको बसाइँसराइको ढाँचालाई कायम राख्न माछा मार्ग संरचना Fish Ladder निर्माण गरिनेछ वा माछा-मैत्री टर्वाइनहरूको डिजाइनहरू गरिनेछ। यस आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार 	संचालन	ESMU/ प्रस्तावक	आयोजनाको लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक/ कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र/ पाथीभरा उपभोक्ता समिति/ डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुङ, पाथीभरा	स्वीकृत EIA प्रतिवेदन अनुसार आयोजना सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना, १३.५ मे.वा. को Cascade RoR प्रकृतिको भएकोले सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजनाले छोड्ने वातावरणीय बहाव नै यस आयोजनाको वातावरणीय बहाव	

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
					<p>निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ र अनुगमनका लागि Gauge स्थापना गरिनेछ।</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थलगत अध्ययनको अनुसार जलीय जीवनमा बाधा हुन 				उपभोक्ता समिति	कायम हुने बारे उल्लेख गरिएको थियो । पूरक EIA अध्ययन अनुसार यस आयोजना Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको छ।

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी	
					<p>नदिन र पारिस्थितिकीय प्रणाली कायम राख्नको लागि १०% वातावरणीय बहाव पर्याप्त रहेको छ।</p> <ul style="list-style-type: none"> आयोजनाको संचालन अवधिभर वातावरणीय बहाव यसै Fish Ladder मार्फत release गरिनेछ। माछा मार्ने गतिविधिहरूमा कडाइका साथ प्रतिबन्ध लगाइने छ। 						
	कुल							०.००			
इ. सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण											
निर्माण चरण											
१.	जग्गा र अन्य निजी सम्पत्तीको अधिग्रहण	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा भाडामा लिइनेछ। 	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावित आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ। अस्थायी रूपमा प्रयोग 	आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गा	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ। भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ। अस्थायी संरचनाहरू निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने जग्गाको पुनर्स्थापना गरी सम्बन्धित धनीलाई हस्तान्तरण गरिनेछ। 	निर्माण चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	आयोजनाको लागतमा समावेश गरिएको (थप भएको निजी जग्गाको लागत-ने। रु. २४,६४,०००)	ESMU/ प्रस्तावक	पूरक EIA अनुसार आयोजना डिस्चिन्डर निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने निजी जग्गाको क्षेत्रफल बढेको हो। उक्त जग्गा खरिद गरिसकेको छ।	

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
			गरिने निजी जग्गा भाडामा लिइनेछ ।							
	कुल							०.००		
आ. संचालन चरण										
१.	पानी प्रयोग अधिकार	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा काबेली खोलामा नियमित रूपमा पानी छोडिनेछ र नियमित अनुगमन गरिनेछ । 	<ul style="list-style-type: none"> वातावरणीय बहाव कायम गरी नियमित अनुगमन गरिनेछ । 	प्रस्तावित आयोजना को सुख्खा क्षेत्रमा पर्ने काबेली खोला	<ul style="list-style-type: none"> यस आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ । तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक 		प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	आयोजना संचालन लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक	स्वीकृत EIA प्रतिवेदन अनुसार आयोजना सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजना, १३.५ मे.वा. को Cascade RoR प्रकृतिको भएकोले सुपर काबेली खोला ए जलविद्युत आयोजनाले छोड्ने वातावरणीय बहाव नै यस आयोजनाको वातावरणीय बहाव कायम हुने बारे उल्लेख गरिएको थियो । पूरक EIA अध्ययन अनुसार यस आयोजना Independent RoR Scheme मा निर्माणका लागि प्रस्ताव गरिएको छ ।

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
					<p>बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थलगत अध्ययनको अनुसार विद्युत विकास विभागले प्रदान गरिएको आयोजनाको सिमाना भित्र पर्ने आयोजनाको तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको काबेली खोलाको पानी कृषि प्रयोजन, पानी घट्ट, खानेपानी, दाहसंस्कार, लघु जलविद्युत आयोजना, जलविद्युत आयोजना र मनोरञ्जन वा अन्य सांस्कृतिक र धार्मिक गतिविधिहरूको लागि प्रयोग गरिएको छैन। तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका सहायक खोल्सीहरूले पनि वातावरणीय बहावलाई योगदान पुऱ्याउँने भएकोले वातावरणीय बहावको रूपमा छोडिने हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% डिस्चार्ज पऱ्यास छ । 					
२.	मर्मतको बेला तल्लो तटीय क्षेत्रमा एक्कासी	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयहरू लाई अकस्मात वेयरबाट पानी छोडिने 	<ul style="list-style-type: none"> वेयरबाट अकस्मात पानी छोड्दा स्थानीयहरू लाई 	वेयरको तल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेको	<ul style="list-style-type: none"> मर्मतको बेला एक्कासी छोडिने पानीको कारणले तल्लो तटीय क्षेत्रका समुदायलाई पुर्वसंचेतना तथा जानकारी दिने प्रयोजनका लागि 	संचालन चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	आयोजनाको लागतमा समावेश गरिएको	ESMU/ प्रस्तावक	पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजना Cascade RoR बाट Independent RoR Scheme मा निर्माण

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	टिप्पणी
	पानी छोडिने सम्बन्धी सवाल	जोखिमकाबा रे जानकारी दिइनेछ र रोकथामका उपायहरू सिकाइनेछ।	जानकारी गराउनका लागि साइरनको व्यवस्था गरिनेछ।	काबेली खोला	स्थानीयहरूको समन्वयमा उपयुक्त स्थान छनोट गरी Automatic Siren System जडान गरिनेछ। <ul style="list-style-type: none"> साइरन प्रणाली सुख्खा क्षेत्र र नजिकको बस्तीमा स्थापना गरिनेछ। आपतकालिन रूपमा पानी छोड्नु परेमा, स्थिति थाहा पाए पश्चात तुरुन्त १० मिनेटको अन्तरालमा १ मिनेट वा सो भन्दा बढी साइरन बजाइनेछ जसकारण स्थानीयले आपत्कालिन स्थिति बारे जानकारी पाउनेछन् र रोकथामको उपाय अपनाउन सक्नेछन्। स्थानीयलाई साइरन प्रणालीको महत्त्व, दुर्घटनाको सम्भावना र अन्य सम्भावित प्रभावका बारे जानकारी गराउन जागरूकता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। 					गर्ने गरी डिजाइन गरिएको हुँदा हेडवर्क्स निर्माण गरिने
	कुल							०.००		

६.१ सार्वजनिक परामर्शमा र सार्वजनिक सुनुवाइमा उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन

तालिका ६.२: सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन

क्र.सं.	स्थान	सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
१	ताप्लेजुङ जिल्ला, सिरीजङ्गा गाउँपालिका वडा नं. ७, खेवाङ	आयोजना संचालन हुने क्षेत्रको प्रभावित जग्गा धनीलाई उचित मुआब्जा दिनुपर्ने।	आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ। भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	
		आयोजना प्रभावित क्षेत्रमा विभिन्न किसिमका स्वरोजगारको तालिम दिनुपर्ने।	आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयहरूका लागि अलैची तथा चिराइतो जस्ता नगदेबाली उत्पादन, वस्तुपालन तथा घरेलु व्यवसाय सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१.१ को iv,	
		स्थानीय वेरोजगार युवालाई दक्षता र क्षमता अनुसार रोजगारी दिनुपर्ने।	आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयहरूलाई रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१.१ को i,	
		स्थानीय शेयरको व्यवस्था गर्नुपर्ने।	स्थानीयहरूका लागि १०% सःशुल्क शेयरको व्यवस्था गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ८.२.११	
		पहिरो नियन्त्रण हुने गरी काम गर्नुपर्ने।	पहिरो गएको क्षेत्र वरपरि Pegging & Flagging गरिनेछ। आयोजनाका संरचनाहरू स्थापनाका क्रममा Angle of repose भन्दा स्लोप कम हुने गरी काम गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को तालिका ७.८, निर्माण चरणको क्र.सं. ४	

क्र.सं.	स्थान	सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
२	ताप्लेजुङ जिल्ला, सिरीजङ्गा गाउँपालिका, वडा नं. ८, याम्फुदिन	आयोजना संचालन गर्दा निजी जग्गा क्षति हुने हुँदा उचित मुअब्जा दिनुपर्ने।	आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ। भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	
		स्थानीय युवालाई रोजगारी दिनुपर्ने।	आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयहरूलाई रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१.१ को i,	
		निजी जग्गा रहेको बोट बिरूवा क्षति भएमा उचित क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने।	त्यसैगरी, निजी जग्गाबाट क्षति हुने खाद्यान्न बाली, नगदे बाली र चारा तथा निजी जग्गाबाट काटिने रुखहरूको क्षतिपूर्ति बजार मूल्य वा स्थानीय बासिन्दासँगको आपसी छलफल तथा समझदारीको आधारमा गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	
		पहिरो नियन्त्रण हुने गरी काम गर्नुपर्ने।	पहिरो गएको क्षेत्र वरपर Pegging & Flagging गरिनेछ। आयोजनाका संरचनाहरू स्थापनाका क्रममा Angle of repose भन्दा स्लोप कम हुने गरी काम गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को तालिका ७.८, निर्माण चरणको क्र.सं. ४	
		काबेली खोलामा बस्ती आसपास तटबन्धनको व्यवस्था गर्नुपर्ने।	विद्युतगृह तथा हेडवर्क्स क्षेत्रमा नदी तटबन्धको व्यवस्था गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.१.१, को बुँदा नं. ४	
३	ताप्लेजुङ जिल्ला,	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र आयोजना भित्र काबेली हाइड्रो			प्रचलित नीति नियमको पालन गरी काम गरिनेछ।

क्र.सं.	स्थान	सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
	सिरीजङ्घा गाउँपालिका, वडा नं. ८, याम्फुदिन	बन्ने भएकोले नियम अनुसार काम गर्नुपर्ने।			
		आयोजना संचालन हुँदा जंगलि जनावर चराचुरुङ्गी जडिवुटी आदिको संरक्षणमा ख्याल राख्नु पर्ने।	जंगली जनावर तथा चराचुरुङ्गीहरूलाई कम भन्दा कम प्रभाव पर्ने गरी आयोजना निर्माण गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. ६	
		चोरी शिकारी गर्न नपाईने।	आयोजना क्षेत्रमा चोरी शिकारी गर्न प्रतिवन्ध लगाइनेछ। चोरी शिकारी गरेको पाइएमा कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. ८	
		वन क्षति भएमा नियम अनुसार क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> आयोजनाले कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको १.०१ जग्गा प्रयोग गरिएको बापत सट्टाभर्ना गरिएको जग्गामा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार १६०० प्रति हेक्टरको दरले कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको रहोवरमा १६१६ रूखका विरूवाहरू रोपिनेछ। आयोजनाले राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. जग्गा प्रयोग गरिएको बापत सट्टाभर्ना गरिएको जग्गामा डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडले तोकेको ठाँउमा २०३२ रूखका विरूवाहरू रोपिनेछ। राष्ट्रिय वनबाट हटाइने १४८ रूखहरूको सट्टामा वन नियमावली, २०७९ अनुरूप 	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. १	आयोजना निर्माणका लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको १.०१ हे. र राष्ट्रिय वनको १.२७ हे. जग्गा प्रयोग गरे बापत सट्टाभर्ना स्वरूप जग्गा उपलब्ध गराउने काम सम्पन्न भइसकेको छ।

क्र.सं.	स्थान	सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
			१:१० अनुपातमा १४८० रैथाने प्रजातिका विरूवाहरू डिभिजन वन कार्यालयले तोकेको स्थानमा वृक्षारोपण गरिनेछ वा सो वृक्षारोपण गरी संरक्षण गर्न वन तथा भू-संरक्षण विभागले तोकेको रकम वन विकास कोषमा जम्मा गरिनेछ।		
		नियम अनुसार वृक्षारोपण गर्नुपर्ने।	रोपिएका विरूवाहरूलाई ५ वर्षसम्म संरक्षण तथा रेखदेख गरी सम्बन्धित व्यवस्थापन समितिलाई हस्तान्तरण गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. १	
४		आयोजना संचालन गर्दा स्थानीय विकासको लागि आर्थिक सहयोग गर्नुपर्छ।	स्थानीय क्षेत्रको विकासका लागि सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छन्।	स्वीकृत EIA को खण्ड ८	
		विद्यालय बाटो घाटो मर्मत सम्भारमा सहयोग गर्नुपर्छ।	स्थानीय क्षेत्रको विकासका लागि सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छन्।	स्वीकृत EIA को खण्ड ८	
		बेरोजगार युवालाई रोजगार दिनुपर्छ।	आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयहरूलाई रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१.१ को i,	
		स्थानीय शेयरको व्यवस्था गर्नुपर्छ।	स्थानीयहरूका लागि १०% सःशुल्क शेयरको व्यवस्था गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ८.२.११	
		स्थानीय जग्गा पिडीतलाई उचित मुआब्जा दिनुपर्ने।	आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	

क्र.सं.	स्थान	सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
			भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ।		
५	ताप्लेजुङ जिल्ला, सिरीजङ्घा गाउँपालिका, वडा नं. ६, मामांखे	आयोजना संचालन अवधिमा भएकोले नियम अनुसार काम गर्नुपर्ने।			प्रचलित नीति नियमको पालन गरी काम गरिनेछ।
		कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा काम भएकोले संरक्षित जन्तु जनावर तथा चराचुरुङ्गीको चोरी शिकारी गर्न नपाईने।	आयोजना क्षेत्रमा चोरी शिकारी गर्न प्रतिवन्ध लगाइनेछ। चोरी शिकारी गरेको पाइएमा कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. ८	
		रुख विरुवा क्षति भएमा नियम अनुसार सम्पत्तिमा क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने।	त्यसैगरी, निजी जग्गाबाट क्षति हुने खाद्यान्न बाली, नगदे बाली र चारा तथा निजी जग्गाबाट काटिने रुखहरूको क्षतिपूर्ति बजार मूल्य वा स्थानीय बासिन्दासँगको आपसी छलफल तथा समझदारीको आधारमा गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	
		क्षति भएको रुखको अनुपातमा नियम अनुसार वृक्षारोपण गर्नुपर्ने।	राष्ट्रिय वनबाट हटाइने १४८ रुखहरूको सट्टामा वन नियमावली, २०७९ अनुरूप १:१० अनुपातमा १४८० रैथाने प्रजातिका विरुवाहरू डिभिजन वन कार्यालयले तोकेको स्थानमा वृक्षारोपण गरिनेछ वा सो वृक्षारोपण गरी संरक्षण गर्न वन तथा भू-संरक्षण विभागले तोकेको रकम वन विकास कोषमा जम्मा गरिनेछ। रोपिएका विरुवाहरूलाई ५ वर्षसम्म संरक्षण तथा	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. १	

क्र.सं.	स्थान	सामुदायिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
			रेखदेख गरी सम्बन्धित व्यवस्थापन समितिलाई हस्तान्तरण गरिनेछ।		

तालिका ६.३: सार्वजनिक सुनुवाईमा उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन

क्र.सं.	सार्वजनिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	मुद्दाहरूको सम्बोधन गरिएको/नगरिएको
१.	स्थानीयको जग्गा प्रभावित हुने हुँदा उचित मुआब्जा दिनुपर्ने।	आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ। भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	
२.	रूख बिरूवा तथा फलपूलका बोटहरू क्षति भएमा उचित क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने।	आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	
३.	स्थानीय बेरोजगार युवाहरूलाई दक्षता र क्षमता अनुसार रोजगारी दिनुपर्ने।	आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयहरूलाई रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१.१ को i,	
४.	स्थानीयहरूका लागि शेयरको व्यवस्था गर्नुपर्ने।	स्थानीयहरूका लागि १०% सःशुल्क शेयरको व्यवस्था गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ८.२.११	

क्र.सं.	सार्वजनिक परामर्शमा उठेका मुद्दाहरू	उठेका मुद्दाहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	मुद्दाहरूको सम्बोधन गरिएको/नगरिएको
५.	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रभित्र पर्ने आयोजना भएकोले संरक्षित जंगली जनावर तथा चराचुरुङ्गीको चोरी सिकारी तथा बासस्थानको बारेमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने।	आयोजना क्षेत्रमा चोरी शिकारी गर्न प्रतिवन्ध लगाइनेछ। चोरी शिकारी गरेको पाइएमा कानून बमोजिम कारबाही गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. ८	

तालिका ६.४: वन तथा वातावरण मन्त्रालय द्वारा प्रदान गरिएको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरूको सम्बोधन

क्र.सं.	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरू	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
१	प्रस्ताव कार्यान्वयनको क्रममा थप नयाँ वातावरणीय प्रभावहरू देखिएमा प्रस्तावकको आफ्नै खर्चमा न्यूनीकरण/ निराकरण गर्नु पर्नेछ।	प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा सञ्चालनको क्रममा कुनै नयाँ/ थप वातावरणीय प्रभावहरू पहिचान हुन गएमा त्यसलाई प्रस्तावकले निराकरण/ न्यूनीकरण गरिनेछ।	पूरक EIA को खण्ड ७	
२	प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा संचालनको सन्दर्भमा वातावरण तथा आयोजनासँग सम्बन्धित निकायबाट जारी ऐन, नियम, निर्देशिका, मापदण्ड तथा परिपत्रको पूर्ण पालना गर्नु पर्नेछ।			प्रचलित नियम कानूनको पालना गरी गरी आयोजना कार्यान्वयन तथा संचालन गरिनेछ।
३	प्रस्ताव कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्रस्तावकले वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ को नियम ४५ को उपनियम (१) अनुसार नियमित अनुगमनको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ र अनुगमनको प्रतिवेदन तयार गरी यस मन्त्रालय लगायत सरोकारवाला निकायलाई नियमति बुझाउनुपर्नेछ।	प्रस्ताव कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्रस्तावकले वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ को नियम ४५ को उपनियम (१) अनुसार नियमित अनुगमनको व्यवस्था गर्नेछ र अनुगमनको प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित मन्त्रालय लगायत सरोकारवाला निकायलाई नियमति बुझाउनेछ।	पूरक EIA को खण्ड ७	

क्र.सं.	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरू	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
४	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार आयोजना कार्यान्वयन क्षेत्रमा बासस्थान रहेका स्थलीय एवं जलीय जीवजन्तु तथा वनस्पतिको बासस्थान र पारिस्थिकिय प्रणालीमा कम भन्दा कम असर पर्नेगरी निर्माण कार्य गर्नु पर्नेछ।	जंगली जनावर तथा चराचुरूङ्गीहरूलाई कम भन्दा कम प्रभाव पर्ने गरी आयोजना निर्माण गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. ६	
५	आयोजना कार्यान्वयन गर्दा निस्कने फोहोर पदार्थहरूको विर्सजन भविष्यमा नकारात्मक प्रभाव नदेखिने गरी गर्नु पर्नेछ।	आयोजना निर्माणका क्रममा निस्कने फोहोरको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१, को बुँदा नं. ५	
६	आयोजना निर्माण सम्पन्न भएको जानकारी यस मन्त्रालय र अन्य सरोकारवाला निकायलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ।			आयोजना निर्माण कार्य सम्पन्न भएको जानकारी समन्धित मन्त्रालय तथा सरोकारवाला निकायलाई गराइनेछ।
७	आयोजनाको सार्वजनिक सुनुवाईको क्रममा उठेका सवालहरूलाई प्रस्तावकले आफ्नै लागतमा कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।	सार्वजनिक सुनुवाईमा उठेका सम्पूर्ण सवालहरूको सम्बोधन गरिएको छ।	पूरक EIA को तालिका ६.३	
८	आयोजना निर्माणको क्रममा अधिग्रहण गरिने जग्गा र अन्य निजी सम्पत्तिका धनीहरूसँग स्वतन्त्र वैयक्तिक सहमति लिएर मात्र अधिग्रहण प्रक्रिया अगाडी बढाउनु पर्नेछ।	आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ, भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ। भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण, निर्माण चरण, क्र.सं. १	

क्र.सं.	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरू	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्वीकृत पत्रमा उल्लेखित सर्तहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
९	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित तथ्य र तथ्याङ्कको विश्वसनियताको जवाफदेहिता प्रस्तावकको हुनेछ।			वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित तथ्य र तथ्याङ्कको विश्वसनियताको जवाफदेहिता प्रस्तावकको हुनेछ।
१०	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको कार्यान्वयन गर्दा वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा १० को उपदफा (५) बमोजिम वातावरणीय प्रतिकुल प्रभाव न्यूनीकरणका उपाय अवलम्बन गर्दा प्रस्ताव कार्यान्वयन हुदाँ प्रभावित स्थानीय समुदाय मार्फत कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्नेछ।	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको कार्यान्वयन गर्दा वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा १० को उपदफा (५) बमोजिम वातावरणीय प्रतिकुल प्रभाव न्यूनीकरणका उपाय अवलम्बन गर्दा प्रस्ताव कार्यान्वयन हुँदा प्रभावित स्थानीय समुदाय मार्फत कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।	पूरक EIA को खण्ड ६	

तालिका ६.५: डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन

क्र.सं.	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरू	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
१	माछा मार्ग र जैविक विविधता संरक्षण: जलीय प्रजातिहरूको आवागमनलाई सहज बनाउन र तिनीहरूको बसाइँसराइको ढाँचालाई कायम राख्न माछा मार्ग संरचनाहरू जस्तै माछा सीढी वा माछा-	• हेडवर्क्समा माछाको बसाइँ सराइमा सहजताका लागि Fish Ladder निर्माण गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१, जैविक वातावरण, संचालन चरण, क्र.सं.१	

क्र.सं.	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरू	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
	<p>मैत्री टर्बाइनहरूको उचित व्यवस्थापनको विधिहरू तथा प्राकृतिक रूपमा हाल उपलब्ध माछाको जनसंख्यामा प्रभाव कम गर्न परियोजनाको पूर्वाधारमा माया अनुकूल डिजाइनहरू समावेश गर्नुहोस। यी उपायहरूको प्रभावकारिताको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्नका लागि सान्दर्भिक अनुसन्धान संस्थाहरू र संरक्षण संस्थाहरूसँगको साझेदारीको व्यवस्था गरिदिनुहोस।</p>	<p>• यस आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ।</p>		
२	<p>वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन प्रतिवेदन (EIA): वन, जलस्रोत, जैविक विविधता र स्थानीय समुदायहरूमा आयोजनाको सम्भावित प्रभावहरूलाई ध्यानमा राख्दै विस्तृत र स्वतन्त्र EIA सञ्चालन गर्नु महत्वपूर्ण छ। EIA मा परियोजनाको पदचिह्न, अपस्ट्रिम र डाउनस्ट्रीम प्रभावहरू र यस क्षेत्रमा संचयी प्रभावहरूको विस्तृत मूल्याङ्कन समावेश गर्नुपर्छ। यसले सम्भावित</p>			<p>वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा आयोजनाको कारणबाट हुन सक्ने भौतिक, जैविक तथा सामाजिक-आर्थिक वातावरणमा पर्ने प्रभावहरूको विस्तृत</p>

क्र.सं.	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरू	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
	जोखिमहरू बुझ्न र कम गर्नको लागि बलियो आधार प्रदान गर्नेछ।			अध्ययन गरी न्यूनीकरण उपायहरू प्रस्ताव गरिएको छ।
३	वन संरक्षण उपायहरू: वन इकोसिस्टम परियोजनाको प्रभावलाई कम गर्न उपायहरू समावेश गर्नुहोस्। क्षतिपूर्ति न्यूनीकरण र पुनरुत्थान कार्यक्रमहरू अपनाई वन क्षेत्रको लागि कड नो-नोट-लोस नीति लागु गर्नुहोस्। वासस्थान पुनर्स्थापना र पारिस्थितिक जडानका लागि क्षेत्रहरू पहिचान गर्नुहोस्, जैविक विविधताको संरक्षण र महत्वपूर्ण वन्यजन्तु कोरिडोरहरूको संरक्षण सुनिश्चित गर्नुहोस्।	जैविक वातावरणमा पर्ने सम्पूर्ण प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू समावेश गरिएका छन्।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.२.२.१ र पूरक EIA को तालिका ६.१, जैविक वातावरण	
४	जलाशय व्यवस्थापन डाउनस्ट्रीम पानी उपलब्धता, नदी प्रवाह Pattern, र जलीय पारिस्थितिकीय प्रणालीमा सम्भावित परिणाम बिचार गर्ने एक जलाशय व्यवस्थापन योजना विकास गर्नुहोस्। विशेष गरी सुख्खा मौसम डाउनस्ट्रीम इकोसिस्टमलाई समर्थन गर्न न्यूनतम प्रवाह आवश्यकताहरू कायम राख्न रणनीतिहरू लागू गर्नुहोस्। जलीय वासस्थान र जैविक विविधता संरक्षण गर्न वातावरणीय प्रवाह व्यवस्थाहरू एकीकृत गर्नुहोस्।	यस आयोजना कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने हुँदा संरक्षित क्षेत्रमा पूर्वाधार निर्माणको लागि जग्गा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० अनुसार आयोजनाले वातावरणीय बहावको रूपमा आयोजनाको हेडवर्क्सबाट सुख्खा महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा २०% बहाव काबेली खोलामा छोड्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। तर यस आयोजनाको लागि विद्युत उत्पादनको अनुमति पत्र पाइसकेको, आयोजना संरचनाहरू निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग PPA भइसकेको हुनाले PPA मा उल्लेख गरिए अनुसार हरेक महिनाको औसत मासिक बहावको कम्तीमा १०% बहाव	पूरक EIA को तालिका ६.१, जैविक वातावरण, संचालन चरण, क्र.सं. १	प्रस्तावित आयोजना RoR प्रकारको जलविद्युत आयोजना भएका कारण जलाशय व्यवस्थापन योजना आवश्यक नपर्ने

क्र.सं.	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरू	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
		वातावरणीय बहावको रूपमा अनिवार्य रूपमा तल्लो तटीय क्षेत्रमा छोडिनेछ ।		
५	वातावरणीय अनुगमन र अनुपालन: नियमित रूपास परियोजनाको वातावरणीय कार्यसम्पादनको मूल्याङ्कन र रिपोर्ट गर्नको लागि एक बलियो र स्वतन्त्र वातावरणीय अनुगमन कार्यक्रम स्थापनाको प्रावधान राखिदिनु होस। वातावरणीय नियमहरू, अनुमतिहरू र मापदण्डहरूको पालना सुनिश्चित गर्न पारदर्शी अनुपालन संयन्त्र लागू गर्ने विधिहरूको प्रावधान राख्नुहोस।	वातावरणीय अनुगमन सम्बन्धी विवरण समावेश गरिएको छ। प्रचलित सम्पूर्ण नियम कानूनको पुनरावलोकन गरी प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ।	स्वीकृत EIA को अध्याय ९ र पूरक EIA को अध्याय ३	
६	क्षमता निर्माण र प्रशिक्षण: परियोजना कर्मचारीहरू, स्थानीय समुदाय र सम्बन्धित सरकारी एजेन्सीहरूको लागि वातावरणीय व्यवस्थापन, जैविक विविधता संरक्षण र दिगो अभ्यासहरूमा उनीहरूको ज्ञान र सीपहरू अभिवृद्धि गर्न क्षमता निर्माण कार्यक्रमहरूमा लगानी गर्ने प्रस्ट प्रावधान राख्नुहोस्। जलविद्युत आयोजना र वातावरण संरक्षणको क्षेत्रमा अनुसन्धान र नवप्रवर्तनलाई प्रवर्द्धन गर्न शैक्षिक संस्था र अनुसन्धान संस्थाहरूसँगको सहकार्यलाई प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था राख्नुहोस।	आयोजना निर्माणका संलग्न कामदार तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रशिक्षण कार्यक्रमहरूको व्यवस्था गरिनेछ। जलविद्युत आयोजना निर्माणका कारण आयोजना क्षेत्रको पहुँचमा सहज हुने र विभिन्न शैक्षिक संस्थाहरूबाट विद्यार्थीहरू र अनुसन्धानकर्ताहरू आयोजना क्षेत्रमा आउने भएका कारण उक्त संस्था तथा व्यक्तिहरूसँगको सहकार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१.१ को बुँदा नं. २ स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१.२ को बुँदा नं. ६	
७	आयोजनाले सम्भाव्यता अध्ययनका सुरुवात देखि नै विभिन्न विकल्पहरूको विश्लेषण गरी कम भन्दा कम वन क्षेत्र प्रयोग हुनु पर्ने विधि राख्नुहोस।			वैकल्पिक विश्लेषण मार्फत उपयुक्त विकल्प छनोट गरी सोही अनुसार

क्र.सं.	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरू	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
				वातावरणीय अध्ययन गरिएको छ।
८	वातावरणीय व्यवस्थापन योजना (Environment Management Plan) मा वातावरणीय क्षति न्यूनीकरण कृयाकलापहरू, वन संरक्षण र विकासका कृयाकलापहरू तथा सो कार्यान्वयनको लागि पर्याप्त बजेटको व्यवस्था हुनु पर्ने साथै सो कृयाकलापहरू नियमित रूपमा संचालन गरी डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडलाई जानकारी गराउनुपर्ने अनिवार्य प्रावधान राखिदिनुहोस।	समावेश गरिएको छ।	स्वीकृत EIA को तालिका १०.३ र पूरक EIA को तालिका ६.१	
९	सरोकारवाला संलग्नता र लाभ साझेदारी स्थानीय समुदाय, आदिवासी समूह र अन्य सरोकारवालाहरूसँग उनीहरूको सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्न र उनीहरूका सरोकारहरूलाई सम्बोधन गर्न परियोजनाको प्रारम्भिक चरणदेखि नै सरोकारवालाहरूलाई संलग्न गराउने व्यवस्था राख्नुहोस। प्रभावित समुदायहरूका बीचमा परियोजनाका लाभहरूको समानुपातिक वितरण सुनिश्चित गर्न, तिनीहरूको दीर्घकालीन सामाजिक-आर्थिक कल्याणलाई बढावा दिन व्यापक लाभ साझेदारी संयन्त्रको विकास गर्ने प्रावधान समावेश गर्नुहोस। साथै प्रचलित ऐन, नियम, निर्देशिका, मापदण्ड तथा वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन तथा भू-संरक्षण विभागसँग भएको सम्झौताको अधिनमा रहि कार्य गर्नु पर्ने र वन तथा भू-संरक्षण विभागको स्वीकृति बेगर	प्रचलित नियम कानूनहरूको पालना गरी र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। छलफल तथा सार्वजनिक सुनुवाई गरी राय सुझाव पनि प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ।	पूरक EIA को अनुसूची ३ देखि १० सम्म	

क्र.सं.	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरू	डिभिजन वन कार्यालय, ताप्लेजुडबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
	वन क्षेत्र भित्र कार्यक्रम संचालन गर्न नपाईने प्रावधान राख्नुहोस।			

तालिका ६.६: कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन

क्र.सं.	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरू	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
१	प्रस्तावित जलविद्युत आयोजनाको निर्माण गर्दा कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद, कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालयको पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको प्रत्यक्ष रोहवरमा स्थलगत रूपमा खटिई स्थानीय समुदाय परिषद अन्तरगतका समूह तथा समितिहरूसंग समन्वय गर्नु पर्ने।	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद, कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र कार्यालयको पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको प्रत्यक्ष रोहवरमा सार्वजनिक सूचना तथा स्थलगत अध्ययन गरिएको।	पूरक EIA को अनुसूची ६	सम्बोधन गरिएको
२	जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्दा EIA प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको व्यवस्था अनुसार आयोजनाले संरक्षण क्षेत्रमा प्रभाव न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरू एकद्वार प्रणालीद्वारा यस कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद मार्फत सञ्चालन हुने व्यवस्था गर्नुपर्ने।	आयोजनाको कारणले कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रमा पर्ने नकारात्मक वातावरणीय प्रभावहरू न्यूनीकरण गर्नको लागि कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद मार्फत गरिनेछ।	पूरक EIA को खण्ड ६	सम्बोधन गरिएको
३	जलविद्युत आयोजना निर्माण कार्य सुरुवात पूर्व नै अस्थायी र स्थायी संरचना निर्माण प्रयोजनको लागि आवश्यक वनक्षेत्र बराबरको जग्गा सोही क्षेत्रसंग जोडिएको जग्गा खरिद गरी यस संरक्षण क्षेत्रका नाममा रजिस्ट्रेसन पास गरी हस्तान्तरण गर्नु पर्ने।	जलविद्युत आयोजना निर्माण कार्य सुरुवात पूर्व नै अस्थायी र स्थायी संरचना निर्माण प्रयोजनको लागि आवश्यक वनक्षेत्र बराबरको जग्गा सोही क्षेत्रसंग जोडिएको जग्गा खरिद गरी यस संरक्षण क्षेत्रका नाममा रजिस्ट्रेसन पास गरी हस्तान्तरण गरि सकेको।	सम्बन्धित कागजात अनुसूची १ मा संलग्न गरिएको	सम्बोधन गरिएको
४	आयोजना निर्माण गर्दा EIA Report मा भएको व्यवस्था बमोजिम संरक्षण क्षेत्रको जैविक विविधता संरक्षण एवं	यस आयोजनाले संरक्षण क्षेत्रको जैविक विविधता संरक्षण एवं स्थानीय समुदायहरूको	स्वीकृत EIA को खण्ड ७.१	सम्बोधन गरिएको

क्र.सं.	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरू	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
	स्थानीय समुदायहरूको जिविकोपार्जनमा सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरू समेत संचालन गर्नुपर्ने, साथै स्थानीय समुदायहरूको योग्यता, दक्षताका आधारमा रोजगारी दिलाउनु पर्ने।	जिविकोपार्जनमा सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरू संचालन गर्नेछ। साथै स्थानीय समुदायहरूको योग्यता, दक्षताका आधारमा रोजगारी पनि प्रदान गर्नेछ।		
५	आयोजना निर्माण हुँदा यस क्षेत्रको भौतिक, जैविक तथा आर्थिक सामाजिक क्षेत्रमा हुने क्षतिको सही लेखाजोखा तथा आँकलन गरी स्थानीय समुदायको निजी सम्पत्तिमा हुने क्षतिको क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनु पर्ने।	आयोजनाका लागि आवश्यक स्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा खरिद गरिसकेको छ भने अस्थायी रूपमा प्रयोग गरिने निजी जग्गा आवश्यकको बेला भाडामा लिइनेछ। भाडाको लागत जग्गा धनीसँग समन्वय गरी तय गरिनेछ।	पूरक EIA को तालिका ६.१	सम्बोधन गरिएको
६	आयोजना निर्माण गर्दा स्थानीय समुदायको निजी सम्पत्ती तथा संरक्षण क्षेत्रको भौतिक, जैविक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा कम असर पुग्ने गरी विभिन्न विकल्पहरूको प्रयोग हुनु पर्ने।	यस आयोजनाको वातावरणीय अध्ययनको प्रभाव न्यूनीकरण उपाय तथा कृयाकलापहरू प्रयोग गरी आयोजना निर्माण तथा संचालन गरिनेछ।	पूरक EIA को खण्ड ७	सम्बोधन गरिएको
७	आयोजना निर्माण हुँदा यस आयोजनाको अनुगमनका लागि आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन साथै आवश्यक पोष्टहरूको व्यवस्था गरिनुपर्ने।			आयोजना निर्माण हुँदा यस आयोजनाको अनुगमनका लागि आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन प्रचलित नियम कानुन अनासार गरिनेछ।
८	जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्दा EIA Report मा भएको व्यवस्थाहरूको पूर्ण रूपमा पालना गर्ने साथै नेपाल सरकारको प्रचलित ऐन नियमहरूको पालना	यस जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्दा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा अल्लेख भएको सकारात्मक प्रभाव बढोत्तरी तथा	पूरक EIA को खण्ड ७	

क्र.सं.	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरू	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र परिषदबाट प्राप्त राय सुझावहरूको सम्बोधन	सम्बोधन गरिएको ठाउँ	कैफियत
	गर्नुपर्ने, नीतिगत स्वीकृति लिनुपर्ने निकाय स्पष्ट खुलाउनु पर्ने अन्यथा भए प्रचलित ऐन नियम बमोजिम हुने।	नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण उपायहरू पालना गरिनेछ।		

६.२ सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत सारांश

सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत स्थानीय निकायको समन्वयमा स्थानीय निकाय र स्थानीय जनताको माग अनुसार स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा परिमार्जन गरिएको छ। नया वित्तीय विश्लेषण अनुसार आयोजनाको कुल लागत बढेको कारण सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत पनि बढेको छ। सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमहरू आयोजना प्रभावित गाउँपालिका, वडा र स्थानीय सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयमा संचालन गरिनेछ। विस्तृत विवरण तल तालिकामा दिइएको छ;

तालिका ६.७: सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागि लागत सारांश

क्र.सं.	सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम	लागत (ने.रु.)		कैफियत
		स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	
१	विद्यालय तथा शिक्षामा सहयोग	११,००,०००	११,००,०००	परिवर्तन नभएको
२	स्वास्थ्य सुविधा सुधार गर्न सहयोग	६,००,०००	६,००,०००	परिवर्तन नभएको
३	सुरक्षित खानेपानीको सुविधा	१४,००,०००	१४,००,०००	परिवर्तन नभएको
४	सडक निर्माण तथा विकास	५५,००,०००	५५,००,०००	परिवर्तन नभएको
५	स्थानीय सडक तथा पदमार्गको स्तर वृद्धि	९,००,०००	९,००,०००	परिवर्तन नभएको
६	कृषि सहायता कार्यक्रम	२९,००,०००	२९,००,०००	परिवर्तन नभएको
७	जीवनशैली सुधार सम्बन्धी तालिम	९,००,०००	९,००,०००	परिवर्तन नभएको
८	महिला तथा सिमान्तकृत सशक्तिकरण	९,००,०००	९,००,०००	परिवर्तन नभएको
९	स्थानीय समुदायको सहायता	९,००,०००	९,००,०००	परिवर्तन नभएको
१०	कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जैविक विविधता सम्बन्धी कार्ययोजनामा सहयोग	०	७,२८,६५३	आयोजना क्षेत्रको आवश्यकता अनुसार कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको जैविक विविधता सम्बन्धी कार्ययोजनामा सहयोगको लागि लागत प्रस्ताव गरिएको हो
११	अन्य क्रियाकलापहरू	११,००,०००	५,५०,०००	परिवर्तन भएको

क्र.सं.	सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम	लागत (ने.रू.)		कैफियत
		स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन	
१२	सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको कुल लागत	१,६२,००,०००	१,६३,७८,६५३	नयाँ वित्तीय विश्लेषण अनुसार आयोजनाको कुल लागत बढेको हुनाले सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत बढेको हो
१३	आयोजनाको कुल लागत (Without IDC)	२,१६,००,००,००	२,१८,३८,२०,३६०	नयाँ वित्तीय विश्लेषण अनुसार आयोजनाको कुल लागत बढेको हो
१४	कुल आयोजना लागतको %	०.७५	०.७५	परिवर्तन नभएको

स्रोत: सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०८०

तालिका ६.८: वातावरणीय लागत

क्र.सं.	विवरण	लागत (ने.रु.)		कैफियत
		स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
क	वातावरणीय अभिवृद्धि लागत	३२,५०,०००	३२,५०,०००	परिवर्तन नभएको
ख	प्रतिकुल प्रभाव न्यूनीकरण लागत			
i	भौतिक तथा रासायनिक वातावरण			
१	निर्माण चरण लागत	२०,००,०००	२०,००,०००	परिवर्तन नभएको
२	संचालन चरण लागत	१०,००,०००	१०,००,०००	परिवर्तन नभएको
	कुल भौतिक तथा रासायनिक वातावरण न्यूनीकरण लागत	३०,००,०००	३०,००,०००	परिवर्तन नभएको
ii	जैविक वातावरण			
१	निर्माण चरण लागत	१,१३,६५,६००	७१,५०,०००	पूरक EIA अनुसार प्रस्तावित आयोजनाको लागि आवश्यक कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र र राष्ट्रिय वनको जग्गाको सट्टाभर्ना भइसकेकोले कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र र राष्ट्रिय वनको जग्गाको लागत समावेश गरिएको छैन।
२	संचालन चरण लागत	१२,००,०००	१२,००,०००	फरक छैन
	कुल जैविक वातावरण न्यूनीकरण लागत	१,२५,६५,६००	८३,५०,०००	प्रस्तावित आयोजनाको लागि आवश्यक कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र र राष्ट्रिय वनको जग्गाको सट्टाभर्ना भइसकेको छ। पूरक EIA अनुसार यस लागतमा कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र र राष्ट्रिय वनको जग्गाको लागत समावेश नगरी अन्य वातावरणीय न्यूनीकरण लागत स्वीकृत EIA अनुसार नै रहेने गरी कुल जैविक वातावरण न्यूनीकरण लागत निकालिएको हो। त्यसैले कुल जैविक वातावरण न्यूनीकरण लागत घटेको हो।
iii	सामाजिक आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण न्यूनीकरण लागत			
१	निर्माण चरण लागत	१,३४,३८,९६४	३९,९७,३६४	पूरक EIA अनुसार यस लागतमा निजी जग्गाको लागि आवश्यक लागत समावेश गरिएको छैन
२	संचालन चरण लागत	१५,५०,०००	१५,५०,०००	फरक छैन

क्र.सं.	विवरण	लागत (ने.रु.)		कैफियत
		स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार	पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार	
	कुल सामाजिक आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण न्यूनीकरण लागत लागत	१,४९,८८,९६४	५५,४७,३६४	पूरक EIA अनुसार यस लागतमा निजी जग्गाको लागि आवश्यक लागत समावेश गरिएको छैन
ग	कुल प्रतिकुल प्रभाव न्यूनीकरण लागत लागत	३,०५,५४,५६४	१,६८,९७,३६४	पूरक EIA अनुसार यस लागतमा जग्गाको लागि आवश्यक लागत समावेश गरिएको छैन
घ	सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम	१,६२,००,०००	१,६३,७८,६५३	नयाँ वित्तीय विश्लेषण अनुसार आयोजनाको कुल लागत बढेको हुनाले सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत बढेको हो
ङ	वातावरणीय अनुगमन लागत			
१	प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन (Baseline Monitoring)	६,००,०००	६,००,०००	फरक छैन
२	नियमपालन अनुगमन (Compliance Monitoring)			
३	प्रभाव अनुगमन (Impact Monitoring) निर्माण चरण	५०,००,०००	५०,००,०००	फरक छैन
४	प्रभाव अनुगमन (Impact Monitoring) संचालन चरण	३१,००,०००	३१,००,०००	फरक छैन
	कुल अनुगमन लागत	८७,००,०००	८७,००,०००	फरक छैन
च	वातावरणीय परीक्षण लागत	१०,००,०००	१०,००,०००	फरक छैन
	कुल वातावरणीय लागत	५,९७,०४,५६४ (क+ख+ग+घ+ङ+च)	२,९८,४७,३६४ (क+ख+ग+ङ+च)	पूरक EIA अनुसार कुल वातावरणीय लागतमा कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र र राष्ट्रिय वनको तथा निजी जग्गाको लागत र सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत समावेश नगरिएकोले कुल वातावरणीय लागत घटेको हो
	कुल आयोजना लागत (without IDC)	२,१६,००,००,०००	२,१८,३८,२०,३६०	नयाँ वित्तीय विश्लेषण अनुसार आयोजनाको कुल लागत बढेको हो
	आयोजनाको कुल लागतमा वातावरणीय लागतको प्रतिशत (%)	२.७६	१.३७	पूरक EIA अनुसार कुल वातावरणीय लागतमा कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र र राष्ट्रिय वनको तथा निजी जग्गाको लागत र सामुदायिक सहयोग कार्यक्रमको लागत समावेश नगरिएकोले वातावरणीय लागतको प्रतिशत घटेको हो

स्रोत: सुपर काबेली खोला क्यास्केड जलविद्युत आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, २०७८ र पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०८०

अध्याय ७

७ निष्कर्ष

प्रस्तावित आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा आयोजनाको प्रारूप Cascade RoR बाट Independent RoR मा परिवर्तन हुने, संरचनाहरूको डिजाइन परिवर्तन एवं स्थानान्तरण हुने, जलविज्ञान (हाइड्रोलोजी) परिस्कृत भई डिजाइन डिस्चार्ज तथा ग्रस हेड परिवर्तन हुने, आयोजनाको Layout परिवर्तन हुने र आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्रको र राष्ट्रिय वनको जग्गाको क्षेत्रफलमा परिवर्तन नभएता पनि डिस्चार्ज निर्माणका लागि थप निजी जग्गा आवश्यक पर्ने हुँदा आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने कुल जग्गा बढ्ने हुँदा वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ११ को उपदफा (१) तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ११ को उपनियम १ मा व्यवस्था भए बमोजिम पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको हो र अन्य सम्पूर्ण विवरण स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार नै रहनेछन्। प्रस्ताव कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्रस्तावकले वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ को नियम ४५ को उपनियम (१) अनुसार नियमित अनुगमनको व्यवस्था गर्नेछ र अनुगमनको प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित मन्त्रालय लगायत सरोकारवाला निकायलाई नियमति बुझाउनेछ। यस पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा लिखित तथ्य र तथ्याङ्कको पूर्ण जवाफदेहिता प्रस्तावक र परामर्शदाताका विज्ञ सदस्यहरूको रहेको छ र यस प्रतिवेदनमा उल्लिखित कार्यान्वयन र पालना गर्ने भनि उल्लेख भएका विषयहरूको पालना गर्ने गरी आयोजना निर्माण तथा संचालन गर्न प्रस्तावकद्वारा प्रतिबद्धता जाहेर गरिएको छ। प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा सञ्चालनको क्रममा कुनै नयाँ/ थप वातावरणीय प्रभावहरू पहिचान हुन गएमा त्यसलाई प्रस्तावकले आफ्नै खर्चमा न्यूनीकरण गर्ने गरी आयोजना विकास निर्माणका लागि अनुमति दिन वातावरणीय पक्षबाट उपयुक्त देखिन्छ।